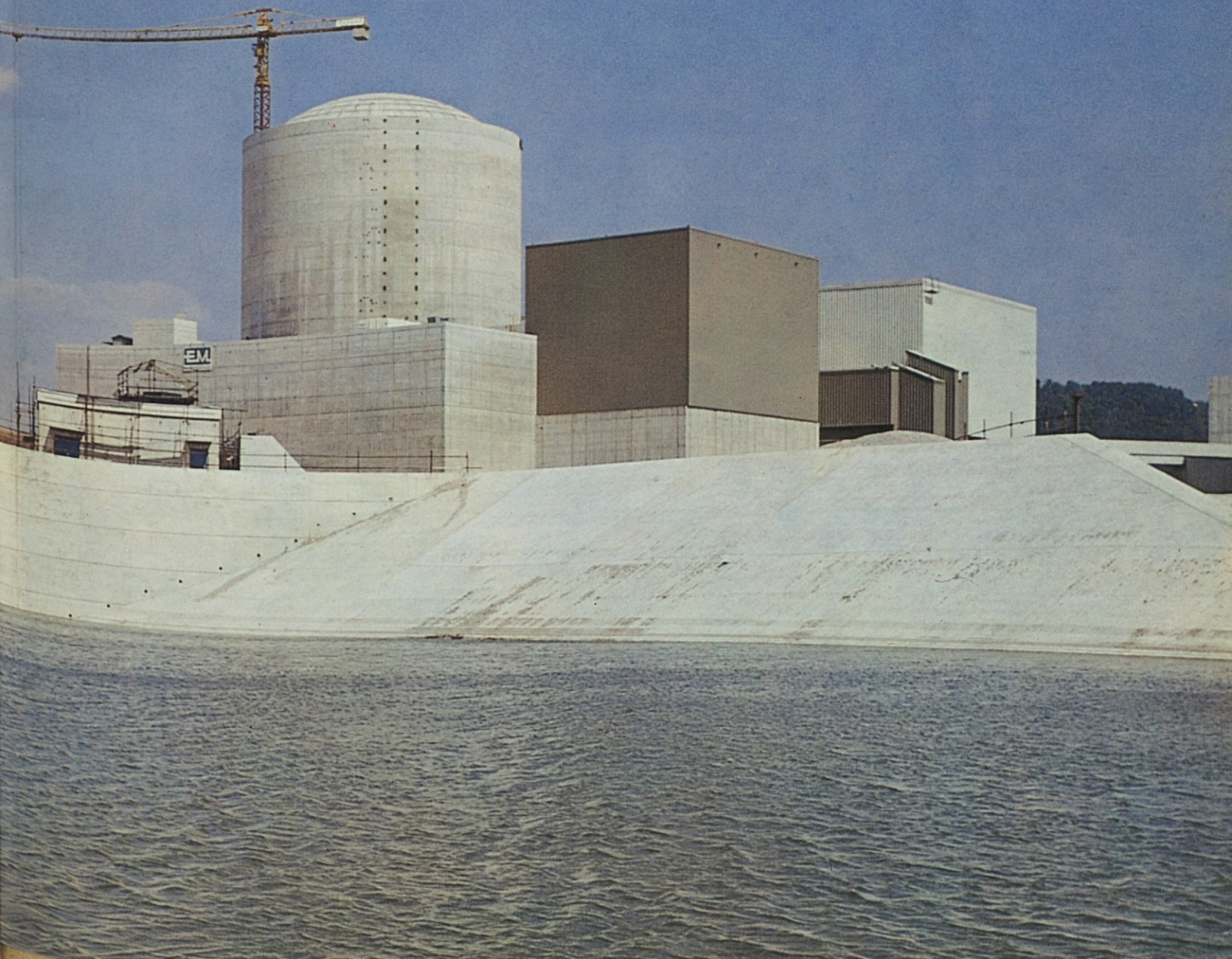

GRADISOV VESTNIK

GLASILO DELOVNIH LJUDI OZD GIP GRADIS

JUBILEJNA ŠTEVILKA 1980

4. OKTOBRA JE BILO SLAVNOSTNO V CANKARJEVEM DOMU V LJUBLJANI

Slovesnosti ob 35-letnici naše delovne organizacije so se v Linhartovi dvorani Kulturnega doma Ivan Cankar v Ljubljani udeležili tudi najvišji predstavniki naše republike: Janez Zemljarič, predsednik IS skupščine SR Slovenije, Viktor Avbelj, predsednik predsedstva SR Slovenije, Saša Skulj, glavni direktor GIP Gradis, Ivan Maček-Matija, član sveta federacije, Marjan Rožič, predsednik skupščine mesta Ljubljane, Marjan Moškrič, predsednik skupščine občine Moste-Polje, Jože Bučar, sekretar mestne konference ZKS, Vinko Hafner, predsednik RS ZSS, Željko Humer, predsednik RO SGDS

Za nami je 35 let dela. 35 let trdega dela. Za nami je tudi 30 let samoupravljanja, ko smo ravno v Gradisu ustanovili prvi delavski svet v jugoslovanskem gradbeništvu. Zato je bilo slavnostno 4. oktobra letos v Kulturnem domu Ivan Cankar v Ljubljani, saj je ravno na ta dan preteklo 35 let od takrat, ko je takoj po osvoboditvi takratno Ministrstvo za gradnje združilo vso gradbeno operativno in skromno zapuščeno mehanizacijo in ko je sredi veselih dni svobode vlada LR Slovenije izdala uredbo o ustanovitvi gradbenega podjetja Gradis. To je datum, ki ga Gradisovci slavimo kot rojstni dan našega podjetja, ki predstavlja tudi začetke in prve zametke slovenskega gradbeništvu. Pred mlad kolektiv je bila postavljena velika naloga — obnova porušene domovine in kapitalna gradnja. Že bežen pogled na razvoj slovenskega gradbeništvu nam dokazuje, da je Gradis povezan z obnovo in gradnjo naše domovine, z giganti naše prve petletke in kapitalnimi gradnjami v vseh 35 letih. Gradis se je z uvajanjem in uporabo sodobne tehnologije, organizacije dela in z doslednim uveljavljanjem delavskega samoupravljanja povzpел med največje gradbene delovne organizacije v Jugoslaviji. Vsak delavec Gradisa je bil ponosen, da je lahko prisostvoval tej slavnosti, saj 35 let Gradisa pomeni tudi 35 let gradbeništvu v Sloveniji in Jugoslaviji.

Proslave v Kulturnem domu Ivan Cankar se je poleg najvišjih predstavnikov republike udeležilo tudi prek 500 delegatov iz vseh naših tozdov, predstavniki drugih gradbenih organizacij in predstavniki družbeno-političnih skupnosti. Intonirana je bila Internacionala, takoj zatem pa je besedo prevzel predsednik delavskega sveta Gradisa tov. Jože Ločnikar, ki je vse navzoče pozdravil, potem pa spregovoril o prehojeni 35-letni poti našega kolektiva.

Jože Ločnikar,
predsednik DS Gradisa

Za njim je prevzel besedo slavnostni govornik Štefan Korošec, član predsedstva CK ZKS. Čestital je vsem delavcem Gradisa ob visokem jubileju z željo, da tudi v bodoče nadaljujejo z uspešnim delom ter v svojem govoru med drugim poudaril tudi tole:

Današnja proslava pomembnega mejnika v družbenoekonomskem razvoju vaše organizacije združenega dela poteka v času intenzivnih prizadevanj za uresničitev nalog in ciljev politike ekonomske stabilizacije v naši celotni družbi in intenzivnih priprav za oblikovanje planskih dokumentov za novo srednjeročno obdobje. V dosedanjih prizadevanjih na področju stabilizacije smo dosegli prve uspehe na področju razporejanja dohodka, zaposlovanja in izvozne aktivnosti, še vedno pa zaostajamo pri uresničevanju sprejetih nalog na področju produktivnosti dela, racionalnejše uporabe proizvodnih sredstev ter varčevanja z materialom in energijo.

Slavnostni govornik je bil
Štefan Korošec,
član predsedstva CK ZKS

Zaostreni pogoji gospodarjenja še posebej razkrivajo, da v celotnem gospodarstvu zaostajamo v proizvodnem in poslovnem povezovanju na dohodkovnih osnovah med organizacijami združenega dela, ki so reprodukcijsko povezane. Združevanje dela in sredstev je pogoj za uresničevanje planskih ciljev in naša največja notranja neizkoriščena rezerva.

Še vedno je velika razlika med besednim izrekanjem in opredelitvijo za politiko ekonomske stabilizacije in dejanskimi prizadevanji in učinki, ki smo jih dosegli pri uresničevanju nalog na področju stabilizacije. Premalo se je še uveljavilo spoznanje, da nudi edino možnost in

perspektivo pri reševanju sedanjih zapletenih ekonomskih problemov samoupravna pot, torej krepitev mesta in vloge delovnega človeka in njegovih neodtujljivih dolžnosti in pravic pri odločanju v procesu družbene reprodukcije. In drugo, boljše moramo delati in racionalnejše gospodariti z družbenimi sredstvi. Razvijati moramo ustvarjalno-kritičen odnos do negativnih pojavov in procesov, ter ob tem zaostri in utrjevati odgovornost za uresničevanje sprejetih usmeritev in nalog slehernega delavca, zlasti poslovnih delavcev in posameznikov. Novi planski dokumenti morajo izhajati iz ciljev ekonomske stabilizacije in vsebovati celovit program ukrepov. Povečati moramo izvoz ter istočasno zmanjšati vrednostni obseg uvoza. Povečanje izvoza je v letošnjem letu naša osnovna naloga na področju ekonomske stabilizacije. Doseči pa moramo tudi dolgoročno in enakopravno vključitev našega gospodarstva v mednarodno delitev dela. Zato moramo prav področjem kot so proizvodna kooperacija, mešana podjetja, skupni nastopi na tretjih tržiščih, gradnja in izvoz kompletnih objektov, posvečati največ pozornosti in skrbi. Ambicioznejši prodor na inozemski trg mora spremljati tudi večje poslovno tveganje, zlasti pa prevzem skupnega rizika vseh udeležencev, ki sodelujejo pri uresničevanju določene naloge. Druga pomembna stabilizacijska naloga pa je usklajevanje vseh oblik porabe z realnimi možnostmi. Zato je počasnejša rast osebnih dohodkov na račun krepitve materialne podlage dela na doseženi stopnji družbene produktivnosti dela neizogibna. Toda upadanje realnih osebnih dohodkov ne sme delavcem jemati volje in odločnosti v boju za stabilizacijo in poslabševati odnos do dela in delovne storilnosti. Nasprotno: v sleherni organizaciji združenega dela moramo okrepiti prizadevanja, da bi z dvigom produktivnosti dela, boljšim

izkoriščanjem proizvodnih zmogljivosti, z zmanjšanjem stroškov ter drugimi ukrepi povečali dohodek in s tem ustvarili možnost za rast osebnih dohodkov. Naša osnovna usmeritev mora biti tudi v prihodnje, da bo osebni dohodek naraščal skladno z rastjo produktivnosti.

Nadalje je dejal: Gradbeništvu ima v slovenskem gospodarstvu pomembno mesto, saj ustvarja okrog 13 % bruto družbenega proizvoda in zaposluje nad 80.000 delavcev, kar predstavlja okrog 11,5 % vseh zaposlenih in ima zaradi svoje dejavnosti bistven pomen za uresničevanje politike ekonomske stabilizacije. V sedanjem srednjeročnem obdobju smo dosegli pomemben napredek v industrializaciji gradnje in uvajanju sodobnih tehnoloških dosežkov tudi na podlagi lastnih dognanj. Pozitivne rezultate pa spremlja zaostajanje v kakovostni rasti, zlasti na področju organiziranosti gradbeništvu, neustrezne izkoriščenosti delovnega časa ter nizke stopnje izkoriščenosti strojev in opreme. Namesto, da bi izkoristili prednosti fleksibilne tehnološke povezanosti v gradbeništvu med OZD operative, montaže in finalisti, prav takšna nepovezanost pogosto vpliva na povečanje stroškov.

Slovensko gradbeništvu je izredno heterogena dejavnost, glede na svoje kadrovske zmogljivosti in doseženo stopnjo opremljenosti pa zaostaja v povezovanju z ostalimi panogami industrije, predvsem na področju industrijske gradnje, kar povzroča zmanjšanje učinkovitosti posameznih investicijskih naložb. Zlasti pa zaostaja za realnimi možnostmi v obsegu izvajanja investicijskih del v tujini in ustvarjanjem neto deviznega priliva. Neugodne rezultate pa je dosegla na tem področju še posebej slovenska gradbena operativa, katere udeležba v letu 1979 predstavlja le 9 % od skupnih vrednosti investicijskih del, ki jih jugoslovansko gradbeništvu opravlja v tujini. Relativno

Proslave se je udeležilo tudi preko 400 delavcev iz vseh naših TOZO

skromni rezultati so posledica pre-majhne zainteresiranosti gradbeništva za prodor na inozemska tržišča, prav tako pa tudi neugodna struktura prevzetih del. Slovenska gradbena podjetja prevzemajo predvsem grabena dela, montažo in zaključna dela, izredno majhna pa je udeležba gradnje komplektnih objektov.

Perspektiva za uspešen nastop na inozemskem trgu je predvsem drugačna organiziranost in urejanje medsebojnih odnosov na novih družbenoekonomskih osnovah, vsebovanih v zakonu o združenem delu, zlasti še, ker izpolnjujemo tehnološke in kadrovske pogoje za ambicioznejši prodor na zunanje tržišče.

Ko je govoril o Gradisu, je med drugim dejal:

Gradis je v več kot treh desetletjih svojega naglega razvoja dosegel izredno pomembne rezultate v razvoju družbenoekonomskih odnosov in v tehnološkem ter tehničnem razvoju, kar omogoča doseganje visoke kakovosti izvajalskih del na področju gradnje mostov, industrijskih objektov in podobno. Doseženi razvojni rezultati uvrščajo Gradis v vrh jugoslovanske gradbene operative, prav tako pa se lahko v kakovosti del primerja tudi s priznanimi evropskimi firmami podobne dejavnosti.

Doseženi rezultati so sad skupnih ustvarjalnih prizadevanj celotnega delovnega kolektiva. V sedanjem srednjeročnem obdobju, ki se izteka, je delovna organizacija Gradis povečala celotni dohodek in prihodek za več kot dvakrat in nabavno vrednost osnovnih sredstev za trikrat. Nekoliko slabši pa so doseženi rezultati na področju ekonomičnosti in rentabilnosti. Dosežena tehnološka raven in tehnična opremljenost, zlasti pa tudi kadrovske zmogljivosti omogočajo uveljavljanje nove kakovosti v razvojni strategiji vaše organizacije združenega dela v novem planskem obdobju. Temeljne organizacije združenega dela morajo postati dejansko organski del delovne organizacije in oblika samoupravne organiziranosti delavcev v posameznih delih delovnega procesa. To pa omogoča delavcem, da (združeni v delovni organizaciji) učinkovito gospodarijo in upravljajo z družbenimi sredstvi.

Nova kakovost v razvoju se mora izražati tudi v povečanem sodelovanju z industrijo gradbenega materiala in drugimi industrijskimi panogami. Za mesto, ki ga Gradis zavzema v jugoslovanski gradbeni operativi, je delež del, ki jih izvaja v tujini, veliko premajhen. Zato mora v planih za novo srednje-

ročno obdobje obseg vključitve v investicijska dela v tujini imeti pomembnejše mesto in razvojno obveznost. Uskladitev izvoza in uvoza je dolgoročna naloga, ob tem pa lahko prav gradbeništvo glede na specifičnost svoje dejavnosti dosega pomembne neto devizne učinke. To pa terja čvrstije poslovno sodelovanje v okviru delovne organizacije in celotne gradbene operative Slovenije.

Zato menim, da mora Gradis tem vprašanjem v bodoče posvečati več pozornosti, ker to zahteva lastni razvoj. Gradis bo doseženo stopnjo razvoja upravičil z večjim prispevkom pri uveljavljanju širšega družbenega interesa tudi na račun last-

V kulturnem programu so nastopili člani Ribniškega okteta

Cankarjeva ploščad je bila slovesno okrašena

nega podjetniškega interesa zlasti na domačem tržišču s poslovnim in proizvodnim povezovanjem ter razvojem enakopravnih odnosov s kupci in ostalimi subjekti, ki sodelujejo v poslovnem procesu.

Po obeh govorih se je proslava Gradisove 35-letnice nadaljevala s kulturnim delom slovesnosti, ki sta ga s svojim nastopom izpolnila Ribniški oktet in prvak Drame Slovenskega narodnega gledališča iz Ljubljane dramski igralec Boris Kralj.

Z velikim zanimanjem so vsi pričakovali zaključek proslave, ki je bil namenjen filmu Gradisovih 35 let. V 45-minutnem prikazu so se zvrstili vsi pomembnejši objekti, ki so jih zgradili v zadnjih petih letih, prikazana je bila dejavnost vsakega tozda v domovini in tujini. Na filmu smo videli večino objektov družbenega standarda, od samskih domov do počitniškega doma v Biogradu na moru, ki so jih zgradili v zadnjih letih. Številni delavci so se videli na filmu, videli pa so tudi

objekte, ki so jih gradili, in prav zato je bil film vsem všeč in so se o njem pohvalno izrazili.

Po projekciji filma je bila zaigrana pesem Jugoslavija, ki nam je vsem tako pri srcu. V avli Linhartove dvorane smo še malo pokramljali, saj so se srečali stari Gradisovci, spoznavali mlajši, tudi zapeli smo in z lepimi občutki smo se razšli po tozdih, kjer bo na tozdovih proslavah, ki so se zvrstile oktobra in novembra, v Gradisov jubilej vključen prav vsak delavec, vsi delavci in upokojenci Gradisa, ki so vsa ta leta marljivo delali in tako pripomogli, da je Gradis postal to, kar je danes — največja gradbena organizacija združenega dela v Sloveniji in tretja največja v Jugoslaviji. Proslave in slavnostne seje so danes za nami in nastopil je čas trdega in konkretnega dela. Da znamo delati, smo že nešteto dokazali.

Lojze Cepuš

Podpis pogodbe o medsebojnem sodelovanju med Gradisom in Bytostavom iz ČSSR

35 LET GRADISA — 35 LET PRI GRADISU

Redki so delavci, ki se lahko pohvalijo, da so več kot trideset let pri enem podjetju, še bolj redki so pa tisti, ki so pri podjetju 35 let in še to od samega začetka. V Gradisu imamo tudi šest takih delavcev, ki so pri podjetju od ustanovitve. To so: Ivan Božič, Franc Kimovec, Majda Ocepek, Jenda Štoviček, Ivan Pergar in Aleksander Škerlak. Pokramljali smo z njimi na svečani proslavi 35-letnice Gradisa v Linhartovi dvorani Kulturnega doma Ivan Cankar v Ljubljani.

ALEKSANDER ŠKERLAK je najstarejši gradisovec v Mariboru in pravi, »da se je v teh 35 letih nabralo mnogo trajnih, neizbrisnih spominov, kot vzpodbuda za nadaljno aktivnost v življenju.« Pot, ki jo je tovariš Škerlak prehodil skupaj z Gradisom, je kot sam pravi »včasih bila ravna, včasih strma, vendar zmeraj prehodna.«

S petletnimi delovnimi izkušnjami v gradbeništvu na mestu delovodje je tovariš Škerlak Aleksander takoj po osvoboditvi 15. maja 1945. leta začel delati v takrat novoustanovljenem podjetju Obnova — Maribor. Tako se je začela obnova porušene domovine. Prva naloga, ki jo je z skupino delavcev imel tovariš Škerlak, je bila odstranitev cestnih zapor, ki jih je zapustil za seboj sovražnik in ureditev začasnega letališča.

Od takrat pa do 1947. leta je bil nabavni za les, saj je z svojimi organizacijskimi sposobnostmi vedno preskrbel dovolj lesa. Kot dober delovodja je bil 1947. leta

premeščen na gradbišče v Kidričevo. Bil je odgovorni delovodja za vse objekte: nizke gradnje, ceste, kanalizacijo in železniške ture. V Kidričevem je ostal 10 let.

»Najlepši čas svojega življenja od 25. leta starosti sem preživel v Gradisu, TOZD GE Maribor,« pripoveduje tovariš Škerlak, »na številnih gradbiščih, poleg Kidričevega so bili to še Bohova, kjer smo gradili vodnjak za mestni vodovod, cesta na Šentilj, Kamnica, Košaki, silosi v Mariboru, Metalna, Srednja Drava I, Dogoše, Kolektor Maribor I, Sladki vrh. Delal sem tudi na avtocesti Ljubljana-Zagreb, na gradbišču v Veliki Loki. Potem sem se vrnil v Maribor na dokončanje vodnjaka v Kamnici in na opekarno v Košake. Od tam sem šel ponovno v Kidričevo in potem na nadvoze avtoceste Arja vas—Hoče. Kot delovodja sem odgovarjal za vse nadvoze od Slivnice do Polskave, skupaj jih je pet. Nekaj let pred upokojitvijo pa sem bil premeščen na Železokrivnico v Maribor.

Vodilo pri mojem delu je bila realnost in spoštovanje dela. Bil sem dosleden pri delu in v odnosu do ljudi, s katerimi sem sodeloval. Kljub oviram sem vztrajal, da sem sleherno obljubo do svojih sodelavcev tudi izpolnil.

Zato odhajam v pokoj z lepimi spomini in z željo, da bi Gradis tudi v bodoče nadaljeval z uspehi in z poslanstvom, ki ga je imel teh 35 let. Vsem delavcem Gradisa pa želim, da bi se v podjetju čim bolj počutili, vsaj tako dobro, kot sem se počutil jaz.«

IVAN PERGAR:

»Če samo pomislim na konec preteklo vojne in kako so bila poddržavljena vsa gradbena podjetja in združena v eno »Gradbeno industrijsko podjetje Slovenije Gradis« in da je danes okoli 60 gradbenih podjetij v Sloveniji!

Ne morem si predstavljati, da je že preteklo 35 let od zaposlitve v podjetju — a res, tako je.

Prvo delovno mesto po osvoboditvi je bilo delo skladiščnika — težaka. Nato sem bil preimenovan v administrativnega uslužbenca z opravljanjem kurirskih opravil pri gradbišču Ljubljana. Prekvalifikacije so se kar vrstile. Prestavljen sem bil na Centralo podjetja za pomožnega gradbenega risarja v tehnični službi — priprava dela. Risal sem in sestavljal gradbene elaborate do leta 1952.

Nato sem bil prekvalificiran v gradbenega risarja. Risal sem najrazličnejše načrte za potrebe priprave dela. Hodil sem na katastrofe raznih občin prerisovat mapne situacije; v Ljubljano, Kranj, Kamnik, Maribor itd. Na zemljiške knjige pa sem hodil izpisovat podatke o lastništvih parcel za potrebe podjetja. Dostikrat sem dobil nalogo, da sem šel snemat obstoječe objekte za sanacijo oz. obnovo v Ljubljani ali Mariboru, Škofji Loki in podobno.

S februarjem 1964 sem bil prestavljen v analitsko-razvojno službo, ki se je ob reorganizaciji preimenovala v analitsko-plansko službo. Vodil sem evidenco stanja zaposlenih po enotah za podjetje v različnih oblikah in za različne potrebe. Poleg pa sem risal najrazličnejše planske tabele in tabele za različne analize podjetja.

Skoraj 25 let sem risal najrazličnejše organizacijske sheme gradbišč, obratov, podjetja in podobno. Dosti popoldnevo sem predsedel za pisalno mizo in risal za planske potrebe delovne skupnosti skupnih služb, potrebe TOZD in delovne organizacije. Včasih je bilo potrebno delati celo noč, ker je bilo zahtevano, da mora biti drugo jutro narejeno.

Posebno pa sem bil zadovoljen, če sem lahko šel na ogled gradbišč oz. delovišč HE, cest ali drugih objektov.

Najbolj zgoščeno delo je bilo prvih 5 let po vojni. Dopoldne redni delovni čas, popoldne udarniško delo v krogu podjetja na ekonomijah: Groblje, Volčji potok, Željne itd.

Zadnje leto udarniškega dela sem se pri žaganju drv na cirkularno užagal v levo roko. Zato sem do 10 % invalid.

V času službovanja sem prejel priznanja z darili za leta zaposlitve v podjetju. Prejel sem tudi medaljo dela.

Osnovna organizacija sindikata mi je večkrat izplačala denarno podporo ali me poslala na okrevanje za 10 dni.«

MAJDA OCEPEK:

»Po 35 letih dela v Gradisu in ob odhodu v pokoj se spominjam tistih prvih dni, ko sem postala član ljubljanskega Gradisa z zaposlitvijo v nabavnem oddelku in materialnem knjigovodstvu. Prijetno in pestro delo, čeprav dostikrat ne lahko.

Za tem so prišle premestitve, več jih je bilo, pač glede na potrebe v podjetju. Delala sem v materialnem, v finančnem in zopet v materialnem knjigovodstvu. Pred dobri 20 leti pa sem pristala na centrali v finančnem knjigovodstvu. Čeprav premestitve niso bile prijete, sem pa z delom na gradbiščih oziroma gradbenih vodstvih pridobljeno prakso uporabljala pri nadaljnjem delu.

Na centrali — v skupnih službah — delo ni bilo ozko, saj je zajemalo več let vzporedno še knjigovodstvo nekaterih gradbenih enot, občasnih gradbišč in tujine. Veliko dela je bilo, včasih kar preveč, ker je bilo treba poleg rednega knjigovodskega dela nenehno slediti predpisom in spremembam. Za vse to, predvsem za doseganje rokov, pa je zato velikega pomena.

da obdelujemo knjigovodstva na računalniku. Če pomislim nazaj, da smo pred dvemi desetletji vodili to še vse ročno, danes brez računalnika tega ne bi zmogli več. Eno pa je pri tem važno, računalniku moramo osnovne podatke pripraviti skrbno in natančno, potem tudi računalnik nam vrne točne rezultate.

Ob koncu bi omenila še to, da nedvomno vpliva na izvrševanje nalog tudi dobro sodelovanje in tovariški odnosi med sodelavci oziroma v kolektivu. Takšno delo in tovarštvo pa je bilo značilno za moje 35-letno delo v Gradisu.«

FRANC KIMOVEC je edini izmed šesterice jubilarov, ki je ves ta čas, vseh 35 let, delal na gradbiščih. Spominja se svojih prvih začetkov: »Začel sem delati pri Gradisu 1945. leta na gradbišču v Kranju. Od tam pa sem šel na Bled, kjer smo urejevali Titovo vilo. Kot mlad človek, ki je preživel strahote druge svetovne vojne, sem pričel s svojimi najboljšimi močmi z izgradnjo porušenih domov in tovarn. Gradili smo nove ceste, železnice in druge objekte, pomembne za nadaljni razvoj nove Jugoslavije. V vseh teh bojih za boljši jutri smo trošili svoje moči. Ko je bilo eno delo dokončano, se je pričelo drugo.

Prva leta so bila najtežja. Nismo še imeli strojev, vse je bilo odvisno od naših rok. Takšno težaško delo je seveda puščalo sledove.

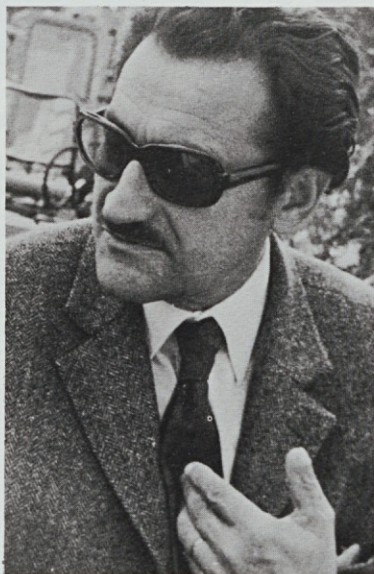
Svojo energijo smo trošili na gradbiščih Titovih zavodov — Lito-stroj, Belinke, Toplarne, Leka in na stanovanjskih blokih v Ljubljani in njeni okolici. Deset mesecev sem delal na našem gradbišču v Zahodni Nemčiji.

Ko smo gradili Lito-stroj, smo zaradi pomanjkanja žerjavov malo nosili do drugega nadstropja. To je bil čas brigadirskega dela, saj so

udarniki po cele popoldneve nosili opeko na gradnje, tako da smo mi lahko naprej zidali.

Danes, po petintridesetih letih, ko je naše podjetje opremljeno z najboljšo mehanizacijo in je tudi delo precej lažje, smo ponosni in nekako pozabljamo na težave in na vse tiste moči, ki so ostale po gradbiščih v naši domovini. V tem času so se že iztrošili mnogi stroji, tudi zidarskih žlic smo že precej zamenjali, mi pa smo še zmeraj na gradbiščih kot pred 35 leti. Mar-sikoga od tistih, ki so začeli z mano, ni več med nami, ostala pa so dela, v katera je vtakano njihovo delo.

Zato želim, da bi mladi, ki prihajajo in bodo prihajali v Gradis, znali ceniti naš trud, ki smo ga vložili v naše delo in da bi s spoštovanjem kazali na naše uspehe ter se zavedali, da bodo tudi oni pustili kanček sebe na gradbiščih.«

IVAN BOŽIČ: »Sedaj, ko razmišljam o 35-letni prehojeni poti, ugotavljam, da to obdobje lahko razdelim po desetletjih, kajti vsako desetletje je prineslo nekaj novega. Prvo obdobje, ki pa je bilo nekaj daljše kot deset let, je bilo težko, vendar pa zame najlepše. To je bilo obdobje udarniškega in brigadirskega dela, ko je v obnovi porušene domovine sodeloval vsak po svojih močeh. Med ljudmi so vladali iskrenost, prijateljstvo, spoštovanje in razumevanje. Prav zaradi takšnega duha so tudi uspehi pri delu bili veliki.

Strokovnost ni bila na takšni višini kot je danes, saj je vse bilo treba narediti fizično, z lastnimi rokami. Pomoč, ki smo jo dobili od UNRE, je vsebovala tudi nekatere gradbene stroje, vendar je naša strokovnost takrat bila tako nizka, da jih nismo znali uporabljati, dostikrat pa smo te stroje radi razkazovali na različnih proslavah.

To je bilo obdobje planskega

gospodarstva, ko so se vse do-brine delile z enega mesta, pa tudi plani so bili centralistični. Trdim, da so se plani takrat dobro izpolnjevali.

Mlajše generacije ne morejo razumeti, da je bilo to obdobje lepo, meni najlepše, saj je pomenilo konec vojne in začetek novega, boljšega življenja. V vsakemu posamezniku je bila prisotna zavest, da mora čimveč prispevati k izgradnji nove družbe, glede na svoje moči in svoje sposobnosti. Takrat nismo spraševali, ali se bo delalo 8 ali 15 ur. Vsi smo delali toliko časa, dokler ni bilo določeno delo končano. In navkljub temu smo bili veseli, srečni, saj smo gradili zase, za svojo lepšo prihodnost. Zato so prav ta leta najlepša leta mojega življenja.

Moja osnovna naloga v tistem času je bila organizirati nabavno službo in skladišče. Gradbenega materiala ni bilo, skladišča so bila prazna, le manjše količine orodij, opreme in gradbenega materiala so bile na odprtih gradbiščih: Mariborski otok, TAM, Tovarna glinice Kidričevo itd. Z zbiranjem obstoječih zalog smo ustanovili centralno skladišče v Ljubljani.

Drugo obdobje je bilo v nekaterih pogledih boljše, v drugih pa slabše od prvega. Precej stvari se je spremenilo, začel se je boj za večje osebne dohodke, za višji standard, s tem pa so počasi izginjale tiste lastnosti ljudi, ki so bile značilne za prvo obdobje. Delovna vnema je padala, sestankovati smo začeli med delovnim časom in ti sestanki so postajali vse manj pestri, manj zanimivi in dosti slabši od tistih, ki smo jih vodili v prvem obdobju v večernih urah pogosto globoko v noč.

V tem obdobju me vežejo močni spomini na skladiščno službo, na ljudi, ki so takrat delali v njej. To so bili fizični delavci, od katerih večine danes ni več med nami, saj so delali tako težko, da so se iztrošili. Dnevno je v skladišče prišlo tudi 15 do 20 ton cementa in ves ta cement se je ročno razkladal. Pred tiste delavce so bile postavljene prevelike zahteve, ki so jih le-ti vseeno izpolnjevali in tako dali svoja življenja tudi za Gradis.

Danes se premalokrat spomnimo teh ljudi in njihovih družin. To, kar imamo danes, je velika zasluga prav teh delavcev.

Tretje obdobje je precej izmaličeno obdobje, za katerega je značilna gonja za standardom, za čim večjo plačo. Tisti, ki je dal družbi malo ali nič, zahteva največ. V tem času je iz številnih šol prišlo veliko ljudi, ki so prejeli različne štipendije, tako da je kvalifikacijski sestav dosti boljši kot včasih, vendar imam občutek, da bi

morali le-ti dati več od sebe.

V Gradisu so za bodoči razvoj velike rezerve, saj imamo dober kader, ki pomeni tudi hitrejši razvoj. Po drugi strani pa mora biti povezanost znotraj Gradisa veliko boljša kot je sedaj. Prav enotnost je bila značilna za Gradis vsa leta nazaj. V odnosih moramo biti poštenji, iskreni, moramo podati roko drug drugemu, kajti pred nami je precej težko obdobje, ki ga bomo lahko premagali samo združeni in enotni. Tudi skupne službe bodo morale odigrati tisto vlogo, ki so jim jih tozdi zaupali. Treba bo več in bolje delati ter manj trošiti pa bodo prišli tudi še večji uspehi. Pripadnost podjetju je bila včasih večja kot je danes, pa tudi disciplina je bila boljša. Vsi smo resnično bili kot ena družina. Bilo je tudi težkih časov, vendar je bilo več lepega kot težkega. Vsak, ki je uspel v svojem delu, je zato lahko srečen.

Prehrojena pot ni bila vedno rožnata, menjavala so se lažja in težja obdobja, zato me tudi danes nič ne motijo nekoliko težji časi, ki smi si jih pravzaprav preskrbeli sami, saj smo hoteli porabiti več, kot pa smo pridela. Mogoče nas bodo te težave malo bolj združile in mogoče bo spet zavlada tista iskrenost in lepota, ki smo jo čutili še pred dvajsetimi leti.«

JENDA ŠTOVIČEK:

»Občutek, da si v podjetju 35 let, je prav gotovo nekaj, kar bi se dalo vzporediti z vso veličastnostjo opravljenega dela, ki ga je Gradis izvršil na svoji dolgi poti, ob kateri stojijo številni objekti in gradnje — rezultati truda, prizadevnosti, naporov in volje vseh članov tega velikega kolektiva.

Ta ustvarjalnost je še vedno povezana z nekdanjo vna, ki je bila lastna slehernemu delavcu, ki

je takoj po vojni zastavil vse svoje moči in hotenja — najprej v obnovo porušenega, pozneje pa v izgradnjo novih stanovanjskih objektov, šol, vrtcev, industrijskih objektov, hidrocentral, mostov, cest itd. Visoka raven izgradnje uvršča danes naš kolektiv na najvidnejše mesto. Uspehi pa, ki so plod ustvarjalnosti slehernega člana kolektiva, so — lahko rečem — naš ponos.

Ponosni si lahko že na nekaj, kar si zadovoljivo napravil v nekaj dneh, tednih, morda mesecih, če pa je to v tebi pravzaprav že od vsega začetka in polnih 35 let, je to nekaj, kar ne more nikdar zbledeti.

Ko danes gledam svoje vrstnike, opažam sicer že rahlo utrujenost — zrcalo nekdanjega zagona, vendar je njihova aktivnost še vedno na visoki ravni, saj svojo

dejavnost, znanje in izkušnost posredujejo mlajšim sodelavcem, ki to tudi cenijo.

Tako gre tok ustvarjanja nezadržno naprej, saj so za nami mladi kadri — generacija, ki je zaživela v povsem drugačnem okolju in pogojih, s svojimi merili in presojo. Menim pa, da bi jim del tiste naše požrtvovalnosti dela in vneme moral biti vedno nekaj vzor, smernica in vodilo za doseg še večjih uspehov. Ta želja ni samo upanje, kajti že več kot jasno je, da so ti kadri porok, da bo kolektiv ostal tudi v bodoče čvrst in enoten — sposoben za uresničitev vseh še tako zahtevnih nalog in da se bo v vseh smereh razvijal in izpopolnjeval skladno s celotnim tehničnim napredkom.

Vsem tem mladim ustvarjalcem želim vse najboljše.«

Cveto Pavlin

35 LET DELA IN ODGOVORNOSTI

Gradbeništvo ima v vsaki etapi našega razvoja pomembnejšo vlogo, zato pa je temu primerna tudi njegova odgovornost . . .

Lik »Gradisovca« kot primer delavca in hrabrega borca! Od kod tolikšen pogum, neizmerna energija, iznajdljivost in znanje, ki ste ga po vrsti pokazali zidarji, tesarji, tehniki, inženirji in drugi, ko ste tako maloštevilni organizirali in uspešno izvršili tako veliko delo — GIP Gradis.

Niste samo gradili objektov in se opremljali s potrebno mehanizacijo, izgrajevali ste tudi sami sebe, izpopolnjevali strokovno znanje in organizacijske sposobnosti. Iz takrat skromnega števila strokovnih kadrov, ki so zmogli vse napore izgradnje, je zrasla armada novih pridnih delavcev in strokovnjakov velike »Gradisove« družine.

Za nami je 35 let dela in 30 let samoupravljanja. Ponosni bodite na to prehojeno pot, saj ste od prvih zametkov slovenskega gradbeništva pa do danes dali naši skupnosti vse tisto, kar je od vas pričakovala. Krenili ste po poti tehničnega razvoja, dosegli zavidljiv strokovni nivo in vidni so sledovi nenehnega dograjevanja in preobrazbe samoupravnih družbenoekonomskih odnosov, pri čemer je bila vedno vaša osrednja skrb delavec, njegov položaj v združenem delu in njegovo blagostanje v družbenem in zaseb-

nem življenju. Ob vsakodnevnih problemih ponavadi pozabimo na dosežke, ki so pri nas gradbincih pravzaprav vidni na vsakem koraku — v novih kilometrih cest, mostovih, tovarnah, šolah, industrijskih objektih, stanovanjih, otroških vrtcih itd. To pa je tudi delo vaših rok, vaše misli in vaših samoupravnih odnosov.

Gradbince nas čaka še veliko delo. Življenje in čas pa zahtevata od nas vseh stalno prisotnost in pripravljenost se za to boriti in žrtvovati. Gradisovci to dokazujete. Zato lahko tudi upravičeno pričakujemo še nadalje tudi vašo aktivnost pri reševanju perečih težav, ki se postavljajo pred gradbince v zaostrenih pogojih gospodarjenja in stabilizacijskih prizadevanj.

Pomembno je, da ne smemo ločevati in tudi ne moremo ločiti boja za utrjevanje družbenoekonomskega položaja delavca, da odloča o pogojih in rezultatih svojega dela, od naporov, ki jih usmerjamo v stabilizacijo gospodarstva. Gradbinci vse bolj spoznavamo, da stabilizacijska politika vpliva na gradbeništvo z vidika investicijske politike, kar se že odraža in se bo še bolj odražalo v obsegu, pa tudi strukturi investicij oziroma gradenj, kar narekuje nujnost večje učinkovitosti in racionalnosti pri gradnji. Hkrati pa stabilizacijska politika narekuje

Poslovna zgradba

konkretne ukrepe znotraj združenega dela gradbeništva s ciljem, da si delavci tudi v takih pogojih izboljšajo delovne in življenjske pogoje ter ustvarijo možnosti za nadaljnji razvoj.

Za doseg ciljev pri razvoju, ki mora zagotoviti večjo socialno varnost delavcev in koristiti družbeni skupnosti v dohodkovnem smislu, je nujno, da v srednjeročnih planih kar najbolj neposredno opredelimo razvojne usmeritve, ki pa morajo biti realne in morajo kazati odgovornost drugih dejavnosti.

V planih ne sme manjkati jasna opredelitev zaposlovanja, izboljšanje delovnih ter življenjskih pogojev, izobraževanje, samoupravna in strokovna preobrazba, vključevanje znanosti in podobno. Nadaljevati je treba z vse večjimi prizadevanji za nastopanje v tujini, z združevanjem

sredstev in dela, dohodkovnim povezovanjem, ki se s težavo prebija, kot da je vsak kolektiv lastnik proizvodjalnih sredstev. V resnici pa so proizvodjalna sredstva last vse družbe in so jih delavci v kolektivih samo v imenu družbe dolžni bolj racionalno izkoriščati. Problemi so torej v ospredju naše pozornosti. Naloga ni lahka, zato bodo potrebni precejšnji napor, pri čemer morajo sodelovati tudi »Gradisovci« in vse socialistične subjektivne sile in vsi naši delovni ljudje.

Na koncu v imenu RO sindikata delavcev gradbeništva Slovenije toplo čestitam GIP Gradis ob njegovih 35-letnici obstoja in 30-letnici samoupravljanja. Iskreno želim, da bi ostal tudi vnaprej tako odprt in zavzet za vse to, kar je napredno, gospodarno in sodobno.

Željko Humar

GRADISOVI DELAVCI — PIONIRJI SAMOUPRAVLJANJA V GRADBENIŠTVU

Ko danes govorimo o samoupravljanju, nikakor ne moremo mimo podatka, da je bil prav v Gradisu narejen prvi korak v ustvarjanju delavskih svetov v gradbeništvu. Že 17. januarja 1950 so v Kidričevem na takratnem gradbišču tovarne aluminija imenovali prvi delavski svet, ki je štel 43 članov. Čeprav se je vloga delavskih svetov dopolnjevala v različnih obdobjih, lahko rečemo, da je njegov osnovni namen ostal takšen, kakršnega so si začrtali Gradisovci že pred 30 leti.

V samoupravnem socializmu je delavski svet organ, ki je in še obravnava vso problematiko kolektiva, in kar je najvažnejše, temelji na delegatskem sistemu, ki omogoča slehernemu članu kolektiva, da sodeluje v njem.

Seveda so bili prvi sestanki DS leta 1950 povsem drugačni kot današnji. Vsem pa je bil in je en sam skupen cilj: skrb za proizvodnjo, kolektiv in delovnega človeka.

To najbolje vedo povedati ljudje, ki so še danes aktivni v družbeno-političnih dogajanjih, čeprav so orali ledino na tem področju že pred 30 leti.

V Gradisu so še taki ljudje, čeprav čas neusmiljeno beži.

Pred sabo imam zapisnik prvega delavskega sveta, ki je obenem tudi prvi zapisnik kakšnega delavskega sveta v slovenskem gradbeništvu. En sam list ga je in še ta popisan z obeh strani. Pa ni bilo takrat malo problemov. 580 delavcev je takrat štel kolektiv v Kidričevem. Treba je bilo varčevati tudi s papirjem. Vse probleme so dobro analizirali in jih strnili v kratke stavke.

Ni kaj, še danes bi se lahko kaj naučili od njih. Tov. Lisjak, ki je bil prvi predsednik takratnega delavskega sveta, se živo spominja teh sestankov.

Vsi so bili po delovnem času, ki je tudi takrat trajal pogosto več kot osem ur. Navadno so se pričeli ob petih popoldan, končali pa po dvajseti uri.

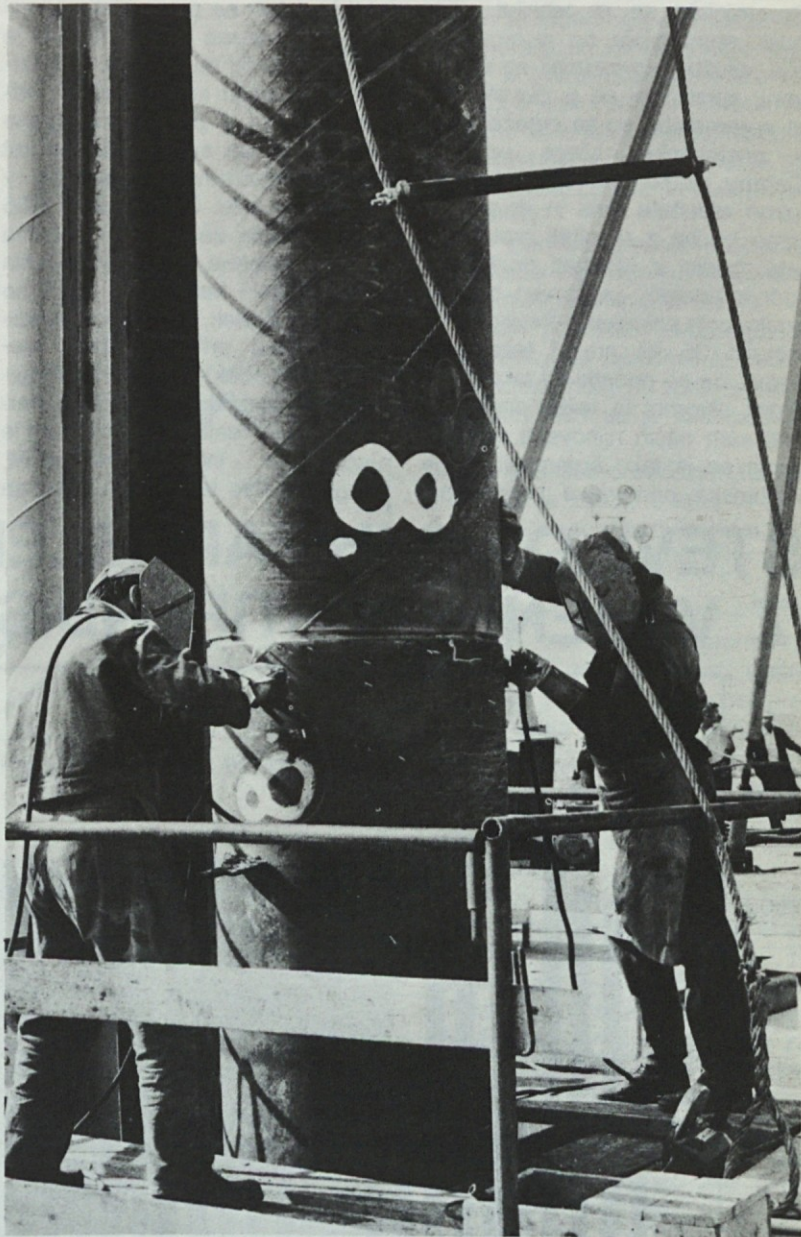
Kljub temu je bila udeležba velika, vsak neopravičen izostanek pa so kritično obravnavali.

Ko danes listamo po takratnih zapiskih, kar ne moremo verjeti, s čim vse se je takrat ukvarjal DS Od proizvodnih programov, naselitev delavcev do preskrbe z živili. Problemov pa je bilo že takrat dovolj. Stroji so bili stari, nadomestnih delov ni bilo. Takrat je tudi pomoč iz tujine počasi plahnela. Velesile, s katerimi smo se skupaj borili proti okupatorju, so nam obrnile hrbet. In to zato, ker smo si začrtali svojo neuvrščeno politiko in ker nismo dopustili, da bi kdorkoli mešetaril z nami. Težki so bili ti časi. Časi, ki so puščali neizbrisen pečat na licih naših delavcev.

Toda odločno so se spoprijeli z vsemi težavami. Titovo geslo »TOVARNE V ROKE DELAVCEM« je postalo stvarnost. Začelo se je obdobje samoupravljanja, ki ga dograjujemo še danes.

Vrstile so se delovne zmage, vmes pa tudi obdobje kriz. Ena takih je bila za Gradis leta 1956.

Predvideni energetski objekti so bili dograjeni, stanovanjska gradnja še ni bila v takem zamahu in pojavil se je višek delovne sile. Naenkrat bi bilo treba odpustiti večje število delavcev. Prav tu se je pokazala

Varjenje cevi za pilote

takratna vloga DS. Res je, da lenuhov niso štitali, toda za pridne in poštene delavce so skušali najti rešitev. Prav nič se člani DS niso skrivali za svojimi izjavami na sestankih. Toda, kar so sklenili, so sklenili kot DS in to je tudi držalo. Zelo redko se je dogodilo, da sklep DS ni bil izvršen do naslednje seje. Danes pa vse preveč odlašamo s posameznimi sklepi in prepuščamo izvršitve času. Prav ta samoodgovornost posameznikov bi nam morala zopet preiti v kri. Vse preveč se danes posamezniki skrivajo za krinko samoupravljanja, pri tem pa pozabljajo, da so oni sami delček

v tem mozaiku. Šele takrat bo samouprava zaživela v takem obsegu, kot bi morala.

V teh 30 letih je bilo dosti narejenega in lahko smo upravičeno ponosni na prehojeno pot, še posebej na ljudi, ki so to pot tudi začrtali. Ob tem ponavljamo misel Edvarda Kardelja, ki je dejal: »Človek velja toliko, kolikor je dal za svoje pokolenje.« In ti ljudje so dali dosti. Danes jim ni žal. Še posebej so ponosni na to, da so prav oni — Gradisovci — pionirji samoupravljanja v gradbeništvu.

Franjo Štromajer

Vgrajevanja betona z vibratorji

PETINTRIDESET LET GRADISA V ŠTEVILKAH

Petintrideset let je sorazmerno dolga doba, skoraj polovica človekovega življenja. V minulih 35 letih se je marsikaj spremenilo. Spreminjala se je tehnika, znanost, spreminjala se je organizacija, družba, spreminjali so se zakoni, spreminjal se je človek. Vse te spremembe so se odražale tudi v poslovanju našega podjetja. Čeprav vsako leto sproti ugotavljamo rezultate dela in jih primerjamo bodisi z rezultati preteklega leta, bodisi z rezultati drugih sorodnih podjetij, je strnjen pregled poslovanja prikazan s številkami za minulih 35 let precej težak. Ne samo, da so podatki za tako daleč nazaj skromni in težko dosegljivi, tudi sam način njihovega prikazovanja se je tako spremenil, da je vsebinska primerjava vrednostnih

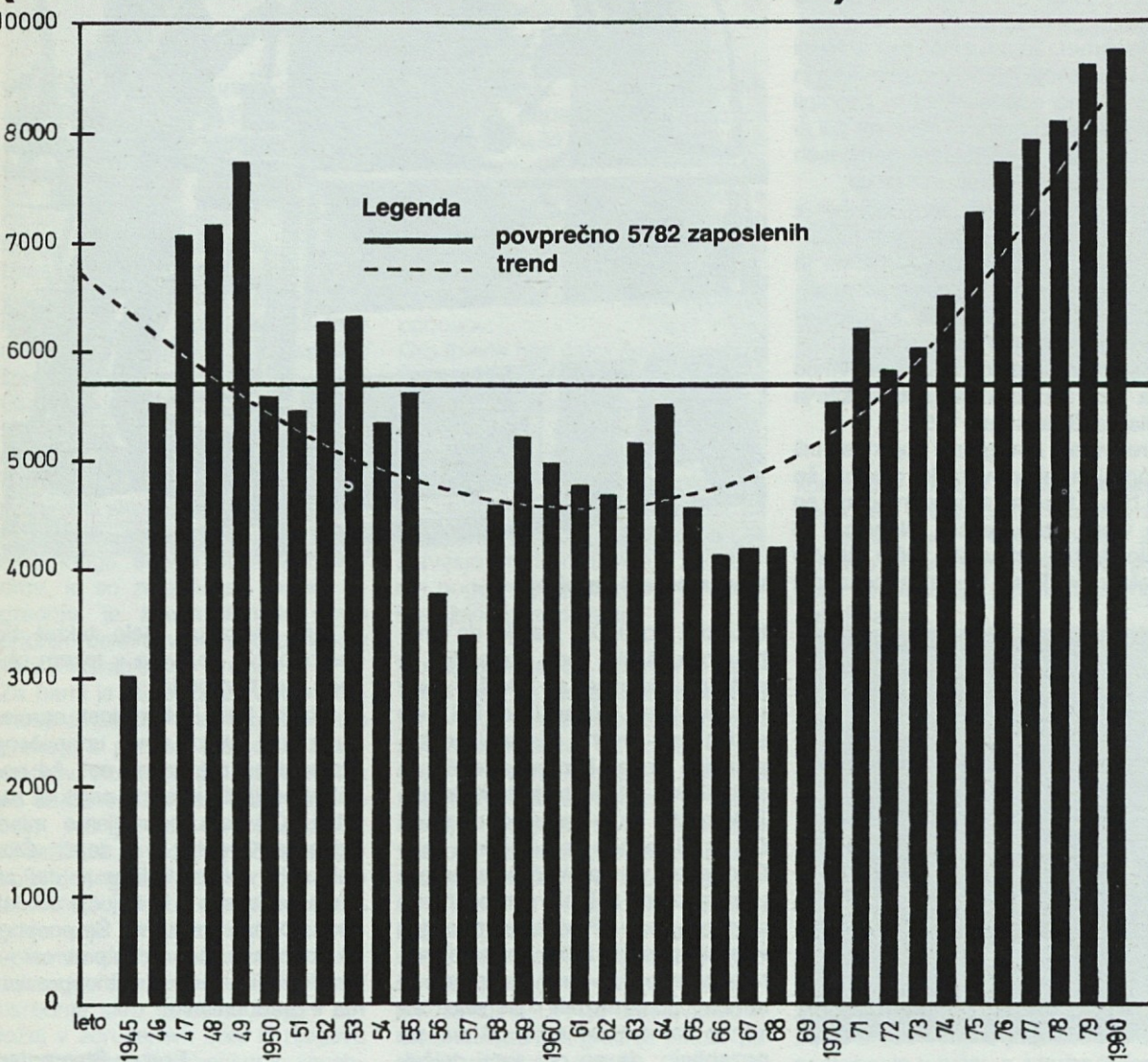
kategorij kot so dohodek, stroški, obveznosti, akumulacija ipd., povsem nemogoča.

Iz starih zaključnih računov je razvidno, da so se po sprejetju orientacijskega plana proizvodnje, ki je bil določen od ministrstva za gradnje, v podjetju nasledovala le odstopanja od s planom normirane porabe, ki so se prikazovala kot dobiček, oziroma izguba. Te v Gradisu ni bilo. Šele po letu 1955 se je začela sestavljati nekakšna bilanca uspeha, ki je vsebovala ekonomske kategorije kot so celotni prihodek, dohodek, »skladi« itd. Celotni prihodek (prej imenovan dohodek) se je tolmačil različno: enkrat kot fakturirana, drugič plačana realizacija; enkrat se je upoštevala interna realizacija, drugič ne. Ne tako dolgo nazaj se

je bistveno spremenila zgradba dohodka, saj sta se amortizacija nad predpisanimi minimalnimi stopnjami in prispevek za delovno skupnost dolga leta prikazovala kot materialni strošek, sedaj sta sestavni del dohodka. Precej raznovrstno so se prikazovali tudi osebni prejemki: enkrat kot osebni dohodek, pa kot obveznost ali celo materialni strošek.

Tako je našo preteklost mogoče pregledati le v dveh, treh bistvenih kriterijih, medtem ko se bomo lahko malo bolj natančno zadržali na rezultatih in uspehih zadnjih petih let.

ŠTEVILO VSEH ZAPOSLENIH (Z VAJENCI IN ŠTIPENDISTI)

Število zaposlenih

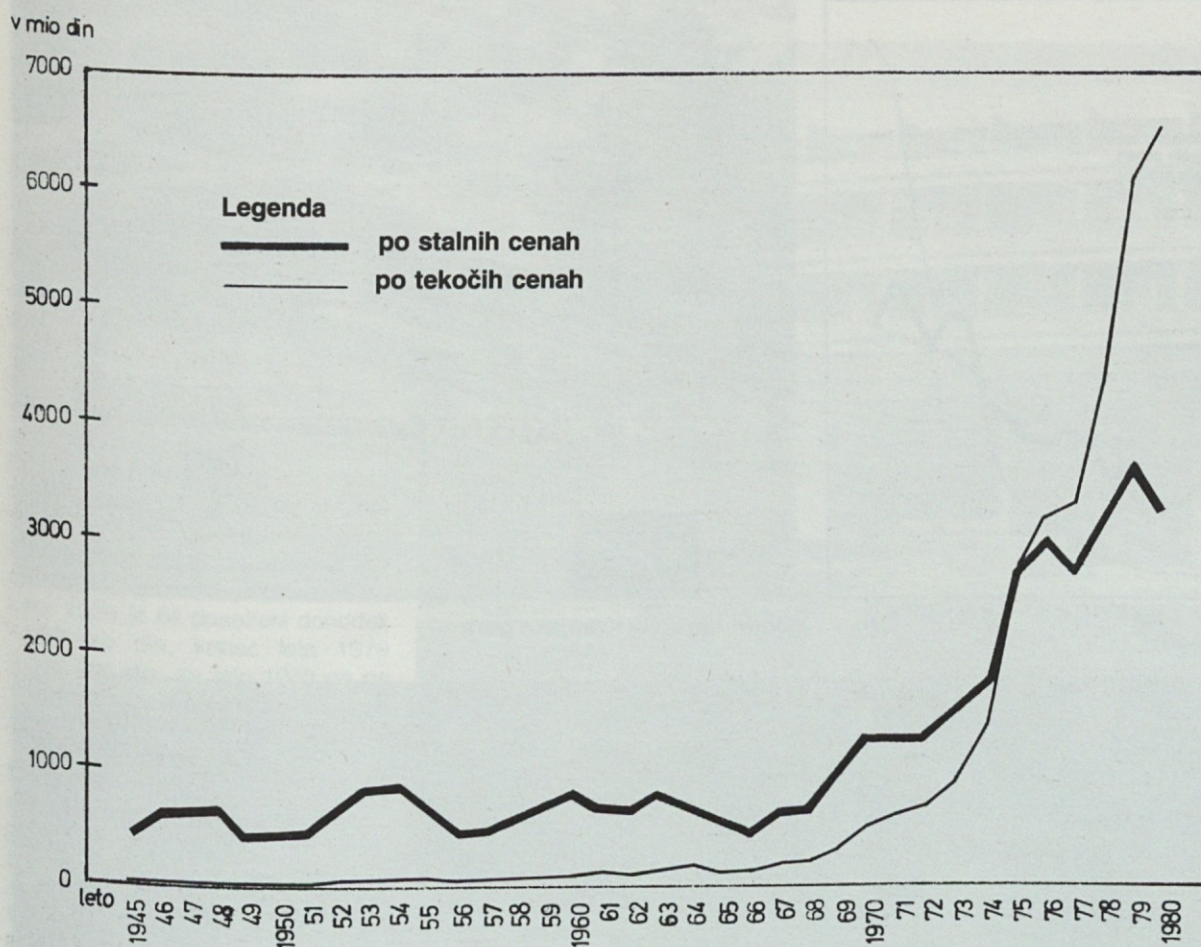
Ob ustanovitvi so se v Gradisu zaposlili delavci, zbrani iz različnih predvojnih in medvojnih gradbenih firm in hkrati z zaposlovanjem kmečkega prebivalstva, ujetnikov in tudi zapornikov je bilo ob koncu leta 1945 zaposlenih 3025 delavcev. Z naraščanjem obsega del, ki je bilo nujno povezano z obnovo razrušene domovine, se je število zaposlenih naglo večalo. Iz priložene slike je vidno gibanje števila zaposlenih v minulih 35 letih. Že samo gibanje števila zaposlenih kaže na gospodarske razmere. Po naglem porastu je »Informbiro« leta 1949 zavrl investicijsko dejavnost in zmanjšal obseg gradnje. Leta 1956 je prišla gospodarska kriza, katere posledice so se pokazale v naslednjih letih in takrat smo v Gradisu imeli najmanj zaposlenih (3406).

Gospodarska reforma v letu 1966 je prizadela tudi nas, za dolgo dobo petih let, ko se je število zaposlenih gibalo okrog 4000. Od tedaj naprej pa število zaposlenih neprestano raste. Priključili sta se nam dve novi TOZD: Nizke gradnje iz Maribora in Gradnje iz Ptujja. Ob koncu letošnjega leta nas bo nekaj čez 8800. Zaposlovanje v nadaljnjih letih se bo umirilo in se bomo morali potruditi v večji meri za rast produktivnosti, kot pa za povečanje števila zaposlenih.

Obseg del

Obseg del nam pokaže celotni prihodek. Zaradi vse hitrejšega naraščanja cen nam celotni prihodek, prikazan po tekočih cenah, ne pove veliko. Že od leta 1975 dalje, ko smo začeli natančneje zasledovati rast cen, pa do danes, so se cene povečale za več kot 100%. Zato je prikazan tudi celotni prihodek brez vpliva cen — to je po stalnih cenah. Naglo rastoča črta celotnega prihodka po tekočih cenah najbolj nazorno kaže vse hitrejšo naraščanje cen. Realnejša je zgornja črta — celotni prihodek po stalnih cenah. Ta črta zelo nazorno kaže tudi obdobja vzponov in kriz. Do leta 1969 beležimo le skromno naraščanje obsega del, nakar sledi nagel porast obsega, z izjemo obdobja 1970—1972, ko je obseg del stagniral. Sliko lahko razlagamo v prispodobi tudi tako, da je »veliki« Gradis začel svoj pubertetni razvoj šele okoli svojega 25. leta starosti.

CELOTNI PRIHODEK (BREZ INTERNE REALIZACIJE)

Produktivnost

Produktivnost lahko prikažemo na več načinov. Tokrat je prikazana vrednostno — celotni prihodek (brez interne realizacije) na zaposlenega. Izračun po tekočih cenah je zaradi vpliva inflacije nerealen, saj bi se po takem izračunu produktivnost povečala za več kot 8-krat v zadnjih 10 letih. Ko izločimo vpliv cen, vidimo, da se je produktivnost v vsem obdobju 35. let povečala za dva in polkrat (indeks 246).

Pravo podobo gibanja produktivnosti kaže črta trenda, izračunana iz desetletnih pomičnih sredin.

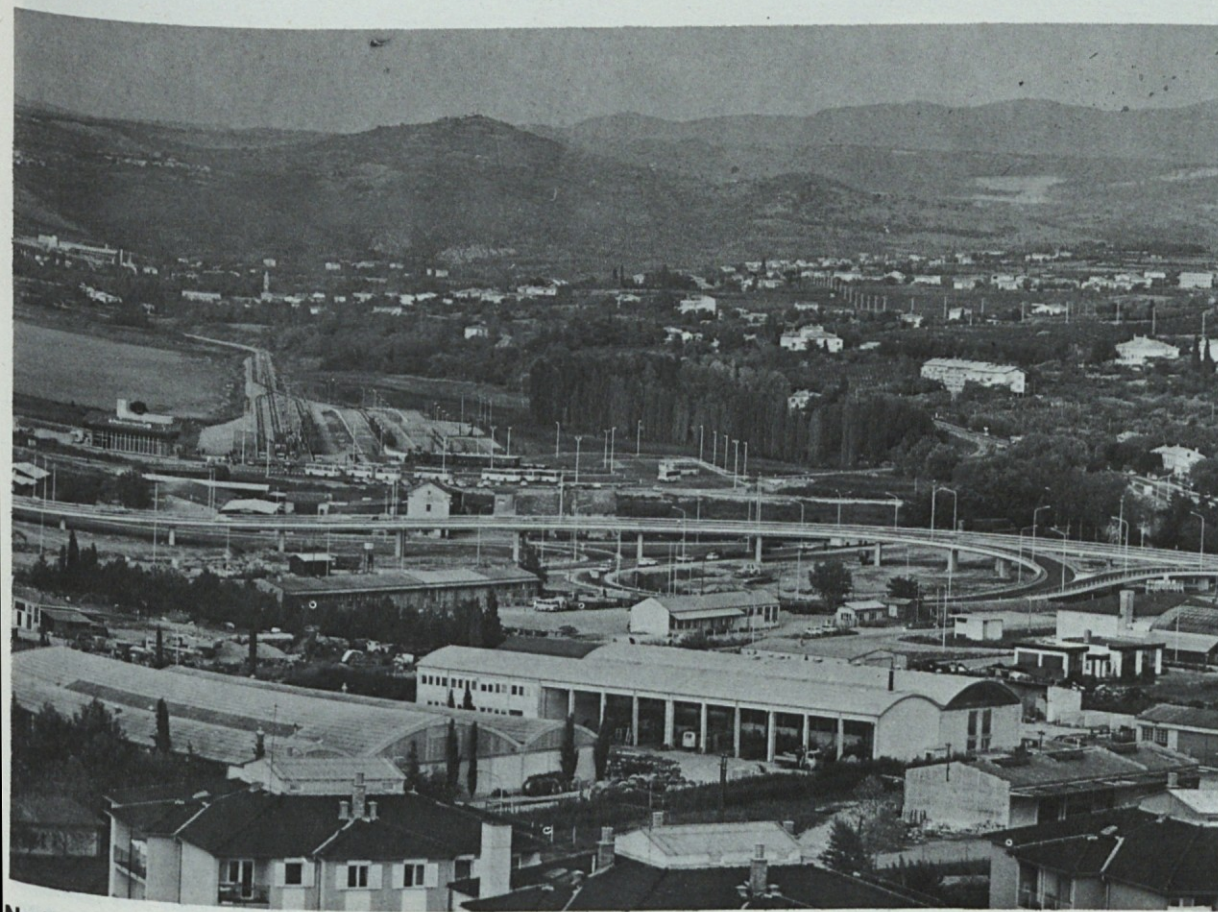
V prvem povojnem desetletju, ko smo veliko del opravljali še ročno, se produktivnost ni spreminjala, v nekaterih letih se je celo poslabšala.

Drugo desetletno obdobje (1956—1966) se je začelo s krizo in končalo z reformo. Produktivnost je v tem času porasla s povprečno letno stopnjo 2,8 %.

Naslednje desetletje (1966—1976), ko smo se močno opremili in prevzeli v gradnjo nekaj velikih objektov, se je produktivnost precej povečala in dosegla povprečno letno stopnjo rasti 7,4 %. Zadnjih pet let pa se rast produktivnosti spet nekoliko umirja in produktivnost narašča s povprečno letno stopnjo 2,9 %.

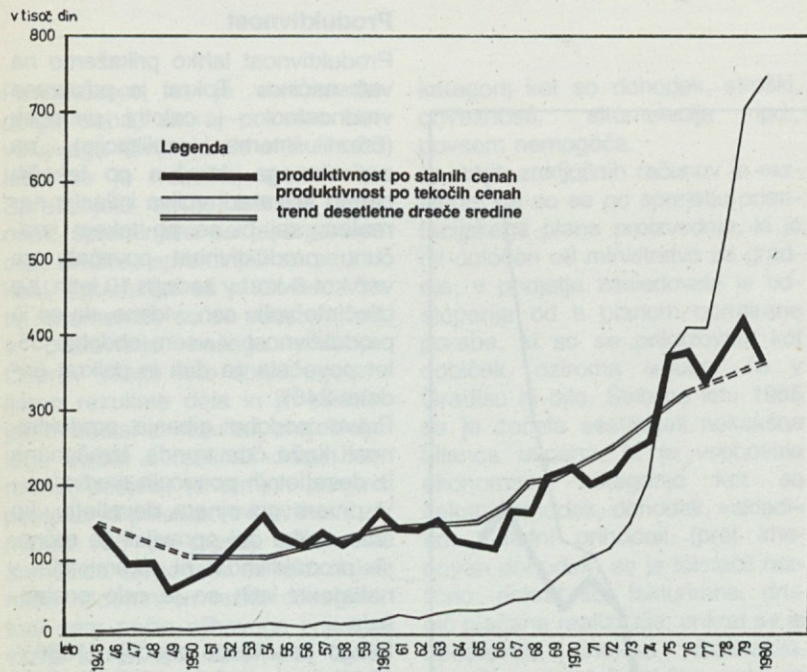
V celem petintridesetletnem razdobju znaša povprečna letna stopnja rasti produktivnosti 4,7 %. To pomeni, da je povprečna produktivnost našega delavca danes skoraj petkrat višja, kot takoj po vojni. Brez dvoma je, da je tolikšno povečanje učinkovitosti našega delavca povzročila zelo spremenjena organizacija in tehnologija, predvsem pa bistveno višji delež strojno opravljenih del.

Čeravno gre za Gradisov svet števil, je treba na koncu povedati še to, da so številke, ki spremljajo življenje Gradisa, našega kolektiva, nas samih, vselej govorile tudi o našem življenju. Učeno bi se izrazili tako, da bi rekli, da sta kvantiteta (velikost) in kvaliteta (značaj) dve značilnosti enega življenja, podobno kot oblika in vsebina ali telo in duša.

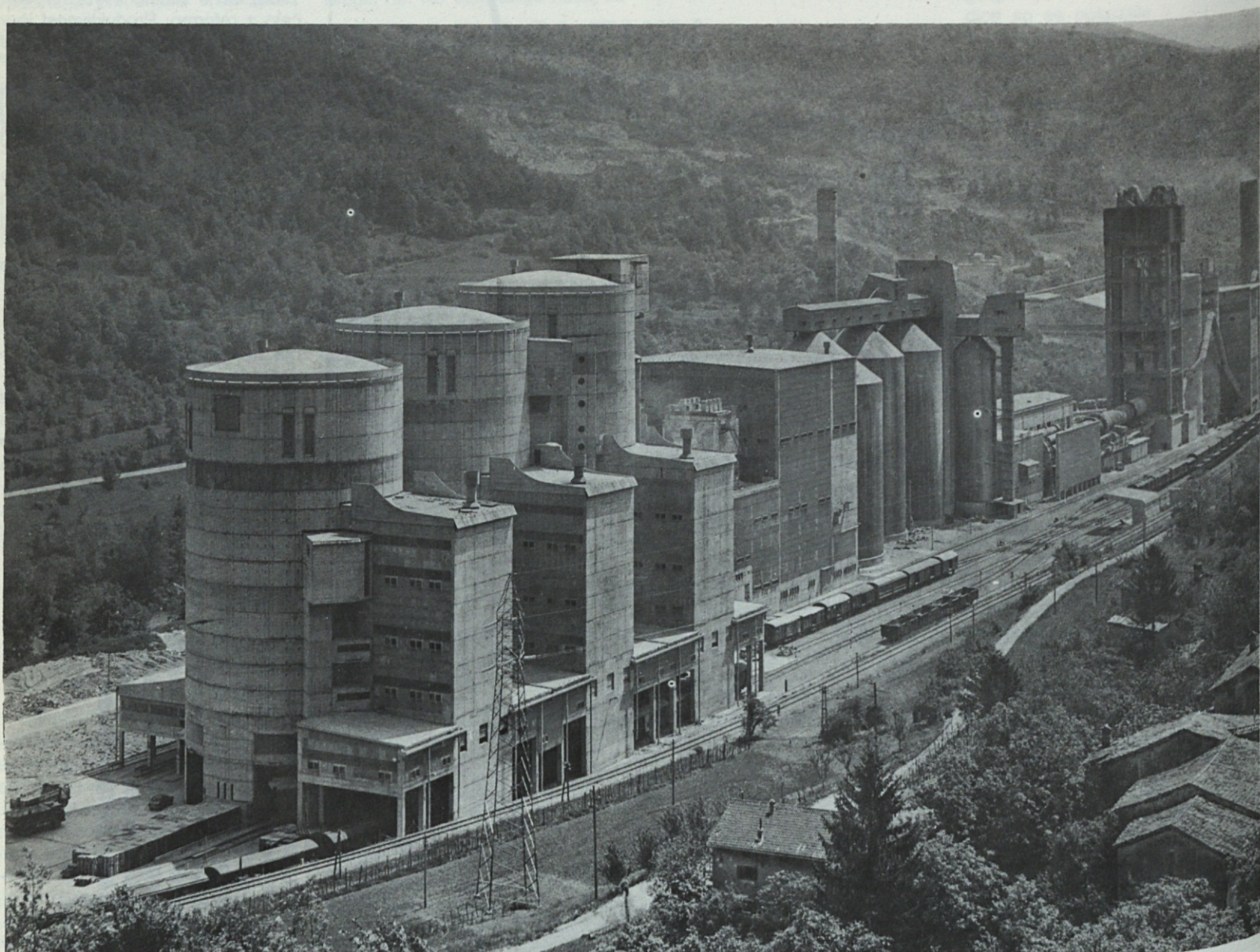

Nadvoz na križišču »Slavček« v Kopru (1979)

CELOTNI PRIHODEK NA ZAPOSLENEGA

Hotel Larix — Kranjska gora

Silosi za cementarno v Anhovem

REZULTATI POSLOVANJA V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 1975—1980

REZULTATI POSLOVANJA V SREDNJEROČNEM OBDOBJU 1975—1980

Z letošnjim letom se izteka srednjeročno obdobje 1975—1980. Ker rezultati za leto 1980 še niso znani, jemljemo za to leto kar podatke iz gospodarskega načrta, ki bo po vsej verjetnosti dosežen.

Celotni prihodek iz leta 1975 v višini 3.374 mio din se je nominalno povečal za 116 % in dosegel konec 1979. leta 7.275 mio din in za 1980. leto 8.128 mio din. Če upoštevamo porast cen, znaša realen porast 18,3 % ali na leto 3,4 %.

Dohodek je naraščal nekoliko počasneje — povečal se je za 85 %. Leta 1976 je bil doseženi dohodek 1.037 mio din, konec leta 1979 1.918 mio din, za leto 1980 pa ga načrtujemo v višini 2.461 miliona din, kar predstavlja realen porast 16,5 % ali 3,1 % na leto.

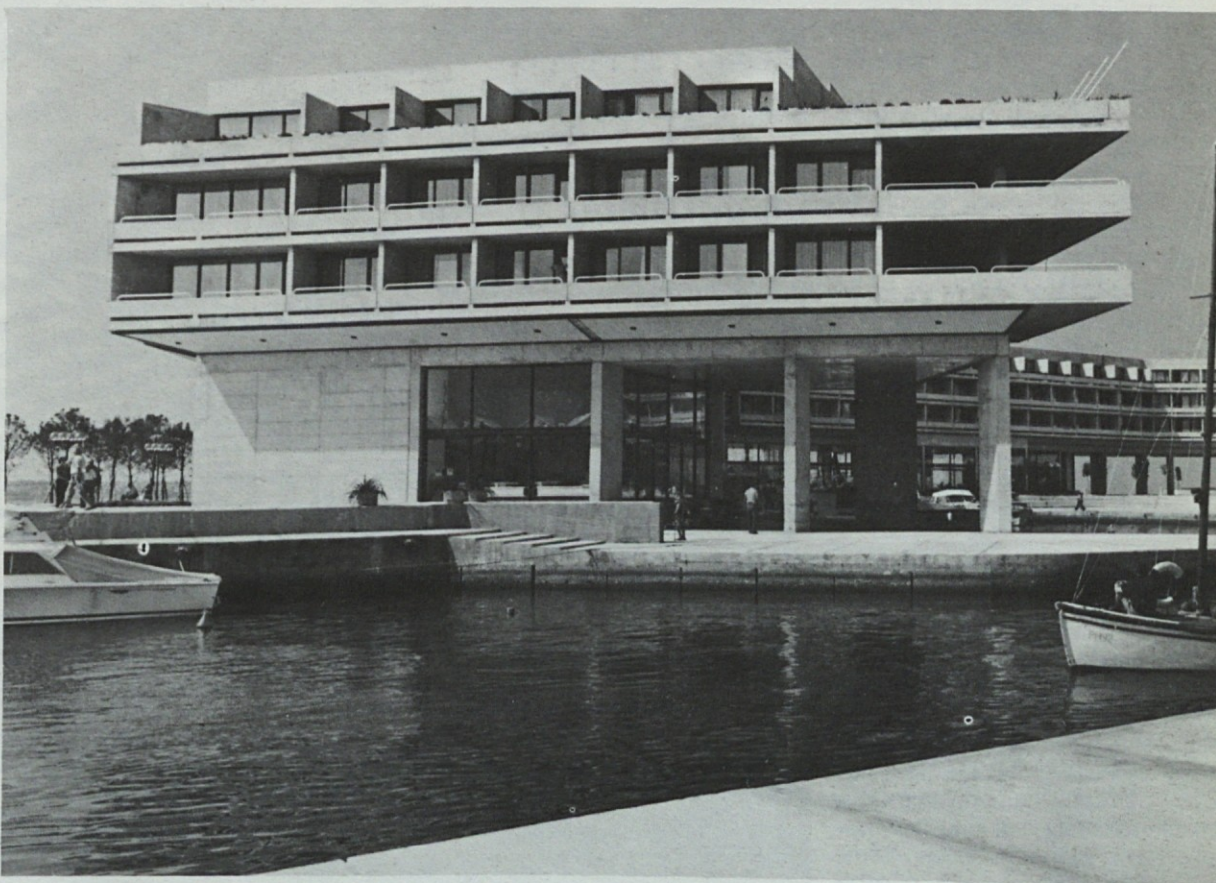
Delovne priprave: glede na našo dejavnost so delovne priprave najpomembnejše od celotnih osnovnih sredstev. V začetku leta 1976 je bila nabavna vrednost naših delovnih priprav 456 mio din, v začetku leta 1980 pa 1.092 mio din. Povečanje je posledica novih nabav in revalorizacije.

Stopnja neodpisanosti delovnih priprav pa nam kaže sposobnost teh priprav in je razmerje med sedanjo in nabavno vrednostjo delovnih priprav. V začetku leta 1976 je bila sposobnost delovnih priprav 42 %, v začetku leta 1980 pa je le 23 %. Ta podatek ni dober, saj kaže na veliko amortiziranost delovnih priprav.

Povprečno koriščena poslovna sredstva

Gradis je za svoje poslovanje uporabil leta 1975 1.183 mio din poslovnih sredstev. Povprečna uporaba poslovnih sredstev v letu 1979 je bila 3.927 mio din in v prvi polovici letošnjega leta že 5.258 mio din.

Akumulacija — po odbitku vseh obveznosti, ki jih moramo plačevati iz dohodka, in po pokritju osebnih dohodkov nam ostanejo še sredstva, ki jih razporedimo v naše sklade: poslovni in rezervni sklad ter sklad skupne porabe (vključno s stanovanjskim prispevkom). V letu 1975 smo za akumulacijo namenili 200 mio din, leta 1979 455 mio din, načrt za leto 1980 je 683 mio din.

Hotel Pristan, Bernardin

Železarna Ravne — poslovna zgradba

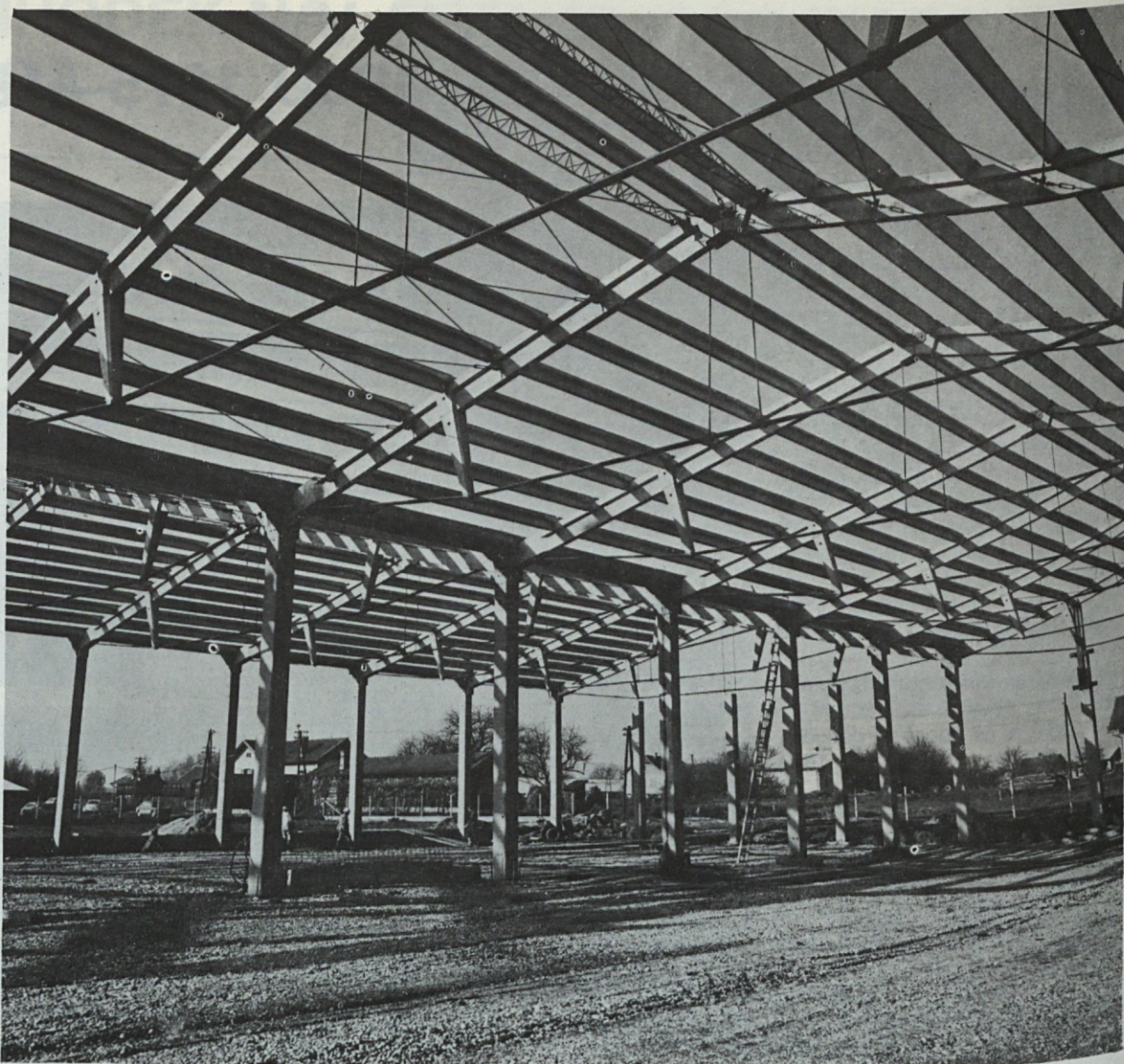
Produktivnost smo že posebej omenili. Tudi iz zgornje preglednice vidimo, da nominalno narašča iz leta v leto.

Ekonomičnost, ki kaže, koliko celotnega smo ustvarili z dinarjem porabljenih sredstev, je bolj neenakomerna. V letih 1978 in 1979 se je poslabšala in kot kažejo dosedanja letošnji podatki, se bo v letošnjem letu zopet izboljšala.

Donosnost dohodka je naša šibka stran, saj vidno pada iz leta v leto. Vzrok ni toliko v prenizkem dohodku, krivec so visoka povprečno uporabljena poslovna sredstva.

Stopnja akumulativnosti je izračunana kot delež poslovnega in rezervnega sklada v dohodku. V prvi polovici minulih petih let se je akumulativnost slabšala, potem pa je začela zopet naraščati.

Z doseženim smo lahko zadovoljni: Pred nami je naslednje srednjeročno obdobje 1981—1985, ki se začena z utrditvenimi ukrepi in z doslednim upoštevanjem družbenih smernic razvoja. Vložiti bo potrebno precej truda, discipline in tudi samopremagovanja, da bomo dosegli tisto, kar prav zdaj šele postavljamo za svoj cilj. Smo sredi aktivnosti sestavljanja srednjeročnega plana za obdobje 1981 do 1985. Doseči nameravamo vsaj takšne rezultate, kot smo jih v iztekačem petletnem obdobju. Vemo pa že danes, da bo sprva posebej težko in da bomo morali v primeru slabših rezultatov v začetku nadomestiti z rezultati v zadnjih letih.

Gradisova montažna hala

Če zgoraj našteje ekonomske kategorije pogledamo bolj pregledno, dobimo naslednjo sliko:

Sestavina	1975		1976		1977		1978		1979		1980	
	mio din	%	mio din	%	mio din	%	mio din	%	mio din	%	mio din	%
celotni prihodek	3374	100,0	3859	100,0	4003	100,0	5277	100,0	7275	100,0	8128	100,0
dohodek	860	25,5	1037	26,9	1181	29,5	1435	27,2	1918	26,3	2462	30,2
os. dohodek	441	13,1	508	13,2	572	14,3	670	13,1	899	12,4	1142	14,1
SSP	77	2,3	82	2,1	94	2,4	162	3,1	201	2,8	247	3,0
posl. sklad	107	3,2	115	3,0	119	3,0	151	2,9	208	2,9	376	4,6
rez. sklad	15	0,4	18	0,5	20	0,5	34	0,6	46	0,6	60	0,7
popr. posl. sklad	1183	—	1705	—	2172	—	2772	—	3927	—	5250	—
zaposleni	7278	—	7753	—	7965	—	8125	—	8622	—	8817	—

In kaj povedo kazalniki?

Kazalniki	1975		1976		1977		1978		1979		1980	
	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	ind.	
produktivn.	464	100	498	107	503	101	650	129	844	130	922	109
ekonomičn.	1,34	100	1,37	102	1,42	104	1,37	96	1,36	99	1,43	105
donosnost	0,73	100	0,61	84	0,54	89	0,52	96	0,49	94	0,47	96
stopnja akumulat.	14,2	100	12,8	90	11,8	92	12,9	109	13,2	102	17,7	134
spos. del. priprav	42,1	100	35,3	84	32,6	96	25,6	79	23,2	91	35,7	154

Tak Gradis — tudi z dušo — je po vojni vseskozi veljal za barometer slovenskega gradbeništva, ne le zaradi njegove velikosti in deleža v slovenskem gradbeništvu — ta je nihal od petine do osmine zmogljivosti slovenske gradbene operative (prva povojna leta pa tudi precej čez polovico) — ampak tudi zavoljo nekaterih kakovostnih značilnosti Gradisa v organizaciji, tehnologiji, odnosih, kadrih, ki so skoraj vselej dajali ton napredku ali zastoju v slovenskem gradbeništvu.

Doslej najbolj znana je kritična ocena republiškega odbora sindikata gradbenih delavcev Slovenije iz leta 1966 — tako imenovana modra knjiga. Po drugi strani pa je bil Gradis ena izmed prvih organizacij, ki je za uspešno gospodarjenje in razvijanje samoupravnih odnosov dobila leta 1973 nagrado Borisa Kraigherja. Končno sodi Gradis po podatkih Gospodarske zbornice Slovenije med osem OZD v Sloveniji, ki se že drugo leto zapored pojavlja med organizacijami z najbolj ugodnimi rezultati poslovanja.

GRADIS V SLOVENIJI

Vemo, da smo od ustanovitve dalje največje gradbeno podjetje v Sloveniji in tudi med največjimi v Jugoslaviji. Vendar dobro vemo, da ni naša moč samo v velikosti, temveč tudi v uspehih. Vrednost teh uspehov se pokaže šele v primerjavi z drugimi. Objavljene so bile mnoge primerjalne analize, kjer smo se primerjali s sorodnimi podjetji in vedno tudi s povprečjem skupine — to je z visokimi gradnjami.

Prva taka primerjalna analiza je bila objavljena za leto 1965. Zanimivi so povzetki iz te analize. V njej se primerjamo z 11 slovenskimi podjetji in povprečnimi rezultati skupine. Stopnja sposobnosti naših delovnih priprav je bila tedaj nižja od povprečja izbranih podjetij in tudi od republiškega povprečja. Tehnična opremljenost delovne sile (delovne priprave na zaposlenega) je bila v našem podjetju za 56 % višja od povprečja izbranih podjetij in za 13 % višja od povprečja skupine. Razmerja med ekonomskimi kategorijami so bila pozitivna. Med iz-

branimi podjetji in tudi v republiškem povprečju smo bili boljši v naslednjih kazalnikih:

- deležu dohodka v celotnem dohodku,
- deležu čistega dohodka v celotnem dohodku.

V vrednostih teh kategorij na zaposlenega pa smo zaostajali za izbranimi podjetji in republiškim povprečjem.

Po kazalniku rentabilnosti smo bili tudi podpovprečni. Na 100 din povprečno vloženi poslovnih sredstev smo ustvarili le 134 din dohodka, povprečje izbranih podjetij pa je znašalo 170 din in slovensko povprečje 154 din.

Dejansko izplačani neto osebni dohodki na zaposlenega pa so znašali 608 din. S temi osebnimi dohodki smo bili pod obema povprečjema, ki sta znašala za izbrana podjetja 654 din, za slovensko gradbeništvo pa je 640 din.

Deset let kasneje, leta 1975, se je oblika analize nekoliko spremenila, rezultati pa so naslednji:

Dinamika nekaterih pomembnejših kategorij.

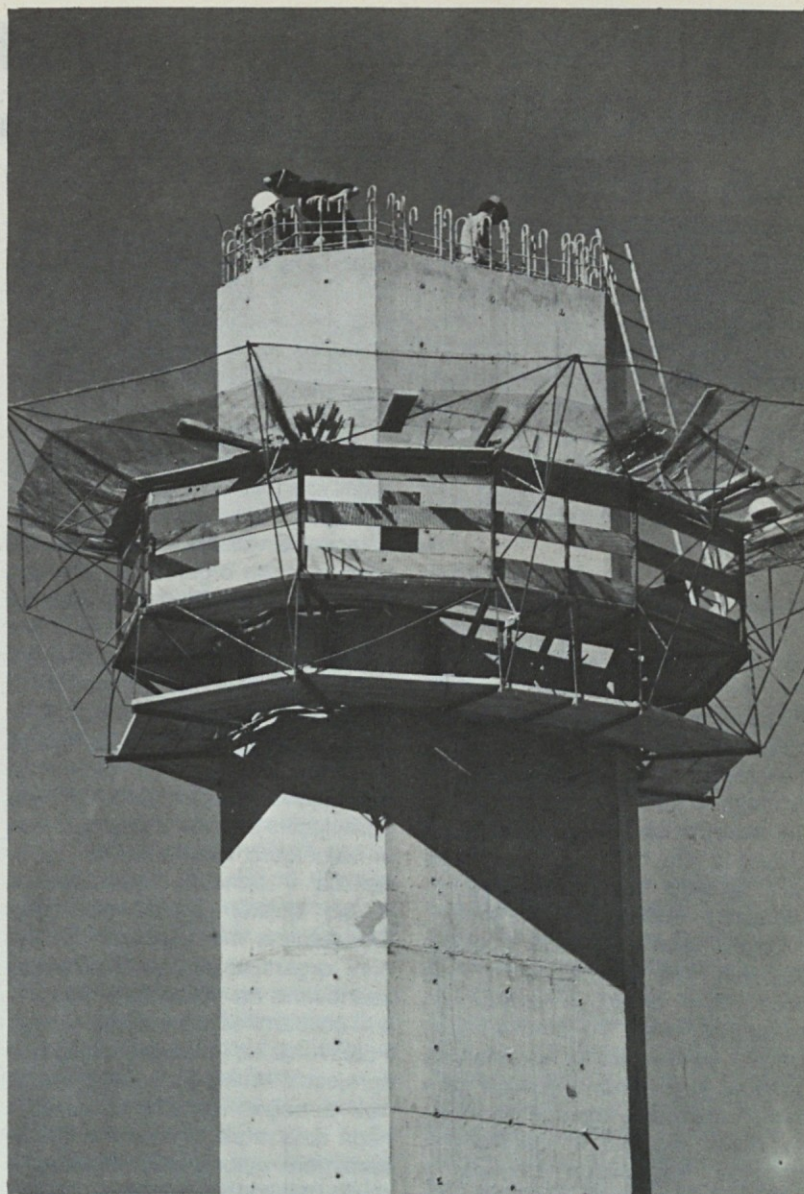
	Rezultat Gradisa	Povprečje izbranih podjetij	Povpr. SRS
celotni dohodek	183	145	149
porabljen. sredstva	184	147	151
dohodek	181	140	145
štev. zaposlenih	118	108	108
obratna sredstva	196	150	153

Kazalniki PERLA

	Gradis	Povprečje podjetij	Povprečje SRS
produktivnost	471	347	341
ekonomičnost	1,30	1,35	1,35
rentabilnost	0,19	0,11	0,11
akumulativnost	0,07	0,06	0,05

Železokrivci pri delu

Gradnja stebra za viadukt

Če razvrstimo izbrana podjetja (15) po PERLA kazalnikih in v tej razvrstitvi upoštevamo naš ponder, smo na 3. mestu.

Stopnja sposobnosti delovnih priprav je 42,1 in je za 42 % nad povprečno stopnjo izbranih podjetij in je hkrati za 39 % boljša od stopnje sposobnosti delovnih priprav slovenskega gradbeništva.

Tudi tehnična opremljenost delovne sile je nad obema povprečjema. Osebni dohodki na zaposlenega so znašali 63.424 din. Izbrana podjetja so v povprečju namenila za osebne dohodke 59.197 din (povprečje SRS pa je 57.742 din).

Zadnji podatki, s katerimi razpolagamo, so iz leta 1979.

Kazalnik	Gradis	Povprečje SRS
dohodek/zaposl.	248.277	210.637
ekonomičnost	1,36	1,41
rentabilnost	0,51	0,54
stopnje akumul.	0,17	0,12
OD in SP/zap. na mesec	11.864	11.518
stopnja spos. del. priprav	23,2	25,7

Kot je razvidno iz zgornje razpredelnice so bile naše šibke točke v poslovanju v preteklem letu ekonomičnost, rentabilnost (visoka povprečno uporabljena poslovna sredstva) in stopnja sposobnosti

delovnih priprav. To so hkrati ponavljajoče se slabosti, ki se vse preračune ponavljajo iz leta v leto. Če napreduješ počasneje od drugih, v resnici nazaduješ!

Stane Uhan

OPRAVILI SMO IZPIT SAMOUPRAVNE ZRELOSTI — INTERNA ZAKONODAJA NA REŠETU

»Samoupravljanje kot posebna oblika razredne borbe v jugoslovanskih razmerah, katero je omogočilo delovnim ljudem, da postanejo subjekt odločanja v naši družbi, se razvija šele 30 let in je kot takšno v tem kratkem obdobju prešlo v civilizacijsko alternativo današnjega sveta in je s tem pridobilo svetovno zgodovinsko širino.« (Pečuljić M.)

Pri današnji stopnji samoupravljanja si moramo postaviti nove smeri in ponuditi tudi pravne temelje za nadaljnje kvalitetne spremembe razmerij v združenem delu. Posebej se to nanaša na organiziranje in uresničevanje funkcij v združenem delu na samoupravnih temeljih, ki so določeni z novo družbenoekonomsko ureditvijo po Ustavi iz leta 1974, še prej pa tudi na temelju ustavnih dopolnil, nazvanih »delavski amandmaji«. »Temelji vseh svoboščin in pravic delovnih ljudi in občanov v naši socialistični družbi je pravica do samoupravljanja. To je nova neposredna demokratična socialistična pravica, ki je možna edino v razmerah družbene lastnine nad proizvodnimi sredstvi in vladajočega položaja delavskega razreda v družbi. Ta pravica je nedotakljiva in neodtujljiva in kot takšna pripada vsem delovnim ljudem in občanom. Njeno bistvo je odločanje o osebnih, skupnih in splošnih družbenih interesih, uresničuje pa se v vseh temeljnih in drugih organizacijah združenega dela, krajevnih skupnostih, samoupravnih interesnih skupnostih, v družbenopolitičnih skupnostih, kakor tudi v vseh drugih oblikah samoupravnega združevanja in medsebojnega povezovanja delovnih ljudi in občanov.« (E. Kardelj, Smeri razvoja političnega sistema socialističnega samoupravljanja.)

Uresničevanje pravic do samoupravljanja je bilo pri nas začeto na temeljih novega družbenoekonomskega sistema socialističnega samoupravljanja z organiziranjem temeljnih organizacij združenega dela v vseh zaključnih delih delovnega procesa v delovni organizaciji. Medsebojna razmerja med temeljnimi organizacijami so bila urejena s samoupravnim sporazumom o združevanju v delovno organizacijo. Organizirana je bila tudi Interna banka Gradisa, ki prek delegatov v skupščini ustanovi-

teljic te banke opravlja finančno funkcijo, ki se odraža v skrbi za sredstva v plasiranju in vračanju sredstev temeljnih organizacij v sestavi Gradisa, ki so združene v Interni banki.

Pri organiziranju temeljnih organizacij združenega dela smo izhajali iz analiz obstoječega stanja in ugotovili, kateri deli delovne organizacije Gradisa imajo pogoje, da delavci v njih organizirajo temeljno organizacijo. Skladno z določili zakona o združenem delu so bila tudi urejena ekonomska razmerja v zvezi z upravljanjem s sredstvi v posamezni temeljni organizaciji. V vsem je bila zagotovljena osnova za nadaljnje delo in se uresničuje neodtujljiva pravica delavcev, da upravljajo s sredstvi v družbeni lasti in odločajo o vseh zadevah reprodukcije v temeljni organizaciji in drugih oblikah združenega dela. Medsebojna razmerja med temeljnimi organizacijami v Gradisu so zasnovana na medsebojni neomejeni solidarni odgovornosti.

Poslovanje se je odvijalo skladno s sprejetimi temeljnimi srednjeročnimi planov temeljnih organizacij združenega dela in po sklenjenem samoupravnem sporazumu o temeljnih plana delovne organizacije. Na teh osnovah sprejemajo vsako leto delavci plane temeljnih organizacij in delovne organizacije Gradisa.

Za opravljanje zadev skupnega pomena za vse temeljne organizacije je bila organizirana v delovni organizaciji delovna skupnost skupne službe. Naloge te delovne skupnosti so se podrobno opredelile v samoupravnem sporazumu o združevanju TOZD.

Delavci v temeljnih organizacijah Gradisa so združeni tudi izven delovne organizacije v sestavljeni organizaciji združenega dela Gorenjsko lesno gospodarstvo, v poslovnih skupnostih »INGRA«, »RUDIS«, »Jugoatomenegro«, »GAST«, kjer prek izvoljenih delegatov odločajo o vseh zadevah upravljanja v teh organizacijah in skupnostih po sklenjenih samoupravnih sporazumih. Prav tako so delavci naših temeljnih organizacij združeni v temeljnih bankah oziroma združenih bankah.

Ob organiziranju temeljnih organizacij združenega dela je bilo potrebno opraviti obsežno delo normativne dejavnosti, da se je oblikovala tozadevna »interna zakono-

daja«. V vsaki TOZD so sprejeli delavci samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev, statut temeljne organizacije ter kot že omenjeno samoupravni sporazum o združevanju v delovno organizacijo Gradisa. Medsebojna razmerja z Delovno skupnostjo skupne službe so bila urejena še s posebnim samoupravnim sporazumom, medtem ko so delavci delovne skupnosti sprejeli svoj samoupravni sporazum o združitvi dela delavcev te skupnosti ter statut.

Organizacija samoupravljanja se odvija prek izvoljenih delegatov v delavskih svetih v vsaki temeljni organizaciji in delovni skupnosti ter prek delegatov teh organizacij in skupnosti v delavskem svetu delovne organizacije. Delavski sveti so izvolili tudi svoje izvršilne organe — komisije, odbore, za določena področja dela, izvoljene so bile pa tudi komisije samoupravne delavske kontrole v TOZD in odborov v delovni organizaciji.

Po organiziranju so delavci v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih sprejeli samoupravne splošne akte, s katerimi so uredili vprašanja, ki se nanašajo na področje delovnih razmerij in na vprašanja pridobivanja in razporeditev dohodka in osebnih dohodkov. Ta vprašanja so uredili delavci v temeljnih organizacijah in v delovnih skupnostih s svojimi pravilniki o delovnih razmerjih, pravilnikih o razvidu del in nalog ter v svojih pravilnikih o delitvi dohodka in osebnih dohodkov.

Sprejeli so poprej še samoupravni sporazum o skupnih osnovah za razporejanje dohodka in osebnih dohodkov vseh delavcev v temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih.

Za ureditev vprašanj poslovanja so sprejeli delavci v temeljnih organizacijah še svoje pravilnike o varstvu pri delu, vodenju knjigovodstva in razne poslovniške.

Na področju »interne zakonodaje« so bile potrebne kasneje tudi spremembe in dopolnitve, katere so narekovali na novo izdani sistemski zakoni po sprejeti novi Ustavi. Temeljne usmeritve za uskladitev normativnih aktov so bile dane po sprejetem Zakonu o združenem delu in kasneje na temeljih drugih zakonov, zveznih in republiških. Tako so delavci v Gradisu v TOZD in Delovnih skupnostih obravna-

vali in sprejeli skladno z določili Zakona o združenem delu 114 splošnih aktov na referendumu, 90 so jih sprejeli na zborih, 88 pa so jih sprejeli delegati delavskih svetov v TOZD oziroma delovni organizaciji. Pri tem so upoštete tudi spremembe in dopolnitve posameznih aktov.

Tako obsežna »normativna dejavnost«, s čimer opredelujemo vse delo do sprejetja splošnega akta in s tem uveljavljanja v temeljni organizaciji, je zahtevalo veliko napora, zlasti še, ker je izredno malo usposobljenih kadrov za potrebno strokovno delo na tem področju.

Delavci v temeljnih organizacijah so te osnutke in predloge obravnavali na številnih sestankih in zborih, priporočali določene dopolnitve ali spremembe, predvsem pa so bili neposredno udeleženi pri sprejemu splošnih aktov in raznih sporazumov, ko so o njih glasovali na referendumih oziroma na zborih. Delegati v delavskih svetih so neposredno sprejemali splošne akte — pravilnike, ki jih skladno z notranjo ureditvijo poslovanja in zakonom sprejemajo delavski sveti temeljnih organizacij oziroma delovne organizacije.

Obdelava samoupravnih aktov in njihovo sprejemanje zahteva določeno znanje iz različnih družbenih znanosti, upoštevajoč zlasti še sposobnost sestavljalcev predlogov za konkretne rešitve na temeljih družbeno ekonomskih razmerij naše socialistične samoupravne družbene ureditve.

Prav tako je pri vseh samoupravnih aktih potrebno obsežno delo ob njihovem sprejemu, kjer so udeleženi delavci v temeljnih organizacijah tako pri razpravi o predlogih, usklajevanju in končnem sprejemu bodisi z osebnim izjavljanjem z referendumom, na zborih ali kot delegati v delavskem svetu v temeljni organizaciji oziroma v delavskem svetu delovne organizacije Gradisa.

Pri vsem tem pa se moramo stalno izpopolnjevati in pridobivati znanje za uspešnejše samoupravljanje v združenem delu in upravljanju z družbenimi sredstvi.

Rajko Zupancič

POSLOVANJE GRADISA V TUJINI

Razstavní prostor na sejmu v Leipzigu

1. Investicijska dela

a) Vrednost del v tisočih dinarjev

Leto	Frankfurt, ZRN	Amara, Irak	Skupaj
1976	31.530	—	31.530
1977	26.974	—	26.974
1978	71.509	—	71.509
1979	109.116	134.320	238.436
I—VI 79	37.830	23.576	61.406
I—VI 80	83.312	126.195	209.507

V letu 1979 se je povečala vrednost opravljenih del v tujini v primerjavi s prvim letom tega srednjeročnega obdobja za 7,5-krat po predvidenih do konca leta 1980 pa celo za 16-krat! Samo letos smo v prvem polletju povečali vrednost opravljenih del v primerjavi z lanskim polletjem za 3,5-krat! V Zgorajnjih zneskih pa niso upoštevana dela naših TOZD na potresnem področju v Italiji.

b) Število zaposlenih

Leto	Frankfurt, ZRN	Amara, Irak	Skupaj
1976	131	—	131
1977	112	—	112
1978	172	—	172
1979	225	53	278
I—VI 79	199	47	246
I—VI 80	275	94	369

Število zaposlenih se je (1979/76) več kot podvojilo, samo v zadnjem letu pa povečalo za 50%. Do konca leta bo zaposleno v tujini več kot 400 Gradisovih delavcev. Do leta 1985 pa bomo imeli v tujini zaposlenih blizu 20% naših delavcev.

2. Izvoz

Gradis izvažajo svoje izdelke bodisi v zvezi s svojo investicijsko dejavnostjo (gradbeni stroji kovinskih obratov, nastanitveni objekti lesnih obratov ipd.), bodisi samostojno ali prek trgovskih organizacij. Imamo tudi skupne izvozne posle z nekaterimi proizvajalci iz tujine.

KADROVSKA POLITIKA, ZNANOST IN IZOBRAŽEVANJE

Prvi »mizarski koraki« novih učencev

Danes veliko govorimo in pišemo o kadrovske politiki, o kadrih, znanosti in izobraževanju. Kadrovska politika je postala sestavni del vsake politike in pogoj za njeno realizacijo.

Kadri, njihova vloga, strokovnost in položaj, predstavljajo odločujoče činitele nadaljnega razvoja proizvodnih sil in socialističnih samoupravnih odnosov, ali po domače povedano — brez dobrih, strokovno usposobljenih in dela voljnih ljudi, ni napredka.

Za doseganje ciljev v srednjeročnem programu je zlasti pomembno pridobivanje novih strokovnjakov in dopolnilno izobraževanje in usposabljanje kadrov v lastnih vrstah. Izobraževanje že zaposlenih kadrov je potrebno za nadaljnje izboljšanje proizvodnje, tehnologije in izobraževanje delavcev za odgovorne samoupravne naloge. Čas, v katerem živimo, zahteva visoko stopnjo izobraženosti delavskega razreda in vseh delavcev, zato je vlaganje sredstev v izobraževanje vedno bolj rentabilna investicija.

Tega smo se v Gradisu dobro zavedali. Skozi 35-letno obdobje, zlasti zadnje desetletje, se je delež stroškov izobraževanja stalno dvigal in tudi rezultati izobraževanja

niso izostali. Spremenila se je kvalifikacijska struktura. Tako smo leta 1970 imeli 78 inženirjev, 201 tehnika, 148 delovodij, danes imamo 215 inženirjev, 385 tehnikov in 293 delovodij. Nadalje je bilo leta 1970 381 VK delavcev ter 1789 KV delavcev, danes imamo 678 VK in 2985 KV delavcev.

V 10 letih je študij na fakultetah, srednjih in delovodskih šolah končalo 411 štipendistov. Izšlo je 2018 učencev. Pripravnški izpit je uspešno opravilo 468 pripravnikov. Obvezno počitniško prakso je v Gradisu opravljalo 1988 dijakov. Interno kvalifikacijo si je pridobilo 1659 kvalificiranih in 2299 polkvalificiranih delavcev, na tečajih za skupinovodje je uspešno končalo 385 delavcev. Raznih seminarjev iz družbeno ekonomskega izobraževanja se je udeležilo 2162 delavcev. Vzporedno s tem se je dvigala produktivnost dela, saj Gradis dosega 5—10% višjo produktivnost kot gradbeništvo Slovenije. Uspešnost poslovanja se kaže tudi v doseženem dohodku na delavca, ki znaša v Gradisu 248.277 din, kar je za 10% več kot v slovenskem gradbeništvu. Tudi po podatkih Gospodarske zbornice Slovenije sodi Gradis med osem OZD Slovenije, ki se že nekaj let zaporedoma pojavlja med organizacijami z najbolj ugodnimi rezultati poslovanja. Brez dvoma so za ta dvig prispevali kadri, ki so se šolali in izobraževali v ali izven delovne organizacije. Brez teh mladih in strokovno usposobljenih kadrov ne bi bili to, kar smo. Veliko je bilo storjenega tudi na področju družbenega standarda. Danes imamo 20 samskih domov s skoraj 3000 posteljami, po TOZD urejene razmere in prehrano, 5 počitniških domov s 500 posteljami. Velik korak je bil storjen na področju informiranja in obveščanja delavcev. Tudi to je del izobraževanja.

Tudi izpopolnjevanju ob delu posvečamo veliko pozornost

POLOŽAJ IN VLOGA INTERNE BANKE V GRADISU

Osnova za organiziranje interne banke je bila dejansko postavljena že v letih 1974 in 1975, ko smo izvršili delitev premoženja naše delovne organizacije. Razdelitev vseh virov in sredstev na temeljne organizacije združenega dela je povzročilo tudi razdelitev likvidnih sredstev.

Da bi lahko delavci v temeljni organizaciji združenega dela upravljali z denarnimi sredstvi, je bilo nujno zagotoviti evidenco, na osnovi katere bi se v vsakem trenutku vedelo, kateri temeljni organizaciji združenega dela sredstva pripadajo. Denarna sredstva namreč ne smejo biti v nobenem primeru izločena iz procesa reprodukcije. Ker pa se v procesu reprodukcije pri nekaterih temeljnih organizacijah združenega dela pojavljajo prosta denarna sredstva, ki jih trenutno ne koristijo, pri drugih temeljnih organizacijah združenega dela pa se pojavlja zahteva po dodatnih sredstvih, je bilo nujno na osnovi samoupravnega sporazuma o združevanju zagotoviti cirkulacijo teh sredstev med temeljne organizacije združenega dela.

Za temeljno organizacijo združenega dela, ki razpolaga z viškom sredstev na žiro računu, predstavlja to neproduktivno naložbo akumulacije in s tem strošek. Realno vrednost teh sredstev pa nenehno zmanjšuje inflacija, kar pa pomeni za temeljno organizacijo izgubo dohodka.

Iz teh razlogov je razumljivo, da težijo temeljne organizacije združenega dela za tem, da so sredstva na njihovih žiro računih minimalna, torej tolikšna, kot jih nujno potrebujejo. Zakon o temeljnih kreditnega in bančnega sistema leta 1977 in odprtje žiro računov v začetku leta 1978 pa sta dokončno utrdila in opravičila zahtevo naših temeljnih organizacij združenega dela po samoupravno dogovorjeni možnosti združevanja sredstev v Interni banki Gradis.

Tako so v letu 1977 temeljne organizacije združenega dela podpisale samoupravni sporazum o združitvi v interno banko Gradis, da bi na podlagi združenega dela in sredstev in z zavestnim uveljavljanjem svojega samoupravnega položaja

pri odločanju o njeni dejavnosti dosegle skupno zastavljene cilje. Interna banka Gradis je bila v smislu zakona konstituirana 12. maja leta 1978. Članice interne banke so vse temeljne organizacije združenega dela GIP Gradis, ki jo upravljajo delavci članic po delegatskem načelu. Organ upravljanja interne banke je zbor interne banke, izvršilni organ pa poslovni odbor interne banke. Poseben izvršilni organ zbora interne banke je kreditni odbor interne banke, ki pa dela po navodilih in smernicah, ki mu jih daje poslovni odbor. Delavci, ki opravljajo v interni banki strokovna in administrativna dela, oblikujejo delovno skupnost interne banke.

Razmerja med delovno skupnostjo interne banke in članicami so urejena s samoupravnim sporazumom o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih.

Prihodke interne banke predstavljajo plačila za bančne storitve, obresti od kreditov in drugi prihodki, ki jih interna banka ustvari s svojim poslovanjem v skladu s samoupravnimi splošnimi akti in veljavnimi predpisi.

Z doseženimi prihodki pokriva interna banka stroške poslovanja in prispevek delovne skupnosti interne banke.

Preostali del predstavlja skupni dohodek, ki se razdeli po zaključnem računu med članice interne banke.

Za uveljavljanje in varovanje samoupravnih pravic glede odločanja o poslih in sredstvih v vseh odnosih, ki jih članice uresničujejo preko interne banke, je imenoval zbor interne banke samoupravno delavsko kontrolo.

Članice interne banke izvajajo:

- združevanja dela in sredstev za vlaganje v osnovna in trajno obratna sredstva za skupno ustvarjanje dohodka
- združevanje sredstev za financiranje tekočega poslovanja
- denarne in kreditne posle z domačimi bančnimi in drugimi finančnimi organizacijami
- sodelovanje z bančnimi in drugimi finančnimi organizacijami na področju planiranja
- kreditne posle z drugimi uporabniki družbenih sredstev
- vlaganja sredstev v podjetja v tujini
- posle z vrednostnimi papirji

Vendar bi bilo prav, če posebej poudarimo pomen združevanja sredstev v okviru naše interne banke, pa najsi gre za sredstva tekočega poslovanja ali za združevanje sredstev za investicije.

Restriktivni ukrepi denarno-kreditne politike se v končni fazi odražajo na likvidnosti naših temeljnih organizacijah združenega dela in povzročajo problem likvidnih sredstev in kvalitetnih sredstev. Zato je ena od osnovnih in najvažnejših nalog interne banke zagotovitev likvidnosti njenih članic in usposabljanje kreditne sposobnosti članic. Zagotovitev izplačila osebnih dohodkov in plačilo obveznosti so vsakodnevna skrb delavcev interne banke. Likvidnostne kredite članic premošča interna banka s kratkoročnimi krediti in izdajo vrednostnih papirjev. Za pomoč pri investicijah je potrebno sodelovanje interne banke že od načrtovanja finančne konstrukcije, spremljave do zaključka investicije. V ta namen je interna banka v letu 1979 začela sodelovati pri pripravi letnih in srednjeročnih programov razvoja članic, pri pripravi investicijskih programov za lastne investicije in pripravi finančnih konstrukcij — vključno z zavarovanjem investicij z garancijo interne banke in združevanjem sredstev ter pridobitvijo kreditov temeljnih bank.

V letošnjem letu smo zaključili tri finančne konstrukcije, ki vključujejo tudi združevanje sredstev članic, in sicer: gradnjo počitniškega doma Biograd, tovarno gradbene opreme in strojev TOZD KO Ljubljana ter nabavo gradbene mehanizacije in avtoparka v skupni vrednosti 754 milijonov din.

Za omenjene tri projekte združujejo članice preko interne banke 365 milijonov din. Pri poslovnih bankah smo pridobili na omenjeno združena sredstva po samoupravnih sporazumih 282 milijonov din dolgoročnih kreditov in garancij, potrebnih za realizacijo teh investicij. Pričetek dveh gospodarskih investicij je omogočila interna banka z izdajo svojih garancij za zagotovitev sredstev članic v višini 130 milijonov din. S tem smo rešili problem likvidnosti vseh članic interne banke, sicer bi morala investitorja po naših zakonskih predpisih izločiti na poseben račun sredstva v višini izdanih garancij interne banke.

Interna banka bo skupno s strokovnimi službami sodelovala tudi pri pripravi finančnih konstrukcij, predvidenih za obdobje 1981—1985, vključno z združevanjem sredstev, pridobitvijo kreditov in garancij, ter tako prispevale svoj delež pri realizaciji srednjeročnega programa temeljnih organizacij združenega dela.

Angela Kavčič

STABILIZACIJA ZA NAS NI NOV POJEM

V času, ko si kar najresneje prizadevamo za stabilizacijska načela in smo pri tem zaskrbljeni za naš jutri, največkrat pozabimo na prehojeno pot in na uspehe, ki smo jih pri tem dosegli. Obujanje spominov pa ne sme biti naše samozadovoljstvo, temveč osnovna iztočnica za delo v prihodnosti.

Gradbeniki smo sodobni nomadi, ki se selimo z gradbišča na gradbišče, pri čemer so ta raztresena po ožji in širši domovini. Naše delo — objekti — so kot spomeniki, ki so posejani po domovini in dajejo pečat naši generaciji, naši ustvarjalnosti in domiselnosti.

V nadaljevanju bom navedel le del teh objektov, ki smo jih ustvarili v zadnjih petih letih.

V občini Ptuj, na katero smo čustveno vezani že od našega nastanka (gradbišče v Kidričevem), smo zgradili: Tovarno močnih krmil, Valilnico, Gostinsko turistični center (Ptujске Toplice), več objektov v Agisu, montažne konstrukcije za Elektrokovinar in Vinsko klet, tovarno Elektronika Gorenje in letališko lopo za aeroklub v Moškanjcih.

V Impolu v Slovenski Bistrici smo dokončali dela pri profilarni, kotlarni z razvodnim omrežjem, žičarni, odprtem skladišču Bram, trafo postaji in livarni aluminija.

V Rušah smo za Tovarno dušika zgradili naslednje večje objekte:

kisikarno, trafo postajo, obrat masovnih gnojil, ferosilicijevo peč, mehnične delavnice, sortirnico korunda, indukcijsko peč za obrat predlegur, polnilnico akumulatorjev, skladišče boksita, večnamensko zgradbo in odpraševalne naprave. Poleg tega smo zgradili še šest stanovanjskih stolpičev in sodelovali pri rekonstrukciji tovarne Jeklo Ruše.

Tudi v Sladkogorski tovarni papirja je bilo končanih več pomembnih objektov. To so: hala za papirni stroj 6, remontne delavnice, visokoregalno skladišče, kotlarna in ekspedit. Zgrajene so bile še razdelilna trafo postaja v Selnici ob Muri, lepa osnovna šola in stanovanjska stolpnica v bližini Sladkogorske. V Gornji Radgoni je bila poleg Carinarnice zgrajena še proizvodna hala za tovarno kontejnerjev pri Avtoradgoni. Ta objekt nam je še posebej pomemben, saj nam proizvodi, ki jih tu izdelujejo, ustvarjajo lepše bivalne pogoje na gradbiščih.

V Ljutomeru smo dokončali objekte pri mlekarni oziroma sirarni, zgradili nove sodobne proizvodne prostore za Imgrad in Emonat, v zadnjem času pa še nov obrat farmacevtskih preparatov za Krko.

V Središču ob Dravi smo za Drogo iz Portoroža zgradili obrat za predelavo zelišč Gosad in obrat Citrix.

Ormož predstavlja posebno mesto v naši dejavnosti, saj je velik del naše aktivnosti v letu 1978 in 1979 predstavljala gradnja tovarne skladorja. Ta družbeno pomemben objekt je bilo potrebno sprojektirati in zgraditi v dveh letih, kar pomeni poleg izredno neugodnih terenskih prilik (visoka podtalnica in nenasilni teren) pravi podvig. Naši veliki napor pri tem delu so bili tudi družbeno priznani, saj smo dobili posebno priznanje SO Ormož in Gospodarske zbornice Slovenije. Poleg Tovarne skladorja smo zgradili še prizidek k hotelu, stanovanjski blok in stanovanjsko naselje Dolga lesa.

V Krškem sodelujemo pri izgradnji prve nuklearne elektrarne v Jugoslaviji. Tukaj velja poudariti posebno skrb kvalitetni izvedbi del zlasti na reaktorski zgradbi in hladilnikih, kjer so naši strokovnjaki dosegli zavidljive uspehe pri snovanju tehnično najzahtevnejših elementov in tehnologije.

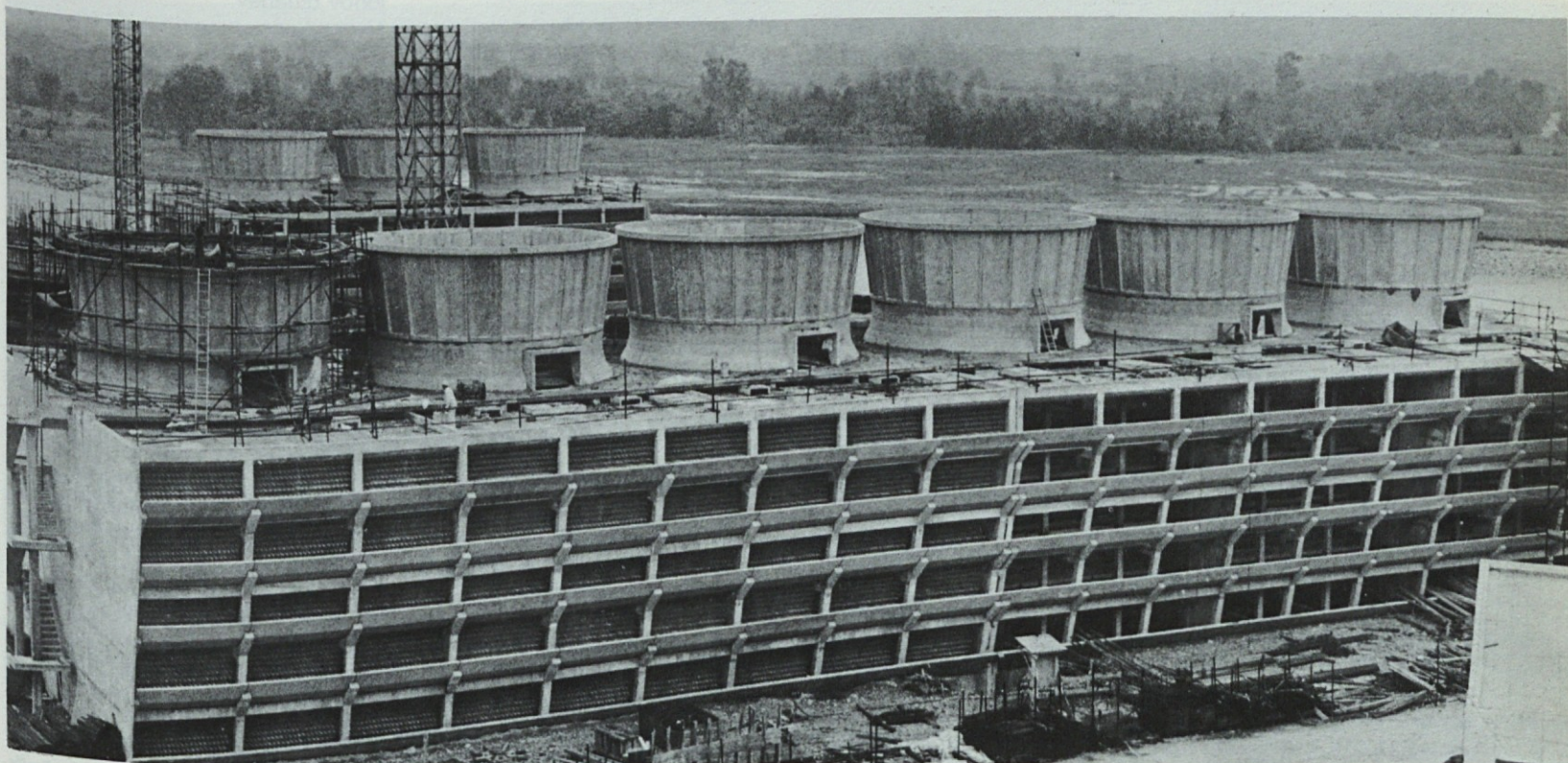
Ponosni smo na lepoto v turističnem kompleksu Bernardin v Portorožu — na hotel Pečino, ki je poleg izredno neugodnih geoloških razmer pri temeljenju še tehnično zelo zahtevna zgradba.

Da pa nismo pri našem delu zemarili Maribora, naj se spomnimo še nekaj večjih objektov, ki so bili zgrajeni v preteklih petih letih: pro-

izvodna skladiščna hala za IMP na Tezmem, proizvodna hala Strojko-plast, oplemenitilnica Svila, operativno-tehnološki objekt Tekol, več objektov v Metalni (temelji HVS, kotlarna, skladišče cevi, severni aneks, hala antikorozijske zaščite), proizvodno-skladiščni objekt za Slovenija-sadje

Bohova, proizvodna hala Gradis — Kovinski obrat, poslovni prostori za DEM, Cestno podjetje Maribor in Lekarne, črpališče v Počehovi, Ceršaku in Košaškem dolu, tehnično zelo zahtevne adaptacije Grajske kletin gostišča Šibenik, stanovanjska soseska S-31 na Pobrežju, dom upokojencev Tabor, izredno komplicirano delo pri dograditvi dvorane Slovenskega narodnega gledališča, otroški vrtec Vanček Šarh na Taboru, Osnovna šola Duplek, Tezno (Sava Klavora) in Osnovna šola borcev za severno mejo, ki je bila kot ena izmed največjih šol iz referendumskega programa zgrajena v 14 mesecih, kar pomeni naš prispevek k reševanju žgočih problemov pri izobraževanju naših otrok, za kar smo se že na referendumu izrekli z DA, sedaj pa to tudi praktično dokazali.

Zelo pomembna je gradnja kotlovnice za Toplotno oskrbo Maribor, kjer bomo skupaj z našim poslovnim partnerjem IMP v enem letu zgradili objekt, ki bo ogreval novo

Hladilni stolpi za jedrsko elektrarno

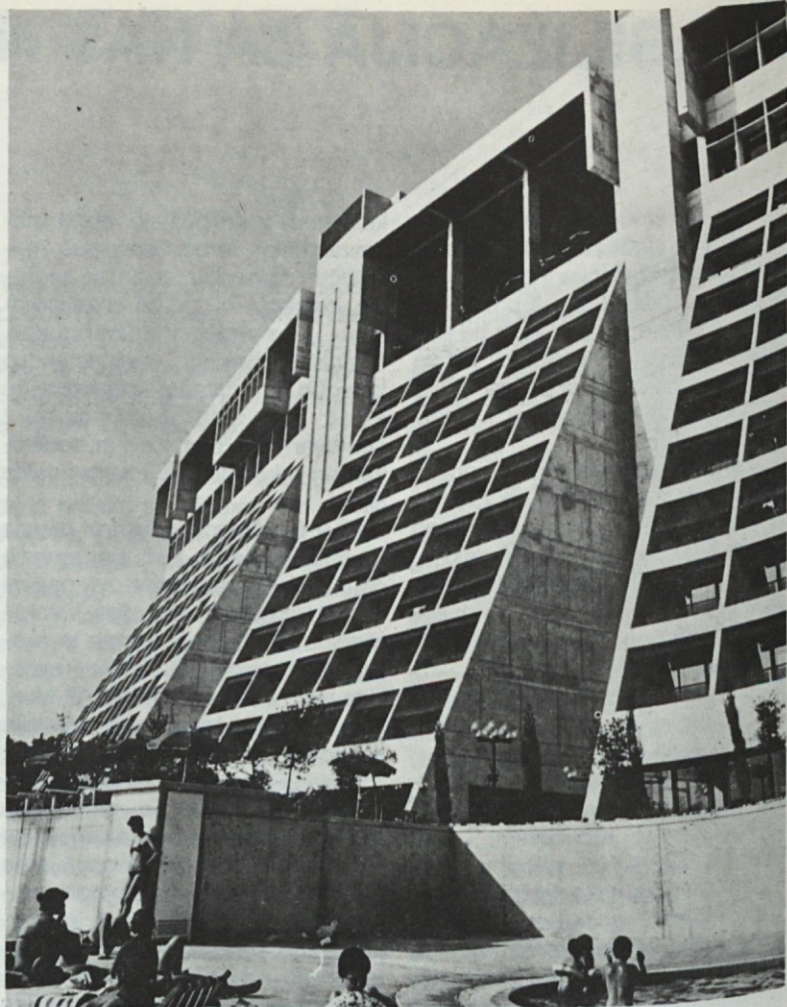

Hotel Habakuk pod Pohorjem

so sesko Maribor — jug, kar predstavlja v gradbeništvu evropski dosežek.

Na naših obratih betonskih izdelkov na Pobrežju proizvajamo več tipov montažnih hal in trgovskih objektov, ki so rezultat dela naših strokovnjakov v tehnološko-konstruktivnem oddelku. Naše hale stoje po vsej Sloveniji, pomembnejše med njimi pa so: Pletenina Ljubljana, Diskont Merkator Ljubljana, Kovinoplastika Babno polje in Plešče, Elektrosignal Celje, Ključavničar

Celje, Cinkarna Celje, Koloniale Slovenj Gradec, Lesna Pameče in Radlje, Ingmag Josipdol in Oplotnica, Mizarstvo Vižmarje, Slovenjale Medvode, Komunalno podjetje Murska Sobota, Agrotransport in Elektrokovinar iz Ptuja, Elan Begunje, Gorenjski sejem Kranj itd. Montažni trgovski objekti so zgrajeni v Gorišnici, Kapeli, Murglah, Zalogu, Litiji, Logatcu, Lendavi, Lenartu, Draveljski gmajni in Središču ob Dravi.

Grand hotel Emona, Bernardin

Razvili smo tudi montažni tip telovadnic, ki že stoje v Šentilju, Staršah, Račah, Sladkem vrhu, Mariboru (Osnovna šola J. Padežnik in Boris Kidrič).

Da bomo imeli predstavo o obsegu montažnih objektov, naj ugotovimo, da jih zmontiramo letno od 23.000 do 45.000 m² kar je odvisno od velikosti in števila objektov ter seveda od tržnih prilik.

Če pogledamo rast celotnega prihodka, ugotavljamo, da bomo od 485 milijonov v letu 1976 ustvarili v letu 1980 predvidoma 931 milijonov. Na tako velik porast celotnega prihodka je gotovo vplivala rast cen, vendar so bili vplivni še drugi dejavniki kot število zaposlenih, opravljene ure, novi tehnološki postopki in večja produktivnost dela.

Z osebnimi dohodki smo se gibali skoraj vedno v zgornji polovici enot v Gradisu in smo tudi znatna sredstva vložili v družbeni standard. Naša naselja na gradbiščih smo opremili s toplo tekočo vodo in z radiatorji, kar gotovo predstavlja pogoj za boljše počutje.

Nismo pozabili na našega delovnega človeka, saj smo v zadnjih petih letih kupili 43 novih stanovanj in usposobili še 15 starih, za kar smo porabili skoraj 30 milijonov

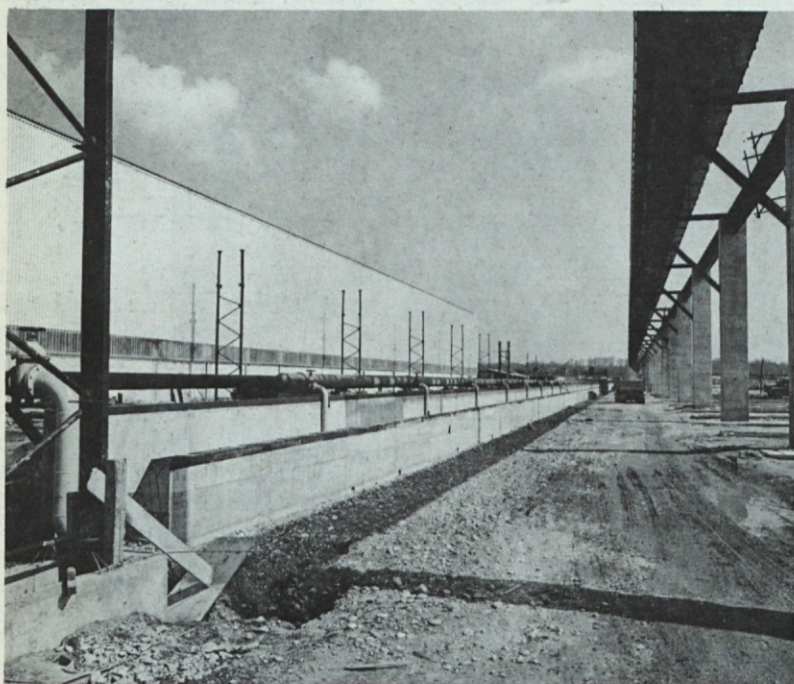
dinarjev. Prav tako pa smo v tem času rešili še 126 individualnih graditeljev, katerim smo odobrili kredit v skupnem znesku okrog 10 milijonov dinarjev.

Naj na koncu poudarim, da smo vse te uspehe dosegli praktično z istim številom zaposlenih (leta 1976 — 1039 in leta 1980 — 1098). Seveda pa smo precej spremenili kvalifikacijski sestav zaposlenih, saj smo število zaposlenih s srednjo, višjo in visoko izobrazbo povečali kar za 40 %, predvsem na račun tehničnih strokovnjakov.

Prav tako skrbimo za vzgojo mladih, kjer smo število vajencev povečali v zadnjih petih letih od 124 na 170. Rezultati tega dela so vidni, saj je od skupnega števila zaposlenih kar 630 mlajših od 25 let.

Smelo si upamo trditi, da se je naša TOZD v iztekajočem petletnem obdobju obnašala stabilizacijsko, ker je svoj napredek in razvoj temeljila na dvigu produktivnosti, znanju in na zaupanju v mlajše kadre, ki so s svojim delom dokazali, da so vredni tega zaupanja in da se zavedajo, da je njihova bodočnost le v velikem in udarnem kolektivu Gradisa. To pa je porok za naš boljši jutri.

Franc Gačnik

Tovarna sladkorja ORMOŽ — TSO, primer izredno vsestranske načrtovalske dejavnosti s posebno projektno koordinacijo (TOZD Biro Ljubljana) in prav tako zelo zahtevno izvedbo (TOZD GE Maribor in GE Celje)

33 LET DELAMO IN ŽIVIMO NA RAVNAH

Mežiška dolina, skrita v prelepi gorski svet, nad katero bedita gorska velikana Uršlja gora in Peca, se po ozkem vходу pri Votli peči od Raven proti Prevaljam razširi v prijazno dolinico, ki se proti Čmi vedno bolj oži. Bogastvo gozdov in svinčene rude je že dolga stoletja spodbujala živahno gospodarsko dejavnost. V zgornjem delu doline se je razvijalo rudarstvo in topilništvo svinca, Prevalje in Guštanj pa sta pospeševala fužinarstvo. Po propadu prevaljskih fužin pa je ostala še guštanjanska železarnica grofa Thurna ob reki Meži. Zastarela industrijska poslopja in stari trg — to je bila dediščina, ki jo je dobilo delovno ljudstvo.

Rojstvo Gradisa Ravne na Koroškem sega daleč nazaj v leto 1945. Prva lopata je bila zasajena na planoti Čičariji, ki se je kasneje preimenovala v Čečovje. Tu je enota gradila stanovanjsko naselje, v okolici železarne objekte. Pod Čečovjem ob potoku Suhi smo za delavce zgradili vrsto lesenih barak z menzo. Danes delavci stanujejo v zidanih samskih domovih in se hranijo v moderno urejeni menzi. Petletni načrti, ki so določali naglo rast bazične industrije, so tudi za železarno predvidevali razširitev njihovih kapacitet. Zato je poslovna

enota z naglim tempom gradila železarniške objekte in nadaljevala stanovanjsko gradnjo.

Zrasle so nove stavbe, nove hale. Iz Prevalj do železarne pa je bil položen industrijski vodovod. Skratka, zgradili smo, razen nekaj manjših, vse industrijske objekte za ograjo železarne Ravne.

Čečovje smo pozidali z bloki, stolpniciami in vrstnimi hišami, prav tako bivšo gramoznico. Zgradili smo Trgovski dom, Dom železarjev, samski dom za delavce in učence v gospodarstvu. Za starim gradom smo uredili lep športni park »Fužinar«, zgradili stadion z domom telesne kulture, v katerem so plavalni bazen in prostori za treninge. Na pobočju nad športnim parkom smo uredili smučarsko vlečnico. Tudi stavba znane ravenske gimnazije je naše delo. Ko je prostora za stanovanjsko gradnjo zmanjkalo v ožjem okolišju Raven, se je to pomaknilo v Dobjo vas, kjer smo postavili 90 vrstnih hiš. V letu 1953 smo prevzeli dela tudi za Rudnik Mežica. V Žerjavu smo za pridobivanje svinca zgradili novo topilnico, rafinerijo in razširili flotacijo, poleg tega pa še vrsto pomožnih objektov in adaptacij starih naprav. V Črni na Koroškem je naše delo tudi Hotel Planika in osemletka. V Prevaljah smo zgradili osemlet-

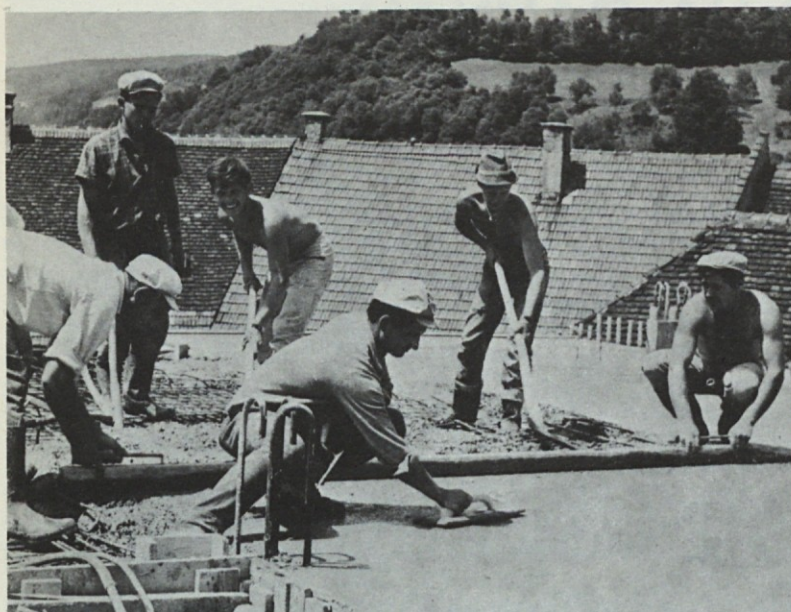
ko, polstolpnice, industrijske hale za Tovarno rezalnega orodja, Instalater in Tovarno lesovine in lepenke. Po dolini so naše delo še cestni odsek Poljana—Homec, Ravne — Kotlje ter mostovi preko reke Meže od Dobje vasi do Črne, v Dravogradu most preko Drave in mostovi čez Mislinjo proti Slovenj Gradcu. V Slovenj Gradcu so izdelek naše TOZD industrijski objekti za Tovarno usnja, Lesna v Pamečah, zdravstveni dom, Ekonomski šolski center in drugo. Iz Raven proti Mariboru je na Muti zgrajena industrijska hala nerjavečih armatur. Pred kratkim pa je predan prometu tehnično zelo zahteven cestni odsek iz Radelj do obmejnega prehoda. Gradimo pa lesno industrijo v Radljah. V Mariboru delamo manjše industrijske objekte za TAM. V Celju pa je za investitorja Cinkarno v Celju od leta 1968 dalje zgrajena na Žepini pregrada za industrijske odplake, v sami Cinkarni pa tovarna titanovega dioksida in še vrsta pomožnih objektov, za ŽTP Celje pa večje skladišče.

Stanovanjska gradnja v Ravnah se od leta 1970 nadaljuje na Javorniku. Tu je vseljenih že okoli 600 stanovanj. Že drugo leto je pouk v moderni osemletki »Ravenskih jeklarjev«. Z dokončno zazidavo bo na

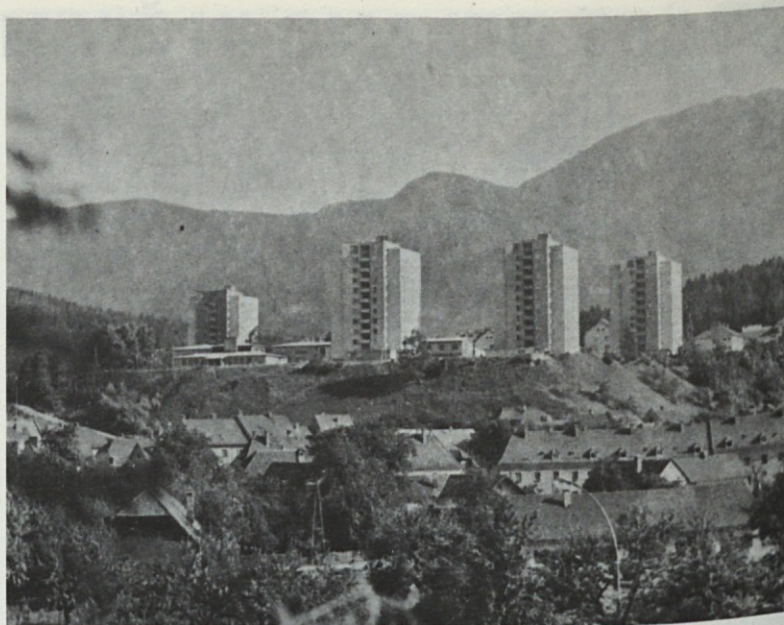
tem delu 850 stanovanj, trgovski paviljon in otroški vrtec. Ko je postalo jasno, da bo imela enota v Ravnah vse pogoje za svoj obstoj, se je pospešeno pristopilo k reševanju standarda delavcev. Začasno stanovanjsko naselje ob Suhi je lezlo v zemljo in ni ustrezalo najosnovnejšim higienskim in bivalnim potrebam. V letih 1960 do 1964 je v Dobji vasi naglo zrasla baza TOZD s tremi samskimi domovi s kapaciteto 240 ležišč, ki so bili takrat najmodernejši v podjetju. V tem obdobju je bila zgrajena kotlovnica, delavnice s skladišči, betonarna in uprava. Po letu 1975 pa je baza dopolnjena še z blokom malih stanovanj in modernim objektom družbene prehrane. Celotna baza je priključena na mestno centralno ogrevanje. V Slovenj Gradcu pa bo ob 35. obletnici obstoja podjetja predan v uporabo eden od najsodobnejših samskih domov v DO z 68 ležišči in 4 družinskih stanovanj. TOZD razpolaga tudi s 65 družinskimi stanovanji. Pred uradno otvoritvijo je baza v Logu, ki je največja investicija v zgodovini TOZD. Razprostira se na površini 34.620 m², kjer bo potekala vsa dejavnost, potrebna za hitro in uspešno poslovanje. S tem so za TOZD odprte široke možnosti za boljše in učinkovitejše delo.

Stanovanjsko naselje Javornik

Betoniranje plošče v naselju Gramoznica, Ravne

Naselje Čečevje — prve stolpnice v Ravnah

Ravenčani nismo imeli vedno dovolj dela doma, poleg tega pa je bilo treba opraviti še solidarnostne akcije. Zato smo Ravenčani preivali znoj na avto cesti na Dolenskem, pri gradnji cementarne v Anhovem in nazadnje pri gradnji počitniškega doma v Biogradu.

33 let zelo uspešnega dela je za nami. V začetku poslovanja so bila

leta težkih preizkušenj, samozatajevanja in bolečin. Delavci, navajeni pretežno kmečkega dela, so se vzgajali in kalili ob delu v novem okolju. Malo je bilo strokovnjakov, oprema je bila slaba in kruha ni bilo na pretek. Vendar je ta delavec prekosil samega sebe.

Osvojil je vrhunsko tehnologijo in dal družbi svoje izdelke, na katere

je lahko resnično ponosen. Danes so Ravne razvito mesto. Kraju smo zgradili 1800 stanovanj, vrsto drugih življenjsko potrebnih objektov, železarni pa vse nove proizvodne hale. K razvoju smo prispevali tudi v regiji, Sloveniji in širši domovini, kar je dokaz velike zmogljivosti in usposobljenosti kolektiva. Družbi smo znani po visoki pro-

duktivnosti, ekonomičnem poslovanju in veliki skrbi za delovnega človeka. S tem si je kolektiv pridobil ugled, ki ga uvršča v sam vrh panoge. Številna družbena priznanja in diplome to nedvomno potrjujejo.

Ludvik Lihteneger

Z DELOM SMO SE UVELJAVILI V ZRN

Prisotnost GIP Gradis na tržišču v ZRN traja že od spomladi leta 1964. V teh šestnajstih letih smo izvajali dela na najrazličnejših objektih visokih in nizkih gradenj. Od visokih gradenj je bilo največ stanovanjskih objektov, od individualnih in vrstnih hiš do večnadstropnih stanovanjskih objektov. Ti objekti so delno zgrajeni po klasičnem postopku, delno pa montažni, montirani iz vnaprej pripravljenih betonskih montažnih elementov. Razen stanovanjskih hiš smo gradili še šolske objekte, bolnišnice, upravne in poslovne prostore. Razen navedenih vrst objektov smo zgradili še razne mostove, nadvoze in podvoze, kakor tudi večja cestna križišča.

Z delom delavcev smo kontinuirano zaposleni v tovarni gotovih betonskih elementov. Tu pripravljamo

betonske stenske in stropne montažne elemente za montažo na gradbiščih.

Da so lahko dela potekala nemoteno, se je bilo nujno prilagoditi veljavnim predpisom v ZRN.

Delovni čas je normalno 8 ur dnevno; čas malice ni plačan. Nadure se plačajo s 25 % pribitkom. Izgubljeni čas za pot od stanovanja do gradbišča ni plačan; plačajo se samo prevozni stroški.

Iz gornjega je očitno, da je plačan samo čas dejanskega dela. Za osemurno delo mora biti delavec 9 ur na delovnem mestu, to je od 7. do 16. ure. K temu je prišteti še čas, porabljen za prihod in odhod z dela — v povprečju dnevno tudi do dveh ur.

Namestitev delavcev je urejena v zidanih objektih, kjer ima devet delavcev lastno kuhinjo, umivalnico

in sanitarije. Stanovanja so urejena v skladu z zahtevanim stanovanjskim standardom nemških sindikatov. Enota ima tudi urejeno skupno kuhinjo za prehrano delavcev z enim toplim obrokom zvečer po zaključenem delu.

V času obstoja enote sta bili prebrodeni dve gospodarski krizi. Ti krizi sta bili v času 1967—1970 in 1973—1976. V obdobju krize so bila gradbena podjetja različno prizadeta. Naša enota je obe krizi kar dobro preživela, čeprav v zmanjšanem obsegu v primerjavi z drugimi podjetji, ki so v celoti prekinila delo. Ves čas krize smo se borili za obstoj, zavedajoč se, da je lažje enoto povečati, kakor pa popolnoma na novo pričeti z delom.

To nam je v glavnem uspelo, ker so tudi naši naročniki bili zainteresirani za naš nadaljnji obstoj.

V najtežjih obdobjih gospodarske krize se je utrjevala disciplina, kar je nedvomno prispevalo k nadaljnjemu obstoju enote.

Kader, ki je prebrodil krizo, je pozneje predstavljal jedro, na katerem smo gradili razširitev enote.

S tako organizacijo smo pomagali predvsem novo zaposlenim delavcem, da so se s pomočjo starih delavcev čimprej vklopili v nove delovne pogoje.

V preteklih šestnajstih letih se je naša enota z dobrim solidnim in kavlitetnim delom uveljavila tudi na tem zahtevnem tržišču, kar je nedvomno odločilno za nadaljnji obstoj.

Jože Gašperšič

GRADIS OB JADRANU

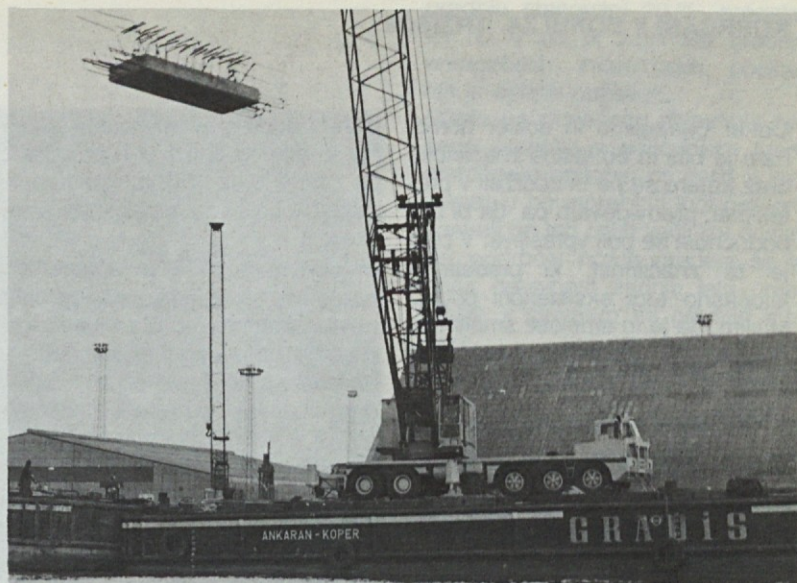
Blaginja nekega naroda je v glavnem odvisna od pogojev, v katerih ta razvija svojo kulturo in materialno osnovo. Ti pogoji so bili Slovencem ob morju v zgodovini vseskozi skopo odmerjeni. Suverenost nad tem delom svoje domovine smo si Slovenci dokončno izborili šele dobrih devet let po končani drugi svetovni vojni. 5. oktobra 1854 je bilo s podpisom Londonskega sporazuma rešeno tržaško vprašanje; matični domovini je bilo priznано ozemlje v okviru današnjih meja. S tem aktom so bili dani osnovni pogoji, da se prične tudi na tem delu naše ožje domovine vsestranski razcvet gospodarstva, znanosti in kulture. Enkratno možnost v tem pogledu nudi dejstvo, da predstavlja ta del naše zemlje izhod na morje, ki ima poleg ugodne zemljepisne lege tudi široko in bogato zaledje.

Naše podjetje se je vključilo v napore razvoja slovenske obale takoj leta 1954. Do tega časa je Gradis že slavil številne delovne zmage pri obnovi porušene domovine in nato pri gradnji najpomembnejših objektov kapitalne izgradnje. Prve naloge so naši delavci na tem področju opravljali pod težkimi pogoji. Slaba materialna osnova dela, pomanjkanje osnovnih surovin, nizek družbeni standard, toda izreden delovni polet in bogate delovne izkušnje, pridobljene pri povojni obnovi in izgradnji industrijskih, energetskih in infrastrukturnih objektov, vse to predstavlja štartno izhodišče Gradisa pri razvoju in gradnji slovenskega in vsega jadranskega obalnega območja. Prvi objekti na področju obale, ki so delo naših rok, so stanovanjski bloki v Dekanih, hladilnica v Dekanih in prva proizvodna hala Lama. Sledi izgradnja Tomosa v Koprju in izgradnja Luke Koper. Delavci Gradisa smo se skupaj s kolektivom Luke Koper z ramo ob rami spoprijeli z morjem in njegovim nenosilnim blatnim dnom, kjer so nosilni sloji temeljnih tal v globinah do 50 m.

Na širnih področjih, kjer je bila na začetku nekoristna morska plitvina, stoji danes druga največja jugoslovanska luka s preko 2000 m operativnih obal in vsemi spremljajočimi luškimi objekti. Več kot kakršnokoli priznanje za te delovne uspehe nam pomenijo naše delovne izkušnje in zavest, da predstavljamo trdno postavko pri izgradnji slovenskega okna v svet. V vsem tem obdobju smo delavci Gradisa zasajali svoje lopate v vseh obalnih mestih Slovenske Istre in nekaterih v Hrvaški Istri. Gradili smo obale, pomole, lukobrane, marine, stanovanjske stolpnice, stanovanjska naselja, turistične kompleksne in posamezne turistične objekte, industrijske in infrastrukturne objekte. Ko je Istra postala premajhna, smo se podali vzdolž jadranske obale vse do luke Bar. Objekti pomorske izgradnje predstavljajo najvažnejše področje. Luka Koper, operativne obale stare in nove ladjedelnice »2. oktober«, obalne konstrukcije hotelskega kompleksa Bernardin, lukobran Lučice-Červar, marina v Poreču, objekti v luki Bakar, izgradnja luke Bar, predstavljajo glavne delovne zmage delavcev Gradisa pri graditvi pomorskih objektov. Ta vrsta gradenj zahteva angažiranje velikega števila strokovnjakov in drago ter zahtevno tehnološko opremo. Z zadovoljstvom lahko ugotovimo, da smo si zagotovili eno in drugo v dolgi vrsti let delovanja na tem področju.

Stanovanjska izgradnja obsega stanovanjske bloke v Dekanih, stolpnice v starem delu Koprja, stanovanjska naselja Šalara, Olmo in Lucija, ter novo naselje v Kotorju v Črni gori.

Izgradnja turističnih in gostinskih objektov obsega počitniško naselje Ankarano, rekonstrukcijo restavracije Capris v Koprju, izgradnjo športno rekreativnega in zdravstvenega centra v Strunjanu, hotelski kompleks Portorož, hotelski kompleks Bernardin, počitniško naselje Červar pri Poreču, izgrad-

Plavajoča delovna ploščad za gradnjo pristanišč

njo hotelov v Opatiji in počitniški dom v Biogradu.

Postavili smo naslednje industrijske objekte: Tomos, Lama (prva hala), hladilnica v Dekanih, Cimos Buzet, Elektro Koper, Iplas, Agraria Excorrado, Agraria Semenarna, ladjedelnica »2. oktober« Izola, skladišča v Luki Koper.

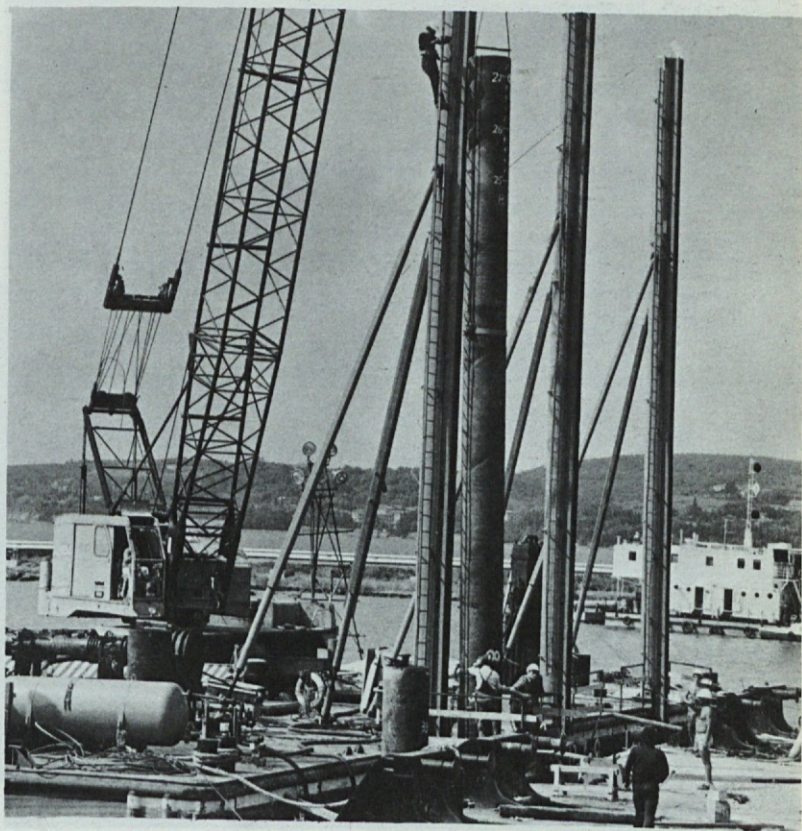
Pri izgradnji infrastrukture predstavljajo naše delovne zmage naslednji objekti: mednarodni mejni prehod Škofije, cestni most preko železnice pri Dekanih, nadvoz na križišču Ankarano, nadvoz na križišču »Slavček« v Koprju, nadvoz Semedela, glavni kolektor s črpalnicem ter vsa pilotiranja pri mostovih na obalni avtocesti.

Značilnost, ki ni najmanj pomembna, je ta, da je Gradis poskrbel na tem področju za surovinsko bazo; v vsej Sloveniji se sicer srečujemo s kroničnim pomanjkanjem gramozov. To ne velja za obalno-kraško regijo. Ne bomo pretiravali ob ugotovitvi, da je več kot polovica po vojni zgrajenega Koprja in njegovega najširšega zaledja zgrajenega iz surovin iz Gradisovega kamnoloma.

To je torej nekaj kamenčkov iz bogatega mozaika delovnih uspehov našega kolektiva. Trdno smo odločeni, da jih bomo nizali dalje. Bojimo se le, da bodo vse več dobivali nianso vse težjih pogojev dela. Znanje in odločenost bosta vreden nasprotnik tem niansam.

Turistično naselje Červar

Gradnja Luke Koper

KOPRČANI V BORBI ZA TRŽIŠČE

Odkar obstajamo in dokler bomo, nam je bila in bo lastna značilnost, brez katere se ne bi obdržali v preteklosti, predvidevam pa, da bi bila bodočnost še bolj vprašljiva. V čem je ta značilnost, ki predstavlja istočasno tudi eksistenčni pogoj? Mislim, da je to smelost; smelim se dogaja, da doživljajo vzpone in padce — po padcu torej zopet vzpon!

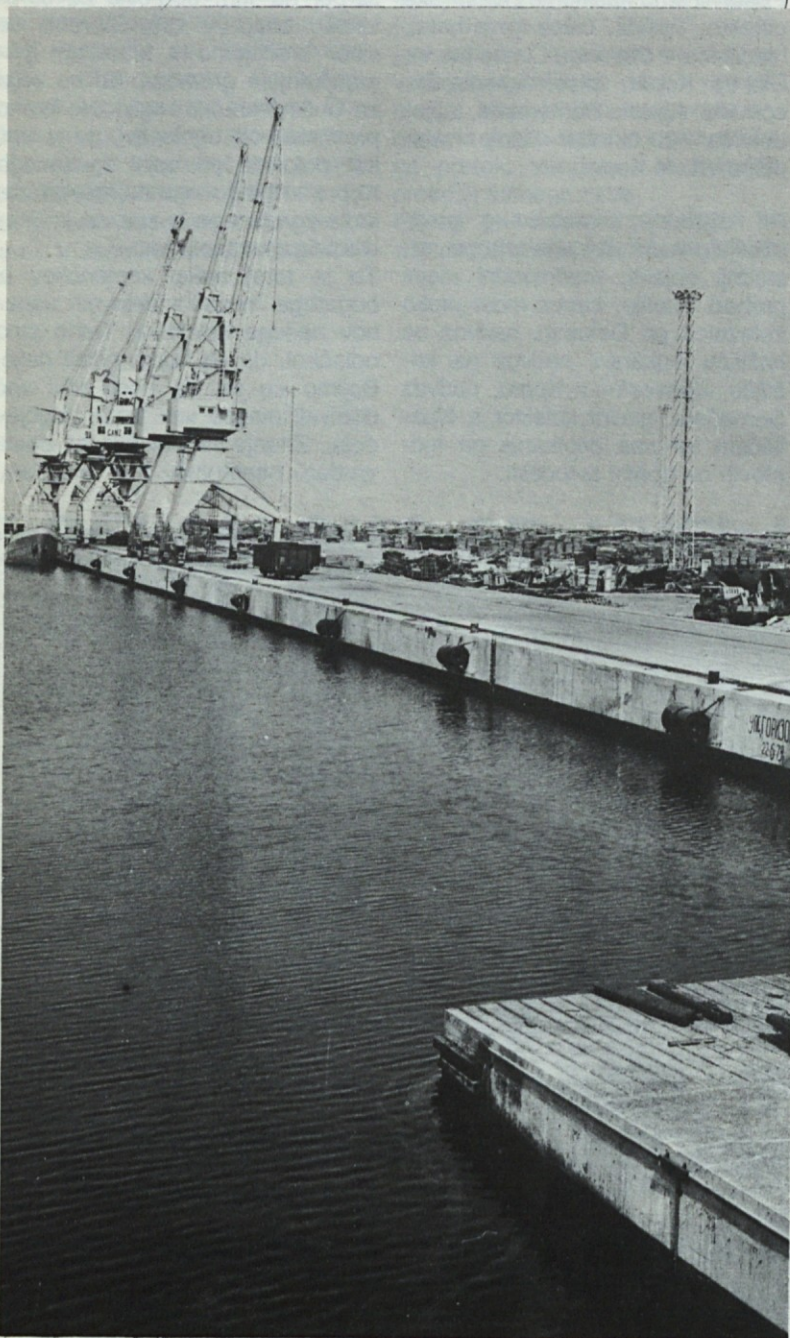
Kako je bilo s tem v preteklosti, kako je danes, kako bo jutri? Smele se je bilo lotiti izgradnje najzahtevnejših inženjerskih objektov brez pravih izkušenj. Brez najsodobnejše opreme in brez popolne gotovosti, kaj se dogaja s konstrukcijami v blatnih tleh, debelih na desetine metrov.

Danes dopolnjujemo bogate izkušnje z novimi spoznanji, predvsem pa z močno kadrovske strukturo, ki mora biti porok za uspešno izvršene akcije.

In prihodnost? Ta je pogojena z razvojem tehnologije, z uvajanjem novih sistemov, z razvojem organizacije poslovanja in samoupravnih odnosov. Neizbežno je pred nami tudi nastop na tujem tržišču, s tem v zvezi pa tudi potreba po dodatnem izpopolnjevanju znanja. Prepričan sem, da bo v prihodnosti tem manj padcev in tem več vzponov, čim smejejši bo naš korak v teh smereh.

Ali niso ti naši včerajšnji, današnji in jutrišnji koraki vseh tudi investitorju?

Franc Plazaar

Obala in privez v pristanišču Bar

MEHANIZACIJA —
NAŠA BODOČNOST

S sodobno mehanizacijo lahko gradimo tako zahtevne objekte

Živimo v času, ko stroji in avtomati na vseh področjih pomagajo oziroma delajo namesto človeka — enako je v gradbeništvu. Razvoj in s tem napredek zadnjih nekaj let je takšen, da mu kar težko sledimo. Spomnimo se samo nekaj let nazaj, kako smo vgrajevali beton in s kakšnimi betonarnami smo ga proizvajali, da o kvaliteti niti ne govorimo.

Kaj pa današnji stroji, betonarne, ki jih celo sami proizvajamo, ki so v celoti sestavljene samo iz izdelkov jugoslovanske proizvodnje in ki se po kvaliteti lahko primerjajo s svetovno znanimi proizvajalci! Še bolj prijeten občutek pa je, da jih proizvajamo v lastni »hiši«. Koliko ljudi in koliko težaškega dela so nadomestile stabilne in prevozne avtočrpalke?

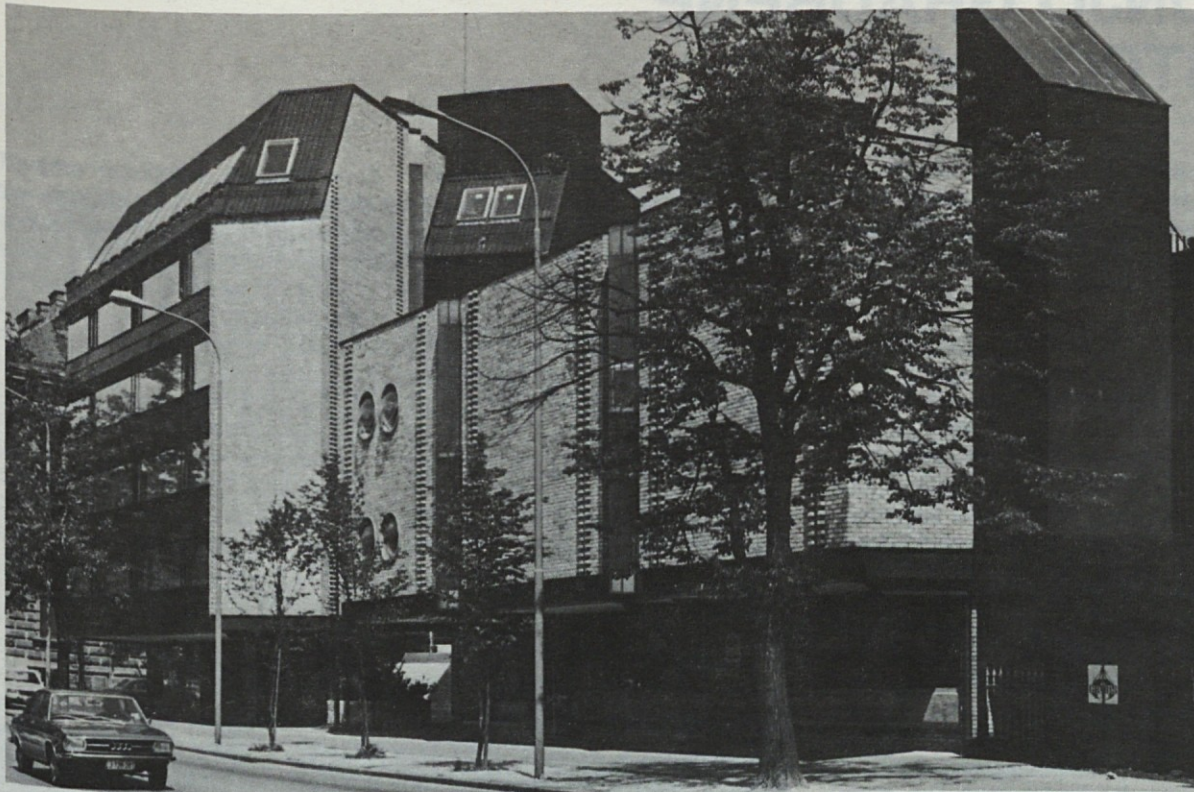
Ponosni smo lahko na tehnologijo, ki smo jo razvili v mostogradnji. Z njo smo konkurenčni ne samo v Jugoslaviji, temveč tudi v svetu. Vrata se nam odpirajo na bližjem vzhodu. Gradnja industrijskih hal in

stanovanjskih objektov se je v teh letih tako razvila, da smo prisiljeni nabavljati vedno večja in močnejša dvigala, pa tudi avtodvigala in vozila za specialne Transporte. Pozdravimo lahko načrtno in tehtno premišljeno poslovno politiko Gradisa, ki se je odločil za združevanje sredstev za nabavo mehanizacije.

Vsi se zavedamo gospodarskega položaja Jugoslavije in v zvezi s tem stabilizacijskih ukrepov, ko moramo varčno obračati vsak dinar. Mirno lahko trdim, da se tega toliko bolj zaveda osemstisoččlanska delovna organizacija GIP Gradis, ki ne glede na vse te težave, redno združuje finančna sredstva za nabavo sodobne mehanizacije. Zavedamo se, da brez sodobne mehanizacije ne bomo dosegli planiranih nalog. In dokler bo v delovnem človeku vkoreninjen ta cilj, je razvoj in uspeh GIP Gradisa zajamčen tudi ob njegovi 50. obletnici.

Vinko Brglez

NAŠE PERSPEKTIVE

Poslovna zgradba in vrtec na Resljevi cesti v Ljubljani

Če se ob jubileju našega podjetja sprehodimo vzdolž Titove ceste v Ljubljani, lahko ugotovimo, da je Gradisa (oziroma njegova ljubljanska gradbena enota) gradil in še gradi tudi ob magistrali našega glavnega mesta vrsto pomembnih objektov kot so:

— instalacijski kolektor od Aškerčeve ceste do Name v odprtem izkopu ter od Name do Slavije v tunelski izvedbi — podhod za pešce na Ajdovščini — cestni podvoz pod železniško progo — poslovna zgradba »Konzorcij« na Titovi cesti 3 — veleblagovnica Nama — nadzidava ho-

tela Slon — poslovna zgradba Glavne zadružne zveze na Titovi c. 9 (sedaj Gospodarska zbornica Slovenije) — ploščad Borisa Kraigherja — stanovanjsko-poslovna stavba »Kozolec« na Titovi c. 25 — objekti Gospodarskega razstavišča na Titovi c. 50 — poslovni center Slovenijalesa — Vajeniška šola raznih strok in črpalka Petrola nasproti Stadiona — poslovna zgradba Avto moto zveze Slovenije — Mednarodni center I. in II. etapa — poslovni center na Brinju — objekti Ekonomske fakultete — letno in zimsko ko-

pališče na Ježici.

Že ti objekti pričajo o vsestranski dejavnosti Gradisa, ki je takoj po dograditvi temeljnih objektov kapitalne gradnje v prvih povojnih letih (v Ljubljani Litostroj) razširil svojo dejavnost na ostala področja in bil vsa leta prisoten tudi pri gradnji pomembnih objektov v središču Ljubljane.

Za srednjeročno obdobje 1981—1985 smo predvideli za našo gradbeno enoto večjo angažiranost na področju nizkih gradenj in ponovno vključitev v stanovanjsko gradnjo. Od celotnega obsega del naj bi odpadlo na nizke gradnje 30 %, na

gradnjo stanovanj 20 %, preostalih 50 % pa bi zajemalo gradnjo energetske, industrijske, poslovne in ostalih objektov.

Glede na povečano dejavnost našega podjetja v prihodnjem srednjeročnem obdobju pri delih v inozemstvu bo moral biti tudi naš prispevek pri teh delih večji kot doslej. Na področju nizkih gradenj se je naša dejavnost zadnja leta omejevala v glavnem na gradnjo mostov:

- viadukt na cesti Piran—Portorož
- viadukta Unec in Ivanje selo ter nadvoz v Postojni na AC Vrhnika—Postojna
- most čez Savo in nadvoz nad železniško progo v Litiji
- most čez Savo v Šentjakobu
- Karlovški most
- mostova čez Ljubljanico v Kajuhovalici in na Livadi
- most čez Grubarjev kanal v Štepanji vasi
- most čez Mali graben — podvoz na Drenikovi cesti
- podvoz na Erjavčevi cesti — podhodi na Ajdovščini, Puharjevi ulici in Cankarjevi cesti — nadvozi na Zahodni obvoznici v Kosezah (v gradnji).

Ceste pa smo gradili samo, če so bile povezane z gradnjo mostov: v Litiji, Karlovško vozlišče, Šentjakob, cesta med Opekarsko cesto in cesto na Ig, odsek ceste Piran—Portorož. Upajmo, da bomo pri delitvi del v okviru GAST-a to dejavnost uspeli razširiti in da bomo poleg objektov gradili v večjem obsegu tudi ceste.

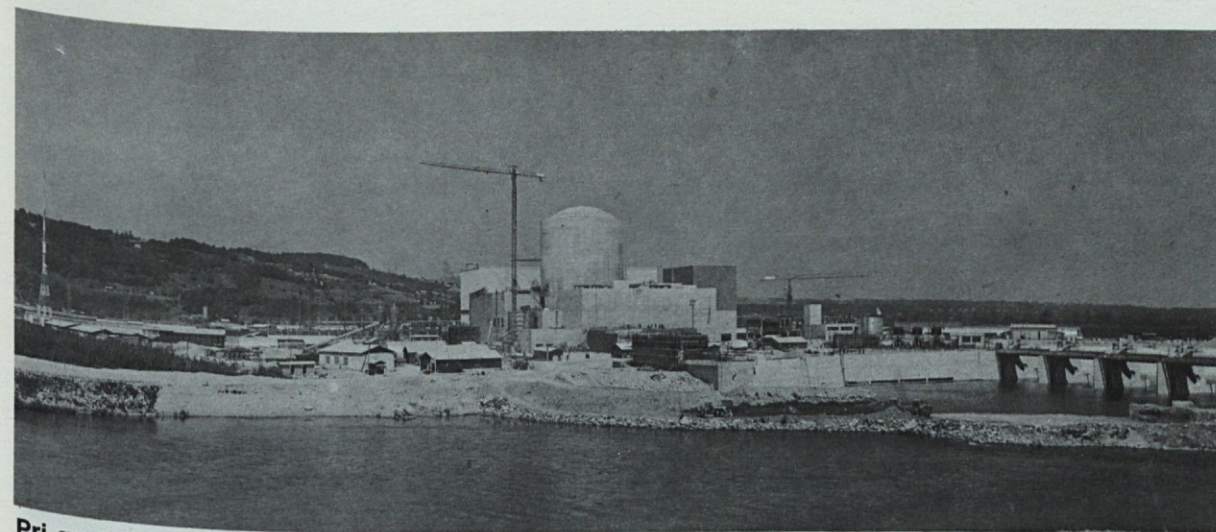
Od večjih stanovanjskih objektov, ki smo jih zadnja leta gradili, omenimo lahko stanovanjske stolpiče v Luciji in stanovanjsko stolpnico v Kersnikovi ulici.

Sedaj se vključujemo v gradnjo stanovanjske soseske FUŽINE II., v okviru katere bomo v naslednjih 4 letih skupaj z GE Ljubljana-okolica in GE Celje zgradili predvidoma 2500 stanovanj.

V srednjeročnem obdobju 1981—1985 smo predvideli tudi gradnjo naše baze v soseski Moste-Polje 3/8 v sklopu izgradnje Tovarne gradbenih strojev in opreme, ki jo gradimo za naše Kovinske obrate v Ljubljani. V tem obdobju bomo morali vložiti tudi večje napore za pridobitev novih surovinskih baz (kamnolomi, gramoznice).

Perspektive sicer niso rožnate — ampak so.

Štefan Mesarič

Pri gradnji jedrske elektrarne so bili uporabljeni najsodobnejši tehnološki postopki za izvajanje gradbenih del

GRADIMO NOVE DELOVNE PROSTORE ZA PROIZVODNJO GRADBENE OPREME IN STROJEV

Proizvodnja gradbene opreme in strojev si je v GIP Gradis pridobila ugledno mesto. Tudi tržna raziskava, ki smo jo izvedli v letu 1979, je pokazala, da naši kupci širom po Jugoslaviji visoko cenijo naše proizvode na področju gradbene opreme in strojev. Enotno je mišljenje, da so naši izdelki funkcionalni in skoraj neuničljivi. Tako mnenje ima neprecenljivo vrednost pri nadaljnji prodaji ter vzbuja želje kupcev, da bi jim nudili še druge izdelke s področja opreme za gradbeno operativno.

Pomembno področje je izvoz gradbene opreme in strojev in to v raznih oblikah. Posebno mesto zavzema izvoz gradbene opreme in strojev kot sestavni del naše ponudbe, ko gradimo na tujem. Omenimo še dvoje, in sicer, da je za uvoz opreme na razpolago vedno manj sredstev ter da kot gradbeno podjetje s tehnološkimi izkušnjami in možnostjo lastnega nadaljnega razvoja gradbene tehnologije lahko vzporedno razvijamo in izdelujemo tehnologiji ustrezno opremo.

Na osnovi teh ugotovitev se je TOZD Kovinski obrati Ljubljana odločila za izgradnjo sodobne tovarne. Da bi vse TOZD v Gradisu podprle ta korak, smo sklenili samoupravni sporazum o združevanju dela in sredstev za to gradnjo. Že v letu 1979 smo pridobili 70.000 m² komunalno urejenega zemljišča v industrijski coni občine Ljubljana Moste-Polje. V septembru 1980 smo pričeli s pripravljalnimi deli ter načrtujemo, da bo do marca leta 1981 pod streho skelet proizvodnega objekta v izmeri 11.500 m².

Zaključna dela na investiciji so predvidena v drugi polovici leta 1982. Z izgradnjo teh prostorov je podana materialna osnova dejavnosti razvoja TOZD Kovinski obrati Ljubljana v naslednjem srednjeročnem obdobju 1981—1985.

GIP Gradis je od ustanovitve dalje posvečal posebno pozornost primerni opremljenosti svoje gradbene operative. Zavedal se je, da brez opreme ne bo dosegel primerne produktivnosti oziroma ne bo napredoval v vedno zahtevnejših tehnologijah gradnje.

Prva osnova mehanizacije je bila oprema iz pomoči reparacij leta 1945. Že tu je bilo potrebno veliko navora in iznajdljivosti, da se ta

oprema usposobi za delo, da se organizira ustrezna remontna dejavnost in izdelava raznih nadomestnih delov za to pestro mehanizacijo.

V tem obdobju je družba postavljala pred gradbeništvo velike naloge. Potrebna je bila hitra obnova razrušene domovine, vendar pa je primanjkovalo vsega — od gradbenih materialov, do osnovne gradbene opreme in strojev. Ob angažiranju velike večine prebivalstva se je položaj začel hitro spreminjati in napredovati.

GIP Gradis je že v letu 1946 v takrat skromnih pogojih organiziral izdelavo prve stopnje za svojo gradbeno operativno.

V tem obdobju se je zakoreninila v Gradisu sila pomembna oblika dela — gradbeniki in strojniki so pri izdelavi gradbene opreme tesno sodelovali. Tako so nastajali proizvodi, ki so dobro služili svojemu namenu. Rezultati so vidni danes, ko je proizvodnja gradbene opreme prerasla potrebe izključno Gradisove operative in jo najdemo po naši domovini. Za gradbenike je postala pojem funkcionalnosti in trpežnosti.

V Gradisu pripada razvoju in proizvodnji lastne gradbene opreme in strojev pomembno mesto. Imamo dve temeljni organizaciji združenega dela, katerih velik del dejavnosti predstavlja proizvodnja gradbene opreme, delavnih priprav in strojev. Na ravni delavne skupnosti skupnih služb pa se v tehnični službi, strojno konstrukcijskem oddelku in v razvojno-organizacijski službi ukvarja vrsta strokov-

Gradisova stabilna betonarna

njakov z načrtovanjem nove opreme, ki dopolnjuje gradbeno operativno pri uvajanju sodobne gradbene tehnologije.

Z lastno opremo in stroji tudi pomagamo reševati pomanjkanje gradbenih delavcev, odpravljamo težka fizična dela, nadomeščamo drago uvoženo gradbeno opremo itd.

Naše geslo za bodoče je:

Ob tesnem sodelovanju z lastno gradbeno operativno bo proizvodnja gradbene opreme pomemben dejavnik, brez katerega si ne moremo zamišljati nadaljnega hitrega razvoja gradbene dejavnosti v naši DO GIP GRADIS.

Jože Repše

Konstrukcija za montažo nosilcev

NASLANJAMO SE NA LASTNE SILE

Tovarna gradbenih polizdelkov je bila zgrajena leta 1953, vendar je v prvi dobi svojega obstoja mogla le enkratne potrebe na gradbenem tržišču in tiste, ki so bile specifične za klasično gradnjo. Proizvodnja elementov se je odvijala še vse bolj na obrtniški način, kar seveda še zdaleč ni ustrezalo velikim potrebam gradbeništva. Začeli smo razmišljati o sodobnejši, modernejši in smotrnejši izrabi kapacitet, o povečanju proizvodnje in asortimana ter prilagoditvi novim potrebam sodobne gradnje.

Tako se je začela razvojna pot obrata stavbenih polizdelkov, ki je kmalu prerastel svojo prvotno zasnovo in tako v znatnem obsegu ves čas prispeval svoj del pri izgradnji številnih objektov. Napredek se je iz leta v leto z investicijsko izgradnjo postopoma večal, s čemer se je večala tudi realizacija. Medtem ko smo v začetku proizvodnje izdelali elemente iz klasičnega betona, smo pričeli že v letu 1956 s proizvodnjo izdelkov iz prednapetega betona, vacuum betona, žilindrinega betona, betocela, itd. Osvojili smo izdelavo montažnih elementov za stanovanjsko izgradnjo (PBM), kar je bilo za takratne razmere velikega pomena.

Nove proizvodne naloge in potrebe pa so zahtevale dodatno povečanje kapacitet in že leta 1959 je bila usposobljena nova proizvodna hala in del zunanjih delovišč, s čemer je

celotna proizvodnja vidno porasla, predvsem v prednapetem betonu, ki se je povzpela od 14.000 ton na 72.000 ton letno. Asortiman izdelkov našega obrata je dosegel raven, da lahko zadosti zahtevam najzahtevnejših projektov, kot tudi celotni operativi. Poudariti pa je, da nas to ne uspava, temveč si vztrajno prizadevamo, da držimo korak z napredno in tehnično izpopolnjeno izboljšavo v osvajanju novih metod, v organiziranosti, tehnologiji in opremljenosti, kar terja od slehernega člana kolektiva vso prizadevnost, sodelovanje in visoko raven produktivnosti.

Velja omeniti, da smo že pred leti osvojili novo tehnologijo v proizvodnji industrijskih hal po sistemu »Gradis comm. A. VE10«, za kar izdelujemo v obratu vse montažne elemente, na terenu pa opravimo celotno montažo, bodisi skeleta ali zaprtega objekta. V letu 1979 smo izdelali in zmontirali 76.000 m² industrijskih hal.

Nove lastne investicije v višini 46.000.000 din so nam omogočile, da smo lansko jesen pričeli z izgradnjo nove proizvodne hale »H«, tlorisne površine 2.150 m² (danes že služi svojemu namenu), dalje žerjavne proge v dolžini 300 m, razpona 31 + 6 m za portalni žerjav nosilnosti 16 ton, skladišča za goriva in maziva ter zaklonska. S tem se je bistveno povečala celotna proizvodna kapaciteta, omogočena bo izdelava težkih montažnih ele-

mentov (do 26 ton) za stanovanjsko in industrijsko gradnjo, izboljšal se bo transport izdelkov, pri čemer bo izraba delovnega časa nedvomno zares racionalna, predvsem pa bo tudi za take težke elemente zajamčena kvalitetna izdelava.

Pri vsem tem smo se oprli na lastne sile, saj smo investicijo realizirali z lastnimi sredstvi in bančnim kreditom, za kar se je kolektiv zavestno odrekal marsikaterim dobrinam — vse v cilju tehnoloških in kvalitetnih izboljšav naše TOZD.

Poudariti bi bilo še treba, da se je naš obrat v zadnjih treh letih opremil z najsodobnejšimi stroji za izdelavo betonskih cevi dolžine 2,5 m, ki se jih uporablja za gradnjo zahtevne kanalizacije in kanalizacijo industrijskih odpadkov. Vsa ta proizvodnja (kot sicer vsi izdelki) je pod stalno kontrolo ZRMK, s čemer je zagotovljena popolna vodonepropustnost in temenska trdnost.

Glavna nadaljnja usmeritev v srednjeročnem planu 1981—1985 je programirana za izdelavo stanovanjskih in industrijskih montažnih elementov. V obdelavi so montažne sanitarne kabine, fasadni elementi, stopniščne rame itd., medtem ko je za industrijske objekte osvojen razvoj toplotnih izolacij stropov in sten, čemur danes pri hitri in ekonomski gradnji dajemo izreden pomen. Vsekakor pa se bomo za razvijanje omenjenih

dejavnosti še dodatno opremili s sodobnimi delovnimi pripravami, kot so hidravlični opaži za elemente iz prednapetega betona, vibracijske mize za proizvodnjo ploščatih elementov, tako za prednapeti kot za klasični beton ter vrsto drugih priprav, ki bodo ustrezale sodobnim tehnološkim procesom.

Žal so letos gospodarske restrikcije prizadele tudi našo TOZD, kar se odraža predvsem pri naročilih odn. izgradnji montažnih hal. Zato smo morali pristopiti k rebalansu plana in ga znižati za 20 %. Odrz tega bo zajel vrsto ukrepov — upamo pa, da bodo prehodne omejitve utrdile pozitiven prispevek stabilizacijskim prizadevanjem, katerim se tudi naš kolektiv zavestno in s polno odgovornostjo ves čas pridružuje.

Vlado Osolnik

GH-5 — Gradisova montažna hala za PTT Kranj

INTEGRACIJSKI PROCESI V LESNI INDUSTRIJI NA TRATI

Združevanje dveh kolektivov z zelo podobnim proizvodnim programom je v Škofji Loki prisotno še iz časov, ko še nismo poznali sodobnega naziva integracija. Torej verjetno skoraj toliko časa, kolikor obstajata na isti lokaciji z edino ločnico, enkrat boljše, drugič slabšo ograjo, dve delovni organizaciji — Gradis in Jelovica.

Značilno za predpretekla obdobja je želja našega soseda o pripojitvi in posvojitvi Gradisa ter na drugi strani nesprijemanje takih politik in ogrožen boj za samostojnost. Dobrostoječ, velik in močan kolektiv Jelovice je namreč v tem pogledu užival tudi vso podporo družbenih in družbenopolitičnih forumov v občini in regiji. Majhen Gradisov obrat je iskal zaščito v čvrstem Gradisu, poznanem po širši domovini in videl rešitev svojega obstoja v krepitvi materialne osnove, usposabljanju kvalitetnih kadrov, kar vse je vodilo enakopravnega nastopanja in uveljavljanja v čedalje zahtevnejšem domačem in predvsem na tujih tržiščih.

Z razvojem socialistične samoupravne družbe pa je gospodarski razvoj zahteval svojo pot. Razdrobljenost proizvodnih procesov in neučinkovitost majhnih neorganiziranih podjetij se je odražala pri osvajanjih trga in povzročala čedalje večje težave.

Da bi našli boljše pot, so se gorenjski lesarji in gozdarji leta 1974 sporazumeli in združili v sestavljeno delovno organizacijo Gorenjsko lesno gospodarstvo s svojim kolektivnim poslovnim organom in sedežem na Bledu. Tovrstna integracija, izvedena ob pravem času, izhajajoča iz želja in potreb vseh samoupravnih činiteljev združenega dela, je zaživela, deluje in daje željene rezultate.

S to združitvijo in kolektivnim vodenjem, ki vodi in usmerja gorenjsko lesno gospodarstvo, so bila podana in nujna nadaljnja povezovanja. Zaradi delitve programa, izobraževanja strokovnih kadrov ter oskrbe z lesom kot glavno surovino sta se ponovno srečala kolektiva Gradisa in Jelovice ter leta 1979 sklenila samoupravni sporazum o poslovnno-tehničnem sodelovanju. Gradis to pot kot povsem enakopraven partner, ki si je v 30 letih svojega obstoja jasno začrtal svojo pot in utrdil svoj položaj med lesarji, predvsem pa dosegel tudi pomembno povezanost z gradbeno operativno.

Samoupravni sporazum med Gradisom in Jelovico je v bistvu le verifikacija in formalni akt že dotodnjega sodelovanja, ki ga je mimo dogovarjanja diktiral razvoj samoupravne družbe in ekonomske zakonitosti trga.

Vsa navedena zблиževanja, ki so kljub nekajkratnemu prisiljevanju prihajala in se uveljavljala spontano, dajejo rezultate. Praksa je pokazala, da združevanje ne pozna prisiljevanja in prehitvevanja. Ljudje — proizvajalci morajo spoznati sami, da so odvisni drug od drugega, da je sodelovanje in s tem dopolnjevanje tisto, kar bo obrodilo boljše sadove in dajalo večje ekonomske učinke, s tem v zvezi pa večjo materialno osnovo in socialno varnost vseh sodelujočih.

Navedeni sporazum, predvsem pa poslovno sodelovanje in na ta način vpogled v širši Gradisov in gradbeno operativni prostor, je bil povod, da so predvsem odgovorni pri našem sosеду sprevideli, da je treba ravno v povezavi z gradbeno operativno iskati široke možnosti hitrejšega in boljše plasmaja svojih proizvodov in storitev. To spoznanje, ki so ga osvojili tudi odgovorni občinski in regijski družbenopolitični forumi, je zgodovinska prelomnica v integracijskih razmišljanjih na Trati. Ideja, da se celotni kolektiv Jelovice s svojim proizvodnim programom, ki je nujno dopolnilo gradbene operative, pridruži Gradisu, je trenutno predmet in tema tačas prisotnih integracijskih razmišljanj.

Plošča je torej nova in morda obrnjena na pravo stran. Dokončne odločitve pa naj čakajo do trenutka ko bodo za neko novo obliko podani vsi pogoji, sprejemljivi za vse prizadete. Nastane naj edinole z namenom, da bo dajalo kolektivu boljši in zanesljiv zaslužek, širši družbeni skupnosti pa večji doprinos in ugled.

Anton Demšar

Montažne hišice GMH Gradis v stanovanjskem naselju Škaljari v Kotorju

SMO ŽIVA PRIČA NAŠIH USPEHOV

Naslov, ki mi ga je predlagal urednik, me je v začetku zelo zbegal. Razmišljal sem, ali moram pisati o zgodovini svojega dela pri delovni organizaciji in o tem, da sem po tolikih letih živa priča dosedanjih uspehov, ali pa naslov velja za vsakega člana našega kolektiva, ki sedaj lahko vidi sadove našega preteklega in sedanjega dela.

Prva razlaga se mi je zdela preveč »fosilna«, saj vendar živimo in ustvarjamo v vsakem obdobju, vedno smo »živa priča« svojih uspehov ali pa tudi neuspehov. Poudarjanje ali pa tudi neuspehov. Poudarjanje zaslug iz preteklosti nas dela preveč stare, saj s tem priznavamo, da v sedanjosti ne ustvarjamo več tistega, na kar bi bili lahko v prihodnosti ponosni.

Kljub dilemi sem se vendar odločil, da zaradi namena članka, to je 35-letnice delovne organizacije in srečne okoliščine, da v tem kolektivu živim in delam že 30 let, le imam pravico, da za uvod opišem svoja zapažanja v tej dolgi dobi. Moj začetek dela pri Gradisu sega v leto 1950. Po končanem študiju sem prejel »dekret« za zaposlitev pri Gradisu na gradbišču Šoštanj. Brez posebnih problemov okoli mojega pripravništva sem takoj prejel odgovorno nalogo v planskem oddelku, kasneje pa vodstvo gradbišča pri izgradnji Rudnika lignita Velenje. Vse to je bilo za tisti čas zelo naravno, saj ni bilo na izbiro tehničnega kadra, v tem letu je namreč končala študij šele druga povojna generacija.

Bila je to zahtevna in trda praksa, vendar tistih časov nisem nikoli obžaloval. V vseh nas je bila izredna predanost delu in polni smo bili tekmovalnega duha.

Zgrajeni zahtevni objekti iz teh povojnih let, realizirani skoraj brez zastojev in opreme v izredno kratkih rokih, so še danes dokaz človeške ustvarjalnosti v pogojih, ki so za sedanjost skoraj neverjetni.

Industrijski objekti in gradnja stotine stanovanj, pri katerih sem sodeloval v svoji 15-letni neposredni operativni praksi, so danes del Gradisove zgodovine in uspehov.

Toda kot sem že uvodoma omenil, ne tožim za tistimi neponovljivimi časi, saj živim in delam v sedanjosti in se veselim razvoja in napredka.

Prav tako, kot želimo svojim otrokom boljše življenjske pogoje, kot so bili naši, želimo vsi, da bi operativna lahko ustvarjala pod ugodnejšimi pogoji s sodobno organizacijo in opremljenostjo. Danes ni tako

poudarjeno merilo, kaj zmoremo, temveč predvsem, kako najbolj racionalno in ekonomično izvršimo nalogo. Seveda so pri tem dragocene vse izkušnje, pridobljene v preteklosti, vendar morajo biti mlademu kadru nesebično posredovane.

Neprestano posodabljam našo tehnologijo, opremo in delovne postopke na osnovi razvoja svetovnega gradbeništva, ki teži k temu, da je pri delu mogoče zaposliti ljudi z ožjimi profili strokovnega znanja, kar omogoča hitro in učinkovito vključevanje v proizvodni proces.

Žal na področju miselnega dela to nismo uspeli, v čemer se odraža večkrat poudarjeno pomanjkanje »izkušenega« strokovnega kadra. Na tem področju pa smo, če uporabim naslov članka, živa priča našega manj razveseljivega uspeha. Morda pa nas ovira pri tem prav ta dolga zgodovina in tradicija in način, kako smo si morali mi pridobiti izkušnje?

Mnogokrat mi oporekajo tako »pesimistično« razmišljanje z argumenti, da smo kljub temu med najboljšimi in da je za pomanjkanje kadra kriva samo neustrezna kadrovska politika.

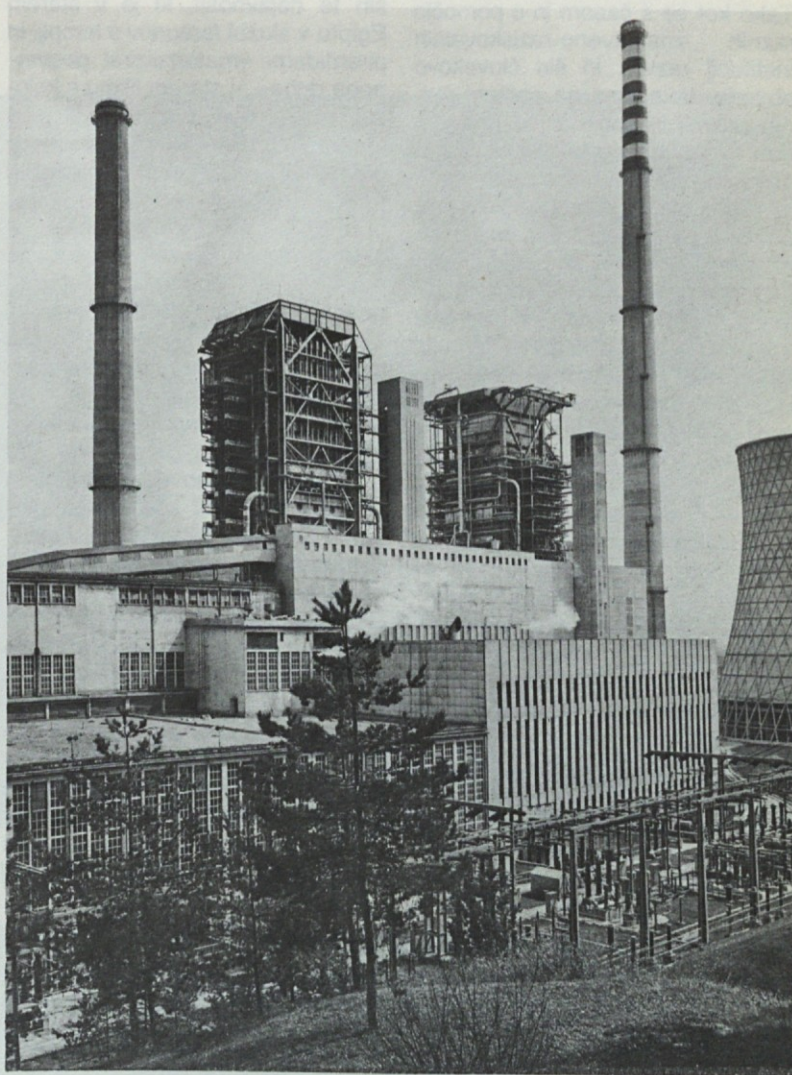
Taki argumenti me ne prepričajo. Ne moremo že vrsto let govoriti o pomanjkanju kadra, istočasno pa razmišljati, ali bomo zaposlili ves mladi kader, ki smo ga štipendirali in izobraževali. Verjetno v čem grešimo?

Osebo imam veliko zaupanja v mladi kader. Naša TOZD ima verjetno najmlajši starostni povpreček strokovnega kadra v operativi, vendar nikoli nismo govorili o krizi strokovnega kadra in kljub temu gradili najzahtevnejše objekte.

Mislim, da je skrivnost uspeha v tem, da nekemu zaupaš odgovorno nalogo. Odgovornost za izvršitev naloge aktivira v človeku sposobnosti iskanja rešitev in ustvarjalnost. Seveda pa je uspeh še večji, če imamo na razpolago podatke o preteklih izkušnjah in če je obseg naloge prilagojen ravni trenutne usposobljenosti ali podan kot teamska naloga.

Morda sem s temo članka zašel od osnovnega namena urednika, da napišem za obletnico najbolj svetle strani naših uspehov. Vendar »samo o mrtvih vse dobro«! Mi pa živimo in ustvarjamo in nas ni strah razpravljati tudi o problemih in iskati poti k njihovi rešitvi.

Albert Praprotnik

Termoelektrarna Šoštanj

Hotel Atomske Toplice, Podčetrtek

PROJEKTANT, NOSILEC SODOBNIH IDEJ

Tako kot se s časom in s pomočjo raznih znanstveno-raziskovalnih institucij razvija in širi človekovo obzorje, tako smo na podlagi raznih odkritij in spoznanj iz dneva v dan tudi duhovno bogatejši. Tistemu, ki na podlagi najnovejših odkritij, spoznanj in hotenj najprej neki problem ali nalogo analizira, vse parametre nato s pomočjo raznih pripomočkov selekcionira, rezultate smiselno sintetizira in prenese v likovno ali besedno obliko, temu bi lahko rekli projektant ali načrtovalec. On je torej nekakšen vezni člen med odkritji, spoznanji in hotenji ter izvajalci. To pomeni, da mu je zapupana izredno važna vloga posrednika — nosilca določene kulture in oblikovalca človekovega delovnega in bivalnega okolja. Pri tem je seveda tudi sam nenehen raziskovalec tiste najoptimalnejše sinteze danih parametrov določenega problema ali naloge. Razume se, da so se cilji in hotenja v stoletjih spreminjali in da je z napredkom znanosti in tehnike postalo delovno področje načrtovalcev vedno obsežnejše in zahtevnejše.

Pa ostanimo pri našem projektantu — gradbincu, kot enem najstarej-

ših te dejavnosti, ki je v starem Egiptu v službi faraonov s templji in piramidami »materializiral posmrtnega duha«, v starem Rimu s kolo-seji in arenami poskrbel za prve »hrame zabav«, ali pa kasneje v enkratnih arhitekturnih spomenikih romanske bazilike, gotskih katedral itd. s spevnostjo materialov in oblik prekosil že samo gradbeno mojstrovino z dovršeno umetniško govornico vseh mogočih slogov . . . Zopet določeno hotenje in cilj: umetniška izpoved in monumentalnost v službi božji . . . S tem, da imamo tu projektanta — umetnika, kiparja, slikarja, seveda ne gre podcenjevati njihovega tokratnega konstrukterskega znanja, če gledamo prereze katedral, Michelangelovo kupolo cerkev sv. Petra ali pa Berninijeve kolonade v Rimu. Ugotoviti moramo, da je bil vsak takšen posamezen projektantski podvig takrat v glavnem v rokah enega načrtovalca (seveda s svojimi pomočniki — učenci) v službi vladajočega razreda, vendar v snovanju suverenega gospodarja svoje dejavnosti!

Danes je seveda kriterij dobrega projektanta — nosilca sodobnih idej

— vse kaj drugega. Predvsem ne more biti več »solist«, saj je ta del projekta (ki je bil nekoč edini) danes le del projektne dokumentacije. Poleg (običajno) izredno zapletenih inštalacij sta se kriterijem za ocenjevanje dobrih projektov v zadnjem času priključila še dva: kako se objekt(i) vključuje(jo) v okolje, oz. koliko ga (ne) osnažuje (tkzv. polucija) in, ker smo v času energetske krize: kako je projekt(ant) uspel objekt(e) tudi toplotno najracionalneje zasnovati in zaščititi.

Skratka, projektiranje je postalo danes v glavnem interdisciplinarno, saj zahteva sodelovanje strokovnjakov in specialistov raznih področij in strok, pri čemer pa ima arhitekt običajno poleg svojega — arhitektonskega področja — še tkzv. usklajevalno — koordinacijsko funkcijo, ki ji uradno pravimo tudi: odgovorni vodja projekta.

Rekli smo že, da ima takšen team tudi izredno važno vlogo nosilca določene kulture. Žal pa lahko danes dostikrat ugotovimo, da je bodisi zaradi premajhne osveščenosti nekaterih investorjev ali pa tudi pod pritiskom raznih nestrokovnih izvajalcev v tem svojem

poslanstvu in dejavnosti ta team dostikrat manj suveren kot nekoč posamezni »solisti« . . .

Načrtovalska funkcija je torej v celotnem procesu realizacije investicijskih objektov tista, ki daje (dobre ali slabe) končne efekte. Zato moramo dati le-tej tudi temu primerno mesto in ji posvečati več pozornosti (beri: odmeriti tudi več časa), kot je to običaj v naši svakodnevni praksi. Načrtovalo naj bi se analitično — primerjalno, da ne celo variantno, predvsem pa kompleksno z jasno izdelanimi projekt-nimi nalogami za vse stroke, gradilo pa hitro, tekoče in brez zastojev ali prekinitev. Žal smo zaradi neurejene investicijskega politike priče prav obratne situacije, ko je projektantu za takšno — do konca premišljeno in analitično načrtovanje — prevečkrat odmerjenega premalo časa, realizacije pa se potem iz raznih vzrokov vlečejo v nedogled. Žal na tak način tudi najboljše ideje ne morejo dati dobrih končnih efektov. In kje je zdravilo? Verjetno v več načrtovanju načrtovanja!

Boris Vede

Poslovna stavba SOZD Emona v Ljubljani — primer dobrega načrtovanja (TOZD Biro Ljubljana) in kakovostne izvedbe (TOZD GE Ljubljana- okolica)

ZGRADILI SMO STANOVANJSKO SOSESKO V NOVIH JARŠAH

V severovzhodnem delu Ljubljane, omejenem s Šmartinsko in Jarško cesto, je v zadnjih 15 letih zrastle moderno stanovanjsko naselje — soseka MS 12 Nove Jarše, ki jo gradi TOZD GE Ljubljana-okolica. Ta stanovanjski kompleks je bil v teh letih pravzaprav edino tovrstno gradbišče v ljubljanskem bazenu, ker so bili ostali izvajalci angažirani pretežno z gradnjo industrijskih in poslovnih objektov. V letih 1966—1980 je GE Ljubljana-okolica zgradila 1672 stanovanjskih enot in tri samske domove s skupno 177 sobami.

Že površen opazovalec, ki se sprehodi po urejenem, z zelenimi površinami bogatem naselju, opazi spremembo v arhitektonskem »slogu« posameznih objektov. Vzdolž Šmartinske ceste stoje petetažni bloki v tipični blokovni gradnji, katerih enovitost razbijajo štiri 12-nadstropne stolpnice.

Severni rob soseke omejuje niz terasastih blokov S-5 do S-11, močno razgibanih, tako v vertikalnem kot horizontalnem pogledu. Kasnejši objekti, »podkvica« S-13 do S-16 in vse stanovanjske podkvice v II. fazi soseke, ki jo gradimo zdaj, so že precej bolj umirjeni.

Arhitektonska zasnova in kot posledica le-te tudi izvedba, je rezultat snovanj načrtovalcev-projektantov, želja kupcev in njihovih možnosti, zahtev gradbenih izvajalcev za čim smotrnejšimi in racionalnejšimi rešitvami, predvsem pa v določenem času najprimernejše tehnologije. Ledino smo zaorali ob Šmartinski cesti z nizom stanovanjskih blokov J-1 do J-11. Ko se danes spominjam te gradnje, se mi zdi, da je od takrat preteklo že več kot 15 let, saj se mi zdi tehnološki postopek še precej zaostal in za industrijsko gradnjo stanovanj neprimeren. V principu je bila to polmontažna gradnja z zidovi iz ZIDOP blokov iz žlindre, ki so bili pozidani na suho in potem zaliti z litim betonom. Stropovi so bili montažni v obliki predhodno fabriciranih betonskih plošč, ki so se kot prostoležeči nosilci nalagale na zidove. Pomanjkljivost tega sistema je bila v tem, da je bilo potrebno vse zidove ometati, posebno še, ker so se zidovi ob betoniranju zaradi pritiska litega betona izkrivljali in je bilo ometavanje toliko bolj težavno. Zato je bil

Soseska Nove Jarše v Ljubljani

problem najidealnejše konstrukcije, torej problem stena-strop, v želji po izboljšanju tehnološkega postopka stalno prisoten.

Naslednji objekti, stolpnice in »L-bloki«, so bili izboljšani v toliko, da je zidove iz žlindrinih votlakov zamenjal betonski zid, zaopažen z velikostenskimi lesenimi opaži tipa »HÜNNEBECK«, masivne strope plošče pa lažja rebrasta korita, ki so omogočala daljše razpone (do 6,50 m), s tem pa tudi večjo fleksibilnost. Tako kot gradbincem iz drugih delovnih organizacij je tudi nam postalo jasno, da je za vselej minil čas obrtniškega načina v masovni stanovanjski gradnji.

Kvalitetna delovna sila postaja čedalje bolj iskana in dražja, sodobne delovne priprave naj bi nadomestile čim večji odstotek ročnega dela. Tudi omenjeni način je imel še vedno določene pomanjkljivosti. Rebraste stropove je bilo treba izravnati z lesenim ogrodjem in ga prekrivati s »knin-gips« ploščami. Ta postopek je zahteval veliko število delovnih ur in to v

kategoriji, ki je bila vedno najbolj deficitarna — med najboljšimi KV — tesarji.

Zato smo pri gradnji naslednjih objektov, podkvice S-13 do S-16, prešli na sistem tunelskih opažev, ki ga uporabljamo še danes, saj je v današnjih razmerah najprimernejši — omogoča hitro, ceneno in kvalitetno gradnjo. Potreba po kvalitetni delovni sili je zmanjšana na najmanjšo možno mero, dnevni delovni takt pa je organiziran tako, da je izkoristek delovnih ur najoptimalnejši.

Stanovanjsko gradnjo v Novih Jaršah so v teh letih spremljale težave, ki so ovirale njen normalni razvoj, prekinjale kontinuiteto in ki so značilne za vsako nastajajočo soseko. Zaradi različnih vzrokov: zahtev krajanov, spreminjajočih se predpisov, tržnih pogojev in drugih vzrokov so trikrat spremenili zaidalni načrt. Odveč je pripominjati, da pomeni vsaka sprememba le-

tega zamudo pri nadaljnji gradnji, saj je postopek dolgotrajen in traja več mesecev, včasih celo leto. Zaradi tega je trpela kontinuiteta gradnje, delovne skupine, rezervirane za stanovanjsko gradnjo, je bilo potrebno zaposlovati na drugih gradbiščih.

V juliju leta 1977 smo pričeli z gradnjo MS 12/2, tj. drugega dela soseke, ki ga predstavljajo stanovanjske podkvice, skupine štirih ali petih blokov, grajene s tunelskimi opaži. Od prvega koraka, programske osnove do izdaje gradbenega dovoljenja za prve objekte iz te faze, je preteklo skoraj pet let, to pa je tudi čas, ki je v naših razmerah normalen za pripravo novega stanovanjskega kompleksa. Verjetno bomo morali v bodoče pri iskanju vzrokov za prepočasno gradnjo tudi tu poiskati notranje rezerve, ne samo pri gradbeni organizaciji, ki prevzame operativno izvedbo samih objektov. Žal se še vedno dogaja, da je edini in izključni krivec za prepočasno rast stanovanjskih sosek gradbeno pod-

jetje, ki edino prevzema tudi finančno breme zaradi nepravočasno oddajanje stanovanj kupcem, medtem ko drugih udeležencev v stanovanjski gradnji, ki so svojo nalogo opravili že pred končno predajo objekta, ne zadene niti moralna niti materialna odgovornost.

V MS 12/2 je bila končno dogovorjena enotna tehnologija za celo sosesko. V tem času se je vsa gradbena operativa soočila s čedalje hujšim pomanjkanjem stanovanj, tako v Ljubljani kot nasploh v republiki. Pomanjkanje je postalo splošni družbeni problem, izvedbeni roki čedalje ostrejši, kvalitetna delovna sila vedno bolj iskana. Od vseh sistemov se je za najprimernejšega izkazal sistem tunelskih opažev, ker je gradnja najhitrejša, industrijski način ne zahteva velikega števila kvalificiranih delavcev, ki ne dopušča ležernega in malomarnega dela. Temu načinu je prilagojena tehnologija objektov, ki so sedaj v gradnji.

Kot vedno, tudi tu ni šlo vse gladko. Nastal je problem energetskih virov (še posebej dobave toplote s strani Komunalne energetike). Dolge

mesece je veljala zapora za izdajo gradbenega dovoljenja, ker niso istočasno s stanovanjskimi rasli tudi infrastrukturni objekti (šola, VVZ, trgovina, obrtni lokali). Pri gradnji zadnjih dveh objektov, stolpnic Y-1 in Y-2, je prišlo do zamude pri pričetku zaradi tega, ker ni bilo znano število etaž objekta. Na videz manj pomemben vzrok, vendar se je pričetek del zaradi tega zavlekel kar za sedem mesecev. Podobnih primerov bi lahko našteali še precej.

Kljub vsemu dobiva soseska NOVE JARŠE že svojo končno podobo. Trenutno so v gradnji vsi stanovanjski objekti, ki so po zazidalnem načrtu predvideni v soseski, to so štiri podkvice in obe stolpnici. Da bi bila gradnja MS 12 čimprej končana, je izvedbo podkvic C, D in E prevzela gradbena enota iz Celja, ki skupaj z TOZD Ljubljana-okolica kot dolgoletnim izvajalcem MS 12 zaključuje gradnjo na široki fronti. Svetlejši dnevi so nastopili tudi za spremeljajoče objekte. V naselju obratuje otroška ambulanta, v letu 1980 so se odprla vrata nove osnovne šole in vzgojno varstvene ustanove (že tretje), ki sta bili zgrajeni iz sredstev samoprispevka II.

Spomladi prihodnje leto pa bo stekla gradnja podobnega trgovskega centra Emona in objekta z gostinskimi in obrtnimi lokali. Sledila bo gradnja pošte, pokrite tržnice . . .

Ko bodo v začetku leta 1982 Nove Jarše dokončno zgrajene, bo v 2828 stanovanjih živelo več kot 10.000 prebivalcev. To bo sodobno stanovanjsko naselje z veliko zelenih površin in otroških igrišč, z osrednjo peščevo avenijo v centru soseske, ki bo zaščitena pred motornim prometom. Stanovanjske gradnje pa vseeno ne bomo prekinili. V prvi polovici tega leta je naše podjetje uspelo na natečaju za izgradnjo II. in III. faze soseske MS 4, 5 v Fužinah, kjer naj bi do vključno 1984. leta zgradili 2800 stanovanj. Tu bomo lahko koristno uporabili svoje bogate izkušnje v stanovanjski gradnji.

Na koncu naj omenimo, da soseska .v Novih Jaršah ni edina, kjer je TOZD Ljubljana-okolica gradila stanovanja. V krajih, kjer smo gradili pretežno velike industrijske objekte, smo zgradili tudi nekaj stanovanjskih blokov, pretežno za delavce naših investitorjev. Tako so zrasli bloki v Zalogu, Vevčah in stolpici v Novem mestu s skupaj 200 stanovanji. Na ta način smo se uspešno vključili v stanovanjsko gradnjo tudi v širšem slovenskem prostoru.

Niko Burnik

Soseska Nove Jarše v Ljubljani

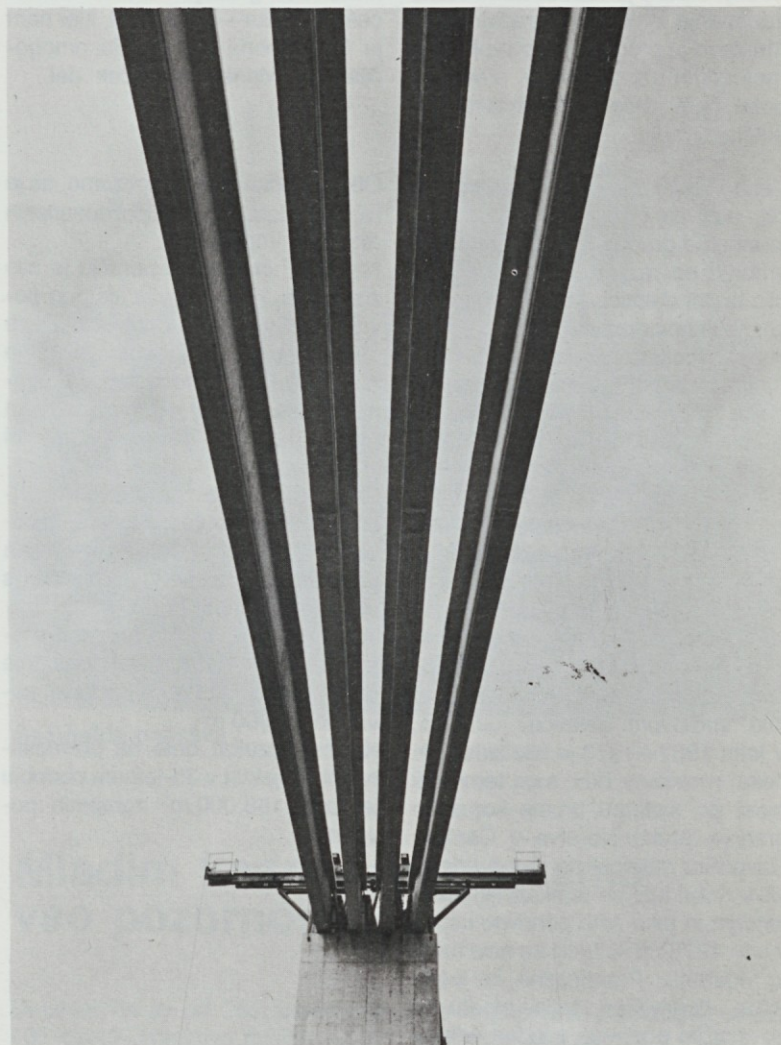
HIDROELEKTRARNE IN MOSTOVI V 35 LETIH

S 35. obletnico Gradisa sovpada tudi čas, ko je kolektiv naše DE sklenil gradnjo verige elektrarn na Dravi. Od HE Mariborski otok, preko HE Vuzenice pa vse do HE Formin, skupaj 7 hidrocentral z instalirano močjo 480 MW, smo izgradili na slovenskem delu reke Drave. Od pričetka gradenj teh objektov pa do današnjih dni je bilo vedno nadvse pomembno, da so bili objekti zgrajeni v predvidenih rokih. To je bilo še zlasti odločilno v težkem povojnem času obnove in industrializacije. Zahtevne terenske in geološke razmere so terjale pri zapiranju gradbenih jam objektov skrajne napore ob uporabi najsoodobnejše tehnologije. Tudi gradnjo hidrocentral smo uresničili z uporabo sodobne opreme. Prav malo jo je bilo možno nabaviti v inozemstvu, zato je tem večja teža naloge odpadla na lastne strokovnjake in delavnice. Dolga leta so bili, v lastnih delavnicah izdelani kabelski žerjavi, značilnost naših gradbišč v dolini Drave. Omogočili so sodoben pristop h gradnji objektov. Podobno je bilo s separacijami in betonarnami, saj so bile do Srednje Drave 1 vse separacije in betonarne izdelane v lastni kovinski delavnici. Vsi ti uspehi so bili doseženi ob veliki zavzetosti in iznajdljivosti, kar ni ostalo neopaženo v javnosti, saj je dobil kolektiv več let priznanje naj-

boljšega gradbišča v republiki. Vzporedno z vse bolj samostojnim delom se je v letu 1953 razvila nova organizacijska oblika, ko je iz kolektiva na Dravi nastalo samostojno podjetje Tehnogradnje. Ne glede na subjektivne interese ob tem dogajanju moramo priznati, da so bili to enaki impulzi, ki so nekaj let pozneje pripeljali Gradis do veliko samostojnejših enot po regijah po vsej Sloveniji.

Novo nastali položaj je osamosvojeni kolektiv Tehnogradenj vzpodbudil k še bolj zavzetemu in intenzivnemu reševanju najtežjih tehničnih problemov, ki jih ni manjkalo pri gradnji hidrocentral v Dravski dolini. Ta vsestranska angažiranost in prizadevanje po tehničnem vrhunstvu se je še povečalo ob prevzemu del v drugih republikah in Siriji ter Libiji. Šestnajstletna samostojna pot za delavce tega kolektiva gotovo ni bila lahka, bila pa je obdobje velikih tehničnih dosežkov pa tudi samoopovedovanj.

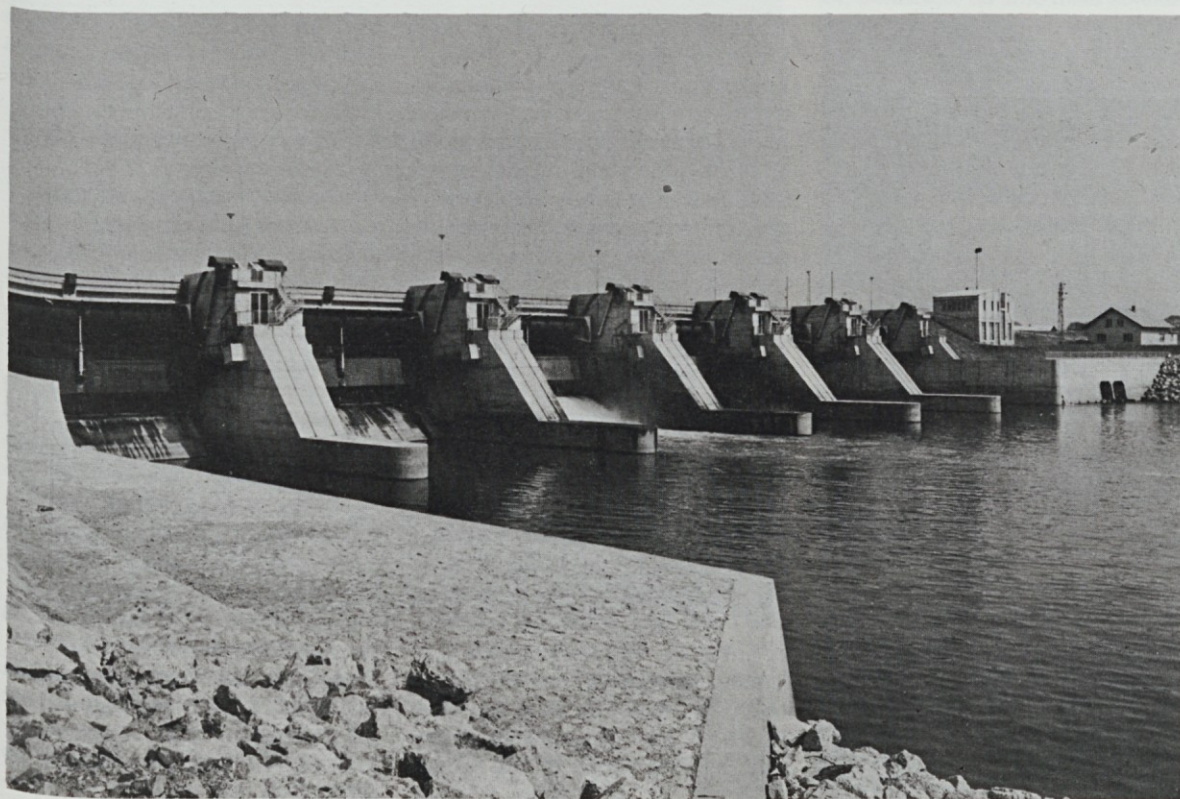
V začetku šestdesetih let si je kolektiv prizadeval pridobiti delo na hidrotehničnih objektih tudi v drugih republikah in dobil izgradnjo pregrade na Kruščici za HE Senj. 85 m visoka, iz kamna nasuta pregrada

Montaža nosilcev za viadukt

(800.000 m³), z vrsto pripadajočih hidrotehničnih objektov, je predstavljala nov izziv graditeljem hidrocentral na Dravi. Tudi to delo je bilo uspešno zaključeno na izredno zahtevnem kraškem terenu.

Vzporedno z gradnjo hidrocentral se je razvijala mostogradnja in delno cestogradnja kot nujno dopolnilo pri reševanju prometnic ob nastopajočih akumulacijskih bazenih. Pri izgradnji hidrocentrale je bilo potrebno redno zgraditi enega ali več mostov. Tako se je mostogradnja razvila kot samostojna stalna dejavnost, po letu 1956 tudi po lastnih projektih. Vedno krajši roki izgradnje, konkurenca na trgu in težnja dosegati uspehe, enakovredne tujim, je kmalu dala opazne rezultate. Razvit je bil sistem proste konzolne gradnje ob uporabi prednapetega betona, vse v lastnem biroju in delavnicah. Če vemo, da je bilo vse to v otroški dobi prednapetega betona, vse brez nakupa kakršnihkoli licenc, potem moramo

Zapornice HE Srednja Drava II.

priznati izvajalcem nemalo poguma in iznajdljivosti. Tako so bili izgrajeni po tej najmodernejši metodi mostovi preko Drave v Ptuju (leta 1959) in Podvelki (leta 1960) ter magistralni most v Mariboru (leta 1963). Slednji je vzbudil zlasti veliko zanimanje z moderno gradnjo sredi mesta in je predstavljal s svojim sto meterskim razponom v srednjem polju četrti most v svoji zvrsti na svetu.

Vedno krajši roki gradnje in želja po čim nižji ceni so narekovali razvoj montažne gradnje. Tudi za tovrstno gradnjo so razvili celotno tehnologijo lastni delavci. Prvo potrditev je doživela nova razvita tehnologija pri gradnji 3 mostov preko reke Eufkrat v Siriji, nakar je bila uporabljena na nekaj mostovih preko Drave in doživela pravi razmah pri gradnji avtomobilske ceste Vrhnika—Postojna v letih 1970—1973 in gradnji štajerske avtoceste v letih 1974—1977. Na štajerski avtocesti je bila tehnologija izpopolnjena s tehniko lepljenja montažnih nosilcev in sama montaža posodobljena z novo montažno konstrukcijo, sprojektirano v Gradisu in izdelano pod vodstvom delavcev Gradisa. V letih 1967—1973 je bilo izdelanih nekaj mostov v BiH, med temi tudi most po sistemu proste konzolne gradnje preko Neretve v Čapljini. Navedeni mostovi so nas predstavili v dobri luči pri tamkajšnjih investitorjih in tako smo ponovno uspeli v letu 1976 pri licitaciji za novi most v Mostarju. Pravočasna in kvalitetna dograditev tega mostu je povzročila ponovno ugoden odmev

in tako smo pričeli graditi v letu 1978 tri mostove v Črni gori, od katerih je najpomembnejši novi most preko reke Morače v Titogradu.

Se vedno imamo v spominu izredno kratek rok gradnje na avtomobilski cesti Vrhnika—Dolgi most, kjer nam je le sodobna tehnologija omogočila pravočasen zaključek del.

Ob zaključku lahko ugotovimo, da je rezultat dela v treh in pol desetletjih resnično impresiven.

Na Dravi in njenem porečju je bilo zgrajenih 17 mostov s skupno površino 25.600 m², v porečju Save 18 mostov s skupno površino 30.000 m², na avtocestah v Sloveniji 7 viaduktov, 46 nadvozov in podvozov v skupni površini 70.000 m².

Poleg tega smo zgradili več manjših objektov po vsej Sloveniji s površino 3100 m², v drugih republikah Jugoslavije pa še 15 mostov s skupno površino 21.000 m².

Tudi v Siriji je bilo zgrajeno 5 mostov, vsi na Eufratu, od tega trije dolgi preko 500 m s skupno površino 18.000 m².

Končni rezultat dela na premostitvenih objektih v 35-letnem obdobju je torej 168.000 m² zgrajenih površin.

Škedenjska dolina

NA TUJEM TRŽIŠČU

Vrsto let že Gradis nastopa pri delih v Zahodni Nemčiji.

Iz znanih razlogov se ne pojavljamo na tem področju tako samostojno, kot bi želeli. Naravno je torej, da je težila tako velika delovna organizacija k samostojnemu prodoru v dežele tretjega sveta, da bi lahko v polni meri razvila svoje tehnične in druge sposobnosti in se ustrezno afirmirala. Skoraj desetletni presledek nastopanja na tem področju je imel prav gotovo slabe posledice, saj smo izgubili stik z marsikaterim investitorjem in posameznimi deželami.

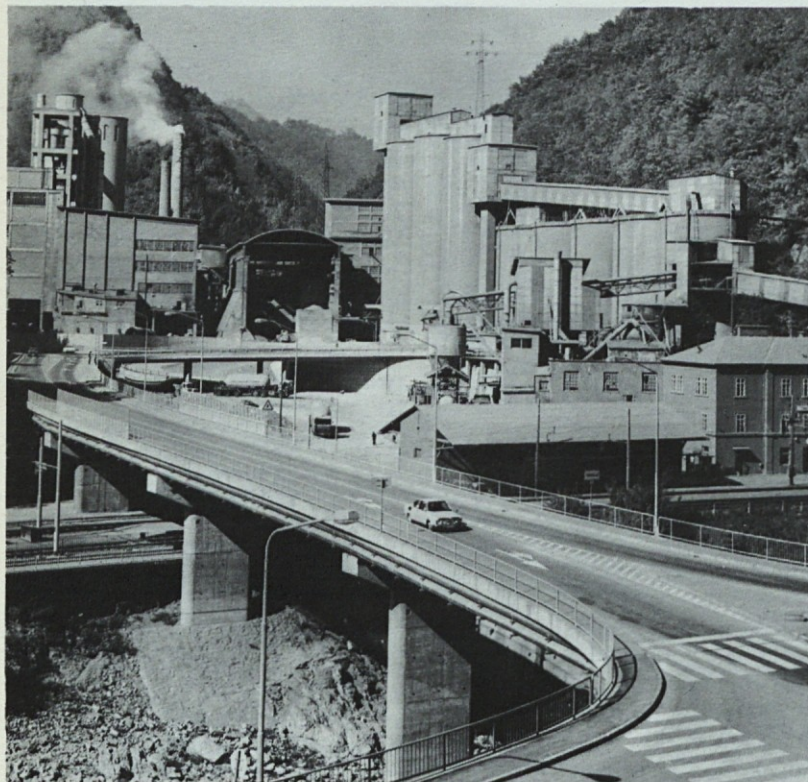
V tem času je že skopnel del pridobljenih izkušenj, ki smo si jih pridobili v prvih letih v arabskih deželah. Zato je bil prevzem gradnje mostu s priključki v Amari v Iraku leta 1978 v takratni vrednosti 375 mio din več kot potrebna prekinitev večletnega mrtvila. Dovolj dobro je znano, da je to zanimivo področje, kjer je gradbena dejavnost izredno široka in ima Gradis možnost, da se uveljavi z vsemi specialnimi gradnjami. Vse kaže, da

tako tudi bo, saj smo v letošnjem letu prevzeli nova dela v okolici Bagdada, približno v enaki vrednosti kot most Amara in znano je, da je v pripravi še mnogo obsežnejši prevzem del.

Ob takšnem razvoju dejavnosti v inozemstvu pa bo nujno tudi doma utrditi in popolnoma formirati potrebne službe, ki bodo zagotovile nemoteno delovanje gradbišč. Moramo razmisliti tudi o novih oblikah sodelovanja v teh deželah, o povezavi in skupnem nastopu s sposobnimi domačimi podjetji, o plasiranju lastnih osvojenih tehnologij in znanja, o večjem vključevanju in uveljavljanju Gradisovih projektivnih birojev, Gradisove opreme in verjetno še marsičesa. Prav gotovo bo nujno, da posamezno deželo dobro spoznamo, da bi to lahko uresničili.

Dosedanje delo nam dokazuje, da bo potrebno za doseganje uspeha pri gradnjah v tujini nenehna zavzetost. To nas prav gotovo ne preseneča, saj naporov na doseganji 35-letni poti ni manjkalo.

Boležar Hvastija

Most čez Savo v Trbovljah

V OSPREDJU KAKOVOST, ROKI IN PROIZVODNI PROGRAM

Sodobna tržno orientirana proizvodnja, ki jo imamo danes v naših obratih, se dnevno sooča s trgov in konkurenco. Da ohranimo proizvodnjo in še naprej dosegamo solidne poslovne rezultate, moramo zagotoviti:

- sodobni proizvodni program
- konkurenčno ceno
- solidno kvaliteto
- ugodne dobavne roke in kvaliteto servisnih storitev.

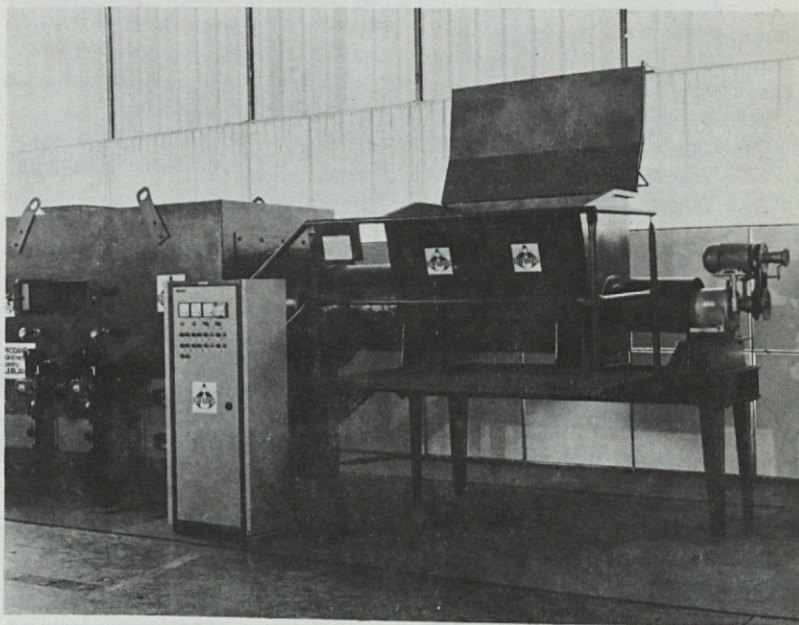
Za realizacijo teh ciljev pa so potrebni precejšnji napori. Zato bomo skrbeli, da bo naš proizvodni program vselej prilagojen trgu, kar pa ni vedno lahko.

V grobem bi naš proizvodni program lahko razdelili na:

- asfaltni program
- betonski program
- obrtniške storitve
- sežiganje odpadkov.

V okviru obstoječega proizvodnega programa smo v letošnjem letu izdelali nov 1000-litrski prototipni mešalnik, ki smo ga tudi razstavljali na zagrebškem velesejmu. Pravtako razvijamo oz. že izdelujemo prototip finišeja za polaganje

asfalta. Zavedamo se, da je proizvodni program osnovni pogoj za uspešno gospodarjenje, zato bomo tudi v bodoče dajali razvoju novih proizvodov kar največji poudarek. Za uspeh na tržišču pa so odločilnega pomena solidni dobavni roki. To pa zahteva od nas vseh veliko znanja in odgovornost. Z dobrim planiranjem in razdeljevanjem proizvodnih nalog smo doslej v tem uspevali, vendar s tem še ne moremo biti zadovoljni. Zato si prizadevamo doseči boljše poslovne rezultate z boljšo kvaliteto naših proizvodov in posodobitvijo opremljenosti TOZD s sodobnimi stroji. Le tako bomo lahko povečevali proizvodnjo in kvaliteto, s tem pa ugled naših izdelkov širom po Jugoslaviji. Zato smo v tem letu namenili velika sredstva za posodobitev naše proizvodnje. S tem se želimo pridružiti vsem delovnim ljudem Gradisa v prizadevanjih za kar najboljše uspehe, dvig produktivnosti in tako prispevati kar največji delež h gospodarski ustalitvi v naši domovini.

Sežigalna naprava

Mladim kadrom posvečamo vso pozornost

Dejstvo, da je od 255 zaposlenih 105 članov kolektiva mlajših od 27 let, dokazuje, da smo mlad kolektiv. Zato se tudi vsa vprašanja v kolektivu rešujejo skozi prizmo takega gledanja, pa naj gre za:

- izobraževanje ob delu in štipendiranje
- napredovanje
- reševanje stanovanjske problematike
- sodelovanje v organih samoupravljanja in DPO.

Naše ugotovitve, da primanjkuje delavcev kovinske stroke, so nas prisilile, da smo se usmerili pri reševanju kadrovske problematike na lastne vire z intenzivnejšim izobraževanjem in štipendiranjem. Zato imamo poleg učencev različnih strok še štipendiste na vseh stopnjah tehnične šole.

Istočasno pa spodbujamo izredni študij zaposlenih delavcev s tem, da jim dajemo možnost plačila šolnine, kolikor je šolanje v interesu TOZD. Vendar pa jih nekaj nadaljuje šolanje tudi na drugih smereh. V povprečju imamo 10 % »šolarjev«.

Že sam sistem napredovanja v TOZD spodbuja delavce h dodatnemu izobraževanju. Pri izpopol-

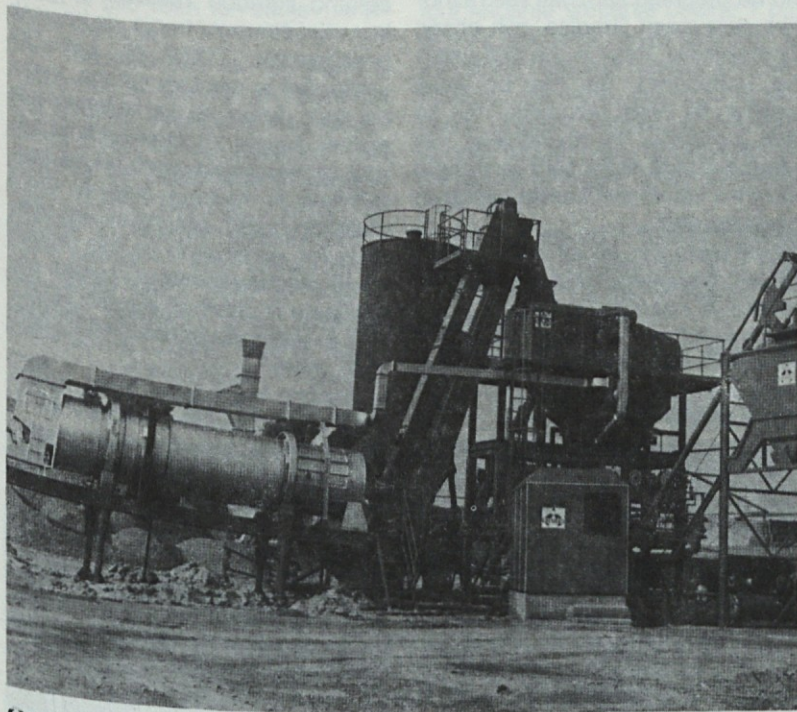
njevanju prostih delokrogov se daje prednost zaposlenim v TOZD, kar je v obojestransko korist. Gotovo pa lahko povežemo stanovanjsko problematiko v TOZD s starostno strukturo zaposlenih (povprečna starost 32 let). Čeprav vlagamo velik del sredstev (po ZR za leto 1978 — 11,2 % sklada skupne porabe, po ZR za leto 1979 pa celo 24 % sklada skupne porabe) za reševanje te problematike, še nismo zadovoljili vseh potreb.

Načrtujemo pa, da nam bo to uspelo v srednjeročnem gospodarskem načrtu.

Naše mladince povezuje tudi sodelovanje na športnem področju, saj nas na Gradisovih športnih igrah zastopajo ekipe z 50—60 člani, od katerih je večina mladincev.

Vključeni so tudi v organe samoupravljanja in družbenopolitične organizacije. Preko teh organov se seznanjajo z vsemi pomembnimi zadevami, hkrati pa sodelujejo pri sprejemanju vseh odločitev. Zato menimo, da ima mlad delavec v naši TOZD dovolj možnosti za svoj razvoj ter zadovoljitev svojih in skupnih interesov.

Rajko Purnat

Gradisova asfaltna baza

GRADIS V NOVEM MESTU

15. avgusta letos je poteklo 7 let, odkar se je Gradisova TOZD GE Ljubljana-okolica zasedla v osrednjem dolenskem »bazenu«. Gradis je v tej slikoviti pokrajini delal pred 22-timi leti na avto cesti, kakor smo takrat imenovali našo prvo hitro cesto, potem pa le še na Mirni (TOZD GE Ljubljana). Zato je res prav, da se ozremo nekoliko nazaj in vidimo, kako so Gradisovci poganjali korenine v dolensko ilovico in trdi kamen. Malo naj bo suhe kronike, malo pa razmišljanja in spominov.

Avgusta 1973. smo z določenim tveganjem in z rahlo bojzarnijo prevzeli gradbena dela za razširitev, oziroma omejeno fazo izgradnje industrijske hale za popolnoma novega in hkrati neznanega investitorja — IMV Novo mesto. Delo je bilo po strokovni plati precej enostavno. Narediti je bilo potrebno le kompletne temelje za jekleno konstrukcijo in nato še notranje tlake. Večje probleme smo imeli z začetno organizacijo novega sektorja ter z nastanitvijo in prehrano delavcev, kajti prevzeta gradbena dela so morala teči hkrati s postavljanjem osnovne sektorske »baze« — stanovanjskih barak, betonarne, delavnice in skladišč. Jeseni istega leta smo prevzeli še gradnjo 240 m dolgega odseka kanalizacijskega kolektorja Ø 210 cm ob Zagrebški cesti, istočasno pa smo za IMV izvršili tudi nekaj rekonstrukcij v lesnem obratu v Črnomlju. Delavci so se tja vozili vsakodnevno z avtobusi, kar ni bilo prav prijetno.

Z novim letom 1974 je zraslo zaupanje investitorja v Gradis, pa tudi mi smo postali že bolj samozavestni ter prevzemali spet nova dela, seveda že v večjih fazah. V sodelovanju z mineriji Geološkega zavoda iz Ljubljane ter z našo TOZD SPO smo odkopali 100.000 m³ hriba na južni strani tovarne IMV in tako pripravili teren za nadaljnjo širitev novih objektov. To delo je bilo za vse sodelujoče prava šola za spoznavanje dobrih in slabih lastnosti dolensko-kraškega zemljišča, z rdečo ilovico in skritimi vrtačami. V istem letu smo pričeli graditi nove objekte s skupno površino 15.300 m² (skladišča materiala, prekrito dvorišče, razširitev tovarne avtomobilov na južni strani). Pričeti je bilo treba tudi globoki izkop v V. kategoriji za težko presernico s približno 20.000 m³, na drugem obrobju tovarne pa še stanovanjski stolpič.

V naslednjem letu 1975 smo pričeli z gradbenimi deli za težko presernico, južni odsek vzhodnega tovar-

niškega aneksa in južno nadstrešnico — vse skupaj s ca. 13.000 m² tlorisnih površin. Brez večjih zemeljskih in minerskih del niti to leto ni šlo. Hrib na južnem delu tovarne se je zmanjševal. Kot zanimivost naj dodamo, da smo pričeli graditi že drugi stanovanjski stolpič po klasičnem sistemu z normalno polno opeko in je bilo to delo šola za vrsto naših takratnih vajencev.

Prvič se je pokazalo še to, da investitor nima pravočasno pripravljenih vseh projektov za objekte, ki jih želi graditi in se zato pojavljajo občasni zastoji ter pomanjkanje dela za obstoječe kapacitete sektorja. Takšni problemi, povezani še s financami, so nas spremljali nato vse do današnjih dni.

V naslednjih treh letih smo za IMV delali še vedno v Novem mestu na starih in novih objektih (hala SV, energetski objekt, temelji stiskalnic, vzhodni aneks, kanalizacijski kolektor, del severnega aneksa itd.).

Vmes smo leta 1977 prvič prevzeli nova dela zunaj Novega mesta za druge investitorje — v Straži smo pričeli graditi za Novoles dve industrijski hali tipa Velo, v Šentjernej pa proizvodno halo istega tipa za Iskro.

V zimskem obdobju 1978/79 so prišla v tovarni IMV na vrsto obsežna zemeljska dela za južni plato. Ta dela, razširjena še na vzhodno stran, so se nato vlekla tja do pomladi 1980. Jeseni 1978 smo odprli še novo gradbišče kovinsko predelovalne tovarne IMV na Suhorju pri Metliki in sicer v kooperaciji z domačim podjetjem TGP Metlika. Zaradi večjih sprememb namembnosti in zaradi finančnih težav investitorja smo objekt predali šele leto dni pozneje.

Spomladi 1979 so se pričeli dolgotrajni pogovori z investitorjem IMV in glavnim projektantom Slovenija projekt za pripravljajna dela in gradnjo celega sklopa novih objektov, predvsem pa za železniški industrijski tir z viaduktom, razširjeno presernico, carinsko skladišče in novo tovarno prikolic.

S posredovanjem TOZD GE Ljubljana okolica so bili k projektiranju ali izgradnji naštetih objektov pritegnjeni še Železniško gradbeno podjetje iz Ljubljane, Gradisov biro za projektiranje iz Maribora, TOZD Nizke gradnje Maribor, TOZD GE Celje, TOZD SPO in TOZD Železokrivnica iz Ljubljane. Vrednost prevzetih del brez železniških tirov, ranžirne postaje in viadukta je znašala blizu 500 milijonov N din, zahtevani dovršitveni roki pa izredno

kratki. V letu dni naj bi bilo vse gotovo.

Naša TOZD je morala istočasno z nadaljevanjem gradbenih del na starih objektih preseliti kompletno staro bazo z delavskim naseljem na novo lokacijo, vse to povečati za nove potrebe ter opraviti masovna zemeljska dela za nove objekte. Tudi TOZD GE Celje si je moral postaviti stanovanjske barake za delavce in osnovno bazo z betonarno. Kapaciteta delavskega naselja obeh TOZD je sedaj 500 do 550 ležišč.

Kljub obilici težav, ki jih tu ne bi naštevali, so gradbena dela za nove objekte vendar stekla, saj je dal vsak od udeležencev te obsežne gradnje vse od sebe. Aprila letos je pripeljal prvi vlak v tovarno IMV, drugi objekti pa rastejo po programu investitorja in se bodo sproti

vključevali v razširjeno proizvodnjo. Gradis se je torej po sedmih letih trdno vkoreninil na Dolenjskem in vse možnosti ima, da se tukaj tudi razcveti!

Težave in probleme novomeškega sektorja naše TOZD počasi spoznava in razume vse več članov kolektiva, saj se je zvrstilo in zamenjalo na tem velikem gradbišču (poleg fizičnih delavcev) tudi 3/4 naših delovodij in tretjina drugih tehničnih strokovnjakov, od katerih je vsakdo prispeval po svojih močeh k ugledu Gradisa. Vseh tu ne moremo naštevati, zato naj omenimo le glavne sektorske vodje, ki so se zamenjavali na dve leti. To so bili: V. Damjan, ing. J. Bricelj, V. Bogovič in ing. F. Hočvar. Nova imena pa bodo dodajali ob naslednjih Gradisovih jubilejih.

Vinko Damjan

DA SLOVES GRADISA NE BO OBLEDEL

Prisostvoval sem slavnostni seji delavskega sveta ob 30-letnici samoupravljanja in 35-letnici Gradisa. Bil sem navdušen nad podatki, še bolj ob filmu, ki je skušal pokazati dosežke podjetja. Ponosen sem na doseženo. Bil sem zadovoljen, da smo prikazali tudi tistim, ki normalno ne utegnejo spoznati vse raznolike dejavnosti Gradisa, njih obseg in številnost. Prav je, da tudi uspehe pokažemo, da nas bo naša družba še bolje razumela, nas še bolj podpirala in spodbujala. Ob gledanju tega filma sem se nehote spomnil začetkov Gradisa, njegovih prvih korakov.

Spominjam se, ko smo ob izkopih vihteli predvsem krampe, zasajali lopate in nakladali vagonete.

Spominjam se I. faze elektrarne Šoštanj z nepregledno količino lesa, vgrajenega v odre prvega hladilnega stolpa.

Spominjam se betoniranja prve pregrade na hidrocentrali Moste pri Žirovnici, v katero smo vgradili 25.000 m³ betona z enim samim visoko frekvenčnim vibratorjem in spominjam se, da smo imeli leta 1945 komaj dva žerjava.

Zakaj se spominjam vsega tega? Ker gledam film in poslušam podatke o današnji opremljenosti, o njenem porastu, visoki kvaliteti in sodobnosti. Vesel sem, da se je kolektiv Gradisa do vsega tega dokopal, često ob odrekanih in žrtvovanjih. In vem, da je storil prav — saj ga je to privedlo do slovesa moderno zasnovanega podjetja, ki omogoča sprejemanje velikih nalog

ob sorazmerno kratkih rokih, ob vrhunski kvaliteti in primernih cenah. Tu je naša prva garancija za visoko produktivnost.

Vesel sem, da ob večanju podjetja velja posebna skrb organiziranosti. Vemo, da so to trdi orehi, ki zahtevajo precizne prijeme, da je treba celotno zgradbo zastaviti tako, da bo v njej čimmanj trenja, da bo vsak posameznik, TOZD pa tudi DO vedel, kaj je njegova naloga, vedel pa tudi, kako se jo najsmotrneje opravi. Nisem za organiziranje zaradi organiziranja, sem pa za premišljeno in načrtno delo, ki mora voditi do boljših rezultatov. Pri uvajanju teh sprememb pa nas morajo voditi predvsem interesi celote, sestavljene iz dobro uglašeni TOZD, kajti le taki bodo prinesli več v korist nam vsem.

In končno naj povem še to: srečal sem vrsto znancev, sodelavcev in prijateljev, s katerimi sem skupaj delal dolga leta. Videl sem jih, videl pa tudi vrsto novih obrazov. Vem, da so zavzeti in požrtvovalni, da bodo napravili vse, da sloves Gradisa ne bo obledel. Vem, da se zavedajo svoje vloge v našem samoupravnom sistemu, kjer vsi po vrsti lahko sodelujejo, predlagajo in ukrepajo. Prepričan sem, da bodo to delali tudi v bodoče, nikoli pa naj ne pozabijo zlate resnice, ki nam mora biti vedno pred očmi: Če hočeš, da bo podjetje uspevalo, da bodo v njem prisotni tovariški odnosi, ga moraš predvsem imeti rad!

Hugo Keržan

ŠE VEČ TAKIH SREČANJ

Čas neusmiljeno teče, prinaša nove generacije, veteranom pa omogoča, da odidejo na zaslužen počitek. Te veterane, ki so postavili temelje današnjega kolektiva, je zamenjala nova generacija, prišle so sveže moči. Delo teče naprej s sadovi minulega dela tistih, ki so svojo mladost pustili na naših gradbiščih. Na GIP Gradis TOZD GE Nizke gradnje je tako ali drugače vezanih 42 upokojencev. Čeprav se z njimi ne srečujemo vsak dan, nanje nismo pozabili. Svojo hvaležnost do tistega, kar so nam ob upokojitvi zapustili, izražamo z vsakoletnim srečanjem. Sicer skromno, pa vendarle. Ne pridejo vsi. Katerikrat izostane ta, drugič drugi, vselej pa jih je nekaj. Več kot polovica. Letos jih je prišlo 26. Najbrž bi jih bilo več, če ne bi bilo slabega vremena, jesenskega opravila, neodločljivega opravljanja, bolezn...

Sama sem bila že trikrat z njimi. Da vidite njihove nasmejane obraze, njihov ponos in tovarštvo! Res, lepo je z njimi. Zveš prenekatero veselo pa tudi grenko dogodivščino z nekdanjih gradbišč. Teh ni bilo malo: številne elektrarne, mostovi, ceste... Le kdo bi se vseh spomnil. V vsakem zgrajenem objektu je del njih. In kako ponosni so na svoje delovne zmage. »Da, to smo mi zgradili!« je nemalokrat slišati, »pa skoraj z golimi rokami, saj takrat ni bilo vseh teh strojev, ki jih imate danes«.

Tudi radovednosti ne manjka. Na sprejemu, ki sta se ga udeležila tudi direktor in predsednica delavskega sveta, so se upokojenci živo zanimali za poslovanje in uspehe naše TOZD, Gradisa v celoti, za zdravje in uspehe sodelavcev, ki so še aktivni... Radi so tudi povedali, kako sami živijo, o svojem zdravju, konjičkih. Med živahnim klepetom je Zofka, tajnica direktorja, upokojencem spretno zataknila na reverje suknjičev

jubilejno značko in jim podarila drobno knjižico »Tristo narodnih pesmi«. Veselo razpoloženje je na sedežu TOZD doseglo višek, ko je upokojeni Jakšič izvalil iz kitare nežne melodije.

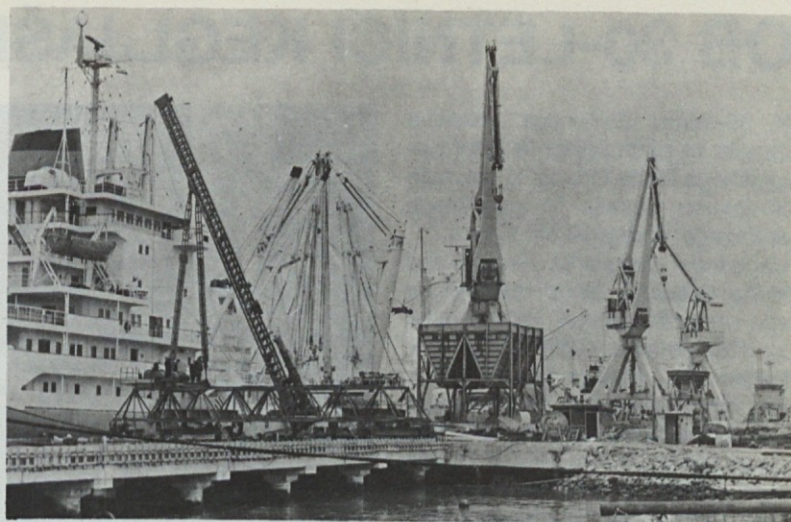
Po prisrčnem slovesu so upokojenci odšli na ogled elektrarne Mariborski otok, prvega jezua na Dravi, zgrajenega po osvoboditvi. Naši veterani so bili tudi tu prisrčno sprejeti. Še posebej ganljivo je bilo ob vitrinah z osvetljenimi dokumentarnimi fotografijami z obiska predsednika Tita na Mariborskem otoku. Ob tovarišu Titu smo videli na fotografijah tudi (tedaj še rosno mladega) pionirja dravskih elektrarn, dipl. ing. Borisa Pipana. Iz spoštljivih dialogov sem doumela, da so tega človeka resnično spoštovali in cenili. Njegova prerana smrt je pustila veliko vrzel na strokovnem področju gradbeništva.

V programu srečanja z upokojenci je bila še pogostitev. Zapeljali smo se na Pohorje, na Gradisov dom, kjer kljub kislemu deževnemu vremenu veselo razpoloženje ni prenehalo. Pogosti klici, sedaj s tega pa spet z onega omizja, so dajali vtis, da si imajo upokojenci ob takih srečanjih veliko povedati. Vezi, ki jih kuje življenje ob delu, so resnično trdne. Tudi sama sem se rada vključevala v njihove pogovore, jim kaj pojasnila in se sploh trudila, da jim tudi letošnje srečanje ostane v prijetnem spominu, predvsem pa, da še naprej ostanejo navezani na naš kolektiv. Ne vem, če mi je to povsem uspelo, vendar, po slovesu sodeč, bodo naši upokojenci na prihodnje srečanje zopet prav radi prišli.

Vsem pa seveda želimo trdnega zdravja in spoznanja, da niso osamljeni in da nanje nismo pozabili.

Tovariši veterani, lepo pozdravljeni!

Jožica Bogdanovič

Sožitje med investitorjem in izvajalcem — na enem mestu se srečujeta investitor s svojo osnovno dejavnostjo in izvajalec del z gradnjo objektov

POTREBNI SMO DRUG DRUGEMU

Gradbeno industrijsko podjetje Gradis je od ustanovitve pa do danes, ko slavimo 35 let dela in 30 let delavskega samoupravljanja, največja delovna organizacija v panogi gradbeništva v SR Sloveniji.

Vseskozi so bili uprti pogledi drugih gradbenih podjetij v našo delovno organizacijo. Naše delo je bilo prisotno pri vseh pomembnih energijskih in kapitalnih industrijskih objektih, delali smo tako vneto in marljivo, da smo včasih na trenutke pozabljali na svoj lasten razvoj. Ni večjega kraja v Sloveniji in v Jugoslaviji, kjer Gradis še ne bi gradil. Prisotni smo tudi v ZR Nemčiji in v Iraku.

Vse TOZD pa se zavedamo, da smo v kraju sedeža TOZD po kapacitetah TOZD srednje veliki, da pa smo združeni v delovno organizacijo GRADIS največji. V Gradisu ni zaposlenega, ki se tega dejstva ne bi zavedal.

Ko snujemo srednjeročne programe razvoja, ko snujemo vsakoletne gospodarske načrte, se zavestno odločamo za združevanje sredstev, za nabavo sodobne tehnologije, za nabavo vse vrste mehanizacije, skratka, za posodobitev delovnih postopkov.

Vedno sicer ne gre tako, kot bi si nekateri želeli.

Vsaka TOZD ima tudi program in pravico do svojega razvoja. Nedvomno je velika resnica v tem, da če so TOZD močni, je močna tudi delovna organizacija, v kateri smo združeni. Kateri program pa je v danih trenutkih pomembnejši, pa smo se pripravljeno TOZD dogovarjati in sporazumevati, saj to je samoupravna pravica in dolžnost. Če se ne bi opredeljevali tako kot

smo zapisali, bi bilo v nas nekaj narobe.

Iz dosedanjih skupnih vlaganj lahko zanesljivo trdimo, **da smo potrebni drug drugemu.**

V prihodnosti bo ta misel prišla še bolj do izraza.

Potrebno bo nastopati na inozemskem tržišču. Posamezna TOZD je premajhna enota za samostojni nastop na zunanjem tržišču. Premajhna bo delovna organizacija Gradis tako po potrebnih kadrih kot po completenessi ponudbe. Za nastop na zunanjem tržišču je verjetno prava organizacija GAST, ki dopolnjuje delovni program Gradisa.

To misel — **potrebni smo drug drugemu** — lahko z gotovostjo razširimo izven meja delovne organizacije Gradis in izven meja GAST, pa naj bo to samo v panogi gradbeništva in tudi v celotnem gospodarstvu. Celotna družba je potrebna nam in mi smo potrebni tej družbi. Samo z usklajenim razvojem, ki pa mora biti odraz najsoodnejših tehnoloških postopkov oziroma dosežkov, bomo lahko tudi v bodoče dosegali in presegali dosedanje poslovne rezultate, katere bomo ponovno vlagali v razvojne programe.

Razvoj pa ne sme nikdar ostati na isti ravni, vedno moramo stremeti za višjo tehnološko ravni in za boljšim standardom vseh zaposlenih v delovni organizaciji Gradis.

Vsem TOZD in delovni skupnosti Gradis čestitam ob 35-letnici uspešnega dela in za prihodnost želim še boljše poslovne rezultate.

Franc Zupančič

HE Mariborski otok

OB 30-LETNICI KEGLJAŠKEGA KLUBA GRADIS

K 35-letnici delovnega kolektiva Gradis se pridružujejo še člani Kegljškega kluba Gradis, ki praznuje 30-letnico obstoja in uspešnega delovanja v kegljaškem športu.

Uspešnost delovanja Kegljškega kluba Gradis bi lahko razmejili na več različnih obdobjih. Prve uspehe so dosegle naše kegljavke, ko so v tretjem letu obstoja kluba postale republiške prvakinje, na državnem prvenstvu pa dosegle leta 1953 tudi drugo mesto. V tem času je Gradis imel samo enostezno kegljišče. Leta 1955 je članica našega kolektiva Francka Erjavec postala svetovna prvakinja v Essnu. Dolga leta so članice našega kluba: Francka Erjavec, Dora Klemenčič, Bernarda Smrajc, Milena Pirc in v poznejšem času tudi mladinki Fani Remic in Lojzka Lešnik nosile dres z državnim grbom, med mladinci pa Stojan Tršan.

Leta 1956 smo dobili kegljači lastno 4-stezno asfaltno kegljišče. Posledica tega je bila, da so Gradisu sledila še ostala gradbena podjetja in gradila nova kegljišča. To pa je pomenilo velik razvoj kegljaškega športa v Sloveniji. Leta 1959 je postala Bernarda Smrajc tudi državna rekorderka, saj je podrla v sestavu slovenske reprezentance 450 kegljev in obdržala ta rekord skoraj dve leti.

V obdobju od leta 1956 do leta 1966 so bile v klubu tako v vrstah članov in članic kolektiva kot v vodstvenem kadru kluba občasne spremembe. Čeprav smo imeli svoje kegljišče, kakšnih posebnih uspehov moška ekipa v tekmovanjih ni imela. Takrat smo se predvsem usmerili v množičnost in v tem obdobju imeli večje uspehe v sindikalnih tekmovanjih, to je v športnih igrah Gradisa in športnih igrah gradbincev.

Leta 1966 smo tudi izgubili štiri-stezno asfaltno kegljišče v Bohoričevi ulici in tedaj smo gostovali na kegljišču Maksa Perca in kegljišču Saturnusa. Množičnost je padla, za rekreacijo je bilo premalo terminov na razpolago, zato smo prešli na kvaliteto, saj so se naše vrste okrepile s kvalitetnimi kegljači. Vsekakor smo hoteli, da bi se moška vrsta v kvaliteti izenačila z žensko ekipo, ki pa je bila v tem času nekaj let republiški in državni prvak (leta 1955 in 1962).

Seveda so se s prihodom kvalitetnih tekmovalcev pojavile tudi težnje posameznikov, da bi od kluba dobili materialne dobrine. Take težnje so se hitro izjalovile, saj je upravni odbor kluba zavzel amatersko stališče. Kljub temu, da so nekateri kegljači odšli iz kluba, pa je ostala

Dora Klemenčič, Senka Potušek, Mojca Burnik, Novka Čulić, Majda Mužar, Ančka Satler, Ljuba Tome, Vida Kralj, Darka Marčič

odlična sredina, ki je pričela nizati uspeh za uspehom. Od leta 1972 dalje je moška ekipa vsakoletni republiški prvak. V letih 1977, 1978 in 1979 pa je moška ekipa Gradisa tudi državni prvak v kegljanju.

Kot ekipni prvaki SFRJ pa smo si pridobili pravico sodelovanja na tekmovanju za evropski pokal. Tako smo leta 1978 nastopili v Strassburgu z ekipami Francije, Švice in Švedske in zmagali s 791 keglji pred drugouvrščeno Švedsko. Finale v Mariboru od 18.—19. novembra 1978 ni bil tako uspešen in smo zasedli 3. mesto. Leta 1979 je bilo tekmovanje za evropski pokal v Budimpešti in tam smo zasedli 4. mesto v zelo ostri konkurenci Madžarske, Romunije, ČSSR, Zvezne republike Nemčije in drugih.

V letošnjem finalu za evropski pokal, ki je bil v začetku novembra v Bratislavi, pa smo dosegli svoj največji uspeh z osvojitvijo 3. mesta za ekipama Rot-Weissa (ZRN) in Ferencvarosa (Madžarska).

Če sem nanizal uspehe ženske in moške ekipe, pa je potrebno povedati še naslednje, kar je v prid razvoju kegljaškega športa v Sloveniji.

V Ljubljani smo bili prvi, k smo zgradili 4-stezno asfaltno kegljišče leta 1956, bili smo tudi prvi, ko smo leta 1976 zgradili avtomatsko plastično 4-stezno kegljišče. Člani so se že od vsega začetka kegljaške zveze Slovenije tudi med vodilnimi delavci te zveze, kar pomeni dodatno obremenitev izven kluba.

Miha Fortuna, Tone Česen, Ludvik Kačič, Marjan Križaj, Tomaž Križaj, Dore Zdešar, Brane Podreberšek in Vinko Janša

Prav tako so bili vsa dosedanja leta med vodilnimi organizatorji tako športnih iger Gradisa kot športnih iger gradbincev.

Kljub temu, da je klub dosegel najvišje dosežke v republiškem in zveznem merilu, kakor tudi dobre plasmaje na evropskem pokalu, pa doslej ni prejel kot klub nobenih priznanj niti od telesno-kulturnih organizacij niti od družbeno-političnih organizacij. Ta priznanja so bila podeljena le posameznikom v klubu, kar pa smatram, da ni pravilno.

Naj dodam še to, da je sedanjí predsednik kluba Stane Uhan, moško ekipo vodi Janez Nučič, žensko pa Dora Klemenčič. Čeprav ima moška ekipa standardno moštvo že nekaj let, pa je prav, da na tem mestu omenimo dva tekmovalca, ki sta stebel moštva, in sicer Dore Zdešar, ki nastopa za Gradis že 20 let, Vinko Janša pa 17 let.

Zanimivost je tudi to, da sta ostala edina aktivna člana v klubu vseh 30 let, to je od ustanovitve leta 1950, kjer sta bila med ustanovitelji Dora Klemenčič in Tone Martinšek.

Izvršni odbor kluba je imenoval za izvedbo programa za proslavo 30-letnice kluba tudi poseben organizacijski odbor, ki ga vodi Dora Klemenčič. Program se bo razvijal od 4. oktobra 1980, ko bodo nastopili veterani kluba, pa do 21. decembra 1980, ko bo zaključni četverboj, na katerem bodo nastopili poleg kegljačev Gradisa še državni prvak SFRJ za leto 1980 Brodosplit, Grmoščica iz Zagreba in Rot-Weiss is Sandhausena, ki je državni prvak Zvezne republike Nemčije.

Poleg navedenih prireditvev pa se bodo med seboj pomerili še član prve Gradisove ekipe z Gradisovo sindikalno reprezentanco, ki jo bodo sestavljali najboljši kegljači iz vseh TOZD Gradisa, ženska prva ekipa pa se bo pomerila z drugo moško ekipo Gradisa. Seveda pa nismo pozabili na gradbeni podjetji Konstruktor in Slovenija ceste-Tehnika, saj smo ju poleg Slovana iz Most povabili na poseben četverboj. S temi prireditvami bomo dostojno in kvalitetno proslavili tako 35-letnico GIP Gradisa kot 30-letnico kegljaškega kluba. **Tone Martinšek**

GRADISOV VESTNIK izdaja organizacija združenega dela gradbeno industrijskega podjetja GIP Gradis Ljubljana. Izhaja mesečno v 10.000 izvodih. Ureja ga uredniški odbor v sestavi: Milenko Nikić, Ludvik Šnajder, Franjo Štromajer, Rudolf Ludvik, Zorana Klun, Mirko Zemljič. Glavni in odgovorni urednik Lojze Cepuš. Tehnični urednik Matija Krnc. To številko je natisnila tiskarna Učne delavnice v Ljubljani. Naslov uredništva: GIP Gradis, Ljubljana, Šmartinska 134a, 61000 Ljubljana. Realizacija jubilejne številke: Studio, agencija za ekonomsko propagando, Ljubljana.

